

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΚΔΟΣΗ
ΓΙΑ ΤΟΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΤΟ

δόντι

ΤΕΥΧΟΣ 5 - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1999 - ΤΙΜΗ: 1 Δρχ.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΙ ΚΟΛΥΜΒΗΤΕΣ

Μαζί μας, στις 9 Σεπτεμβρίου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΥΡΑΤ

"Ένωσα απίστευτα ξένος στην Πάτρα..."

ΟΙ ΔΥΟ ΑΓΑΠΗΜΕΝΕΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

...και στην Κέρκυρα, το σπίτι του κατερρέει!

"ΑΝ ΔΕΝ ΚΑΝΕΙΣ ΕΡΓΟ, ΤΙ ΝΟΗΜΑ ΕΧΕΙ..."

Ο Μητροπολίτης Ζακύνθου πάντως δουλεύει!

ΜΙΑ "ΒΑΒΕΛ" ΑΠΟ ΚΟΜΙΚΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

το δόντι

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΤΕΥΧΟΣ 5
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1999

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΣΙΑΡΑΣ
Αλεξ. Υψηλάντου 229
26222 - Πάτρα
061 323996
perlodlkodonti@hotmail.com

Επιμέλεια όλης
Γιώργος Κοζιάς
Καλλιτεχνική επιμέλεια
Μάκης Σέργιος

Ειδικός συνεργάτης:
Γιάννης Μουγγαλός
Νομικός σύμβουλος:
Βασίλης Λαδός

Σ' αυτό το τεύχος
συνεργάστηκαν:
Παναγιώτης Ανδριάουλος
Καλλιόπη Κολαντζή
Κώστας Λογαρός
Ξενοφών Παπαευθυμίου
Μίνα Πετροπούλου
Βίκυ Σπυρίδωνος
Σωτηρία Τσαπαλίρα
Μαρία Ταύρα
Βάσω Φιλισταίου
Παναγιώτης Φωτίου

Διαφήμιση - απελιέ:
Γ. Σέργιος Ο.Ε.
Κανακάρη 233 - Πάτρα
Τηλ. - Fax:
330.582, 330.187

Εκτύπωση:
Σάκης Παπαρτυπάκης
Περιβόλα Πάτρας - 330.532

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 6** Η Πολιτιστική Πρωτεύουσα του ...Μαυρογιαλούρου!
- 10** Αλέξανδρος Μυράτ: Ξένος στην Πάτρα
- 20** Νίκος Ατζαρίτης: Ένας σπουδαίος προσωπογράφος εικονογραφεί την ιστορία της Πάτρας
- 26** "Για τον Καποδίστρια να μιλούμε τώρα:"
- 32** Το Πανεπιστήμιο αποκτά ...Μέγαρο Μουσικής
- 36** Της χολής και της σχόλης
- 37** Προσεχώς: Συναυλίες, εκθέσεις, παραστάσεις. Στην Πάτρα και όχι μόνο.
- 45** Οι "Χειμερινοί Κολυμβητές" για πρώτη φορά στην Πάτρα
- 50** Το ποιητικό "Ανιστόρητο" του Σπύρου Βρεττού
- 53** Όταν τα μοτίβα της ποίησης θυμίζουν μουσική
- 56** Στον κόσμο των κόμικς όλα επιτρέπονται!
- 64** Στη Ζάκυνθο ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος έχει όραμα και το δείχνει...
- 70** Διονύσης Γερολυμάτος: Περί διανοουμένων...
- 78** Υστερόγραφο

Στο εξώφυλλο σκίτσο από το διεθνές φεστιβάλ κόμικς που θα φιλοξενηθεί στο Γκάζι της Αθήνας από 8 - 14 Σεπτεμβρίου

Είμαστε με τους λίγους!

"Τον Αύγουστο δεν υπάρχουν ειδήσεις" είχε γράψει κάποτε ο Ουμπέρτο Έκο κι από τότε η φράση του έγινε σλόγκαν. Κάπως έτσι μας ήρθε κι εμάς, όταν σκεφτήκαμε τι σ' αλήθεια έγινε αυτό το καλοκαίρι στην Πάτρα ώστε να μπορεί να θεωρηθεί είδηση. Με έκπληξη, λοιπόν, διαπιστώσαμε ότι οι ειδήσεις των δύο τελευταίων μηνών ήταν μάλλον πολλές. Έστω κι αν αποφασίσει κανείς να περιοριστεί στον πολιτισμό της περιοχής.

Είχαμε πρώτα απ' όλα ένα Διεθνές Φεστιβάλ στο οποίο αναγκαστήκαμε να ομολογήσουμε ότι είμαστε με τους λίγους! Όχι πως διεκδικούμε τίποτα δάφνες, αλλά έτσι όπως τέθηκε ή κουβέντα έπρεπε να πάρουμε θέση. Το ερώτημα ήταν για τον κόσμο που ΔΕΝ πήγε στο Φεστιβάλ και για το αν αυτό σημαίνει και ανάγκη αλλαγής του δεσμού.

Όχι! Μπορεί όντως το Φεστιβάλ να καταψηφίστηκε, όμως αξίζει να επιμείνουμε. Μπορεί ο Αλέξανδρος Μυράτ να λέει στη συνέντευξή του ότι περίπου όλα είναι υπό αίρεση, όμως η φιλοσοφία του προγράμματος πρέπει στα βασικά σημεία να παραμείνει. Δεν είναι δύσκολο να κάνεις ένα Φεστιβάλ που να έχει εξασφαλισμένο κοινό. Τα παραδείγματα είναι, άλλωστε, πολλά και καθόλου μακρινά. το πραγματικά δύσκολο είναι να πείσεις τον κόσμο να "ξεκουμπωθεί" και να αρχίσει να πειραματίζεται.

Δεν ήταν το Φεστιβάλ βέβαια η μοναδική καλοκαιρινή είδηση. Ήταν κι αυτή η κουβέντα που ξαναπήρε φωτιά για την Πάτρα που της υποσχέθηκαν να γίνει, λέει, Πολιτιστική Πρωτεύουσα χωρίς καλά καλά να ξέρουν το γιατί. Ξανά με τους λίγους; Ε, ναι λοιπόν πάλι με αυτούς είμαστε. Με αυτούς που δεν παρασύρθηκαν και δεν ενθουσιάστηκαν με τον πακτωλό των χρημάτων που δήθεν θα ρεύσουν στην πόλη και για τα οποία τα μαχαιροπήρουνα ήδη ακονίζονται. Με αυτούς που το σκέφθηκαν καλύτερα και άρχισαν από την πρώτη μέρα να υποψιάζονται το παιχνίδι.

Είχαμε και "Κοριολανό" αυτό το καλοκαίρι. Το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας (Θέατρο Πάτρας θέλει να το λέμε για να μη θυμίζει ...επαρχία, λες και το όνομα κάνει τη διαφορά) μπήκε στα μεγάλα σαρόνια, ξανοίχτηκε στο Ηρώδειο, δοκίμασε τα φώτα της δημοσιότητας όσο ποτέ άλλοτε. Στην Αθήνα όλα αυτά, βέβαια, γιατί εδώ μόνο την παράσταση είδαμε. Όπως ακριβώς την είδαν στην Καβάλα, στο Ηράκλειο ή στη Θεσσαλονίκη. Αν και ήταν υποτίθεται δικιά μας παραγωγή, δεν φιλοτιμήθηκε ούτε ο σκηνοθέτης, ούτε κανένας άλλος - πλην ηθοποιών φυσικά - να έρθουν στην Πάτρα. Αντ' αυτού, ο Γιώργος Κιμούλης παρουσιάζοντας τον "Κοριολανό" εδώ, βρήκε την ευκαιρία να πει ότι θέλει να φύγει από τη διεύθυνση του Θεάτρου, επειδή δεν τον αφήνουν, λέει, να κάνει τη δουλειά του. Ποιος δεν τον αφήνει, δεν ξεκαθαρίστηκε κι έμεινε έτσι μια απειλή να κρέμεται επί δικαίων και αδικών. Εκτός αν συμβαίνει κάτι άλλο πιο πολύπλοκο...

Είχαμε, τέλος, και τον Σταύρο Ξαρχάκο, με αφορμή τη συναυλία του, να ξανακούγεται ότι κάτι θα αναλάβει στα πολιτιστικά δημοτικά πράγματα. Έτσι είναι λέει η άνωθεν επιθυμία. Άντε να δούμε...που θα πάνε οι άνωθεν επιθυμίες (διάβαζε κομματικές επιταγές).

Φθινόπωρο... Δείτε ακόμα όσες συναυλίες και παραστάσεις προλαβαίνετε γιατί έρχεται χειμώνας και τα πράγματα αγριεύουν. Εννοείται, βέβαια, πως σας περιμένουμε στις 9 Σεπτεμβρίου στο Κάστρο μαζί με τους "Χειμερινούς Κολυμβητές"!

ΥΓ. Δεν λησμονήσαμε βέβαια το σεισμό στην Τουρκία, ούτε αυτή την έστω μακάβρια ευκαιρία που μας δόθηκε να ανακαλύψουμε τα κοινά σημεία με το γείτονα. Όμως στη διάρκεια θα κριθούν όλα...

Ρ
Ο
Υ
Π
Α
Σ

ΚΑΛΥΝΤΙΚΑ
ΚΟΜΜΩΤΗΡΙΑΚΑ

*ΚΟΡΙΝΘΟΥ 274

ΤΗΛ.: 274.987

*ΜΑΙΖΩΝΟΣ 37

ΤΗΛ.: 273.610

ΠΑΤΡΑ

Greece - Italy
SUPERFAST[®]

30%
DISCOUNT
ON RETURN FARES

YEAR ROUND DAILY DEPARTURES

PATRAS - ANCONA IN ONLY 19 HOURS • PATRAS - IGOUMENITSA - BARI

 SUPERFAST FERRIES[®]

The Youngest and Fastest Fleet

TH. FILOPOULOS - K. PARTHENOPOULOS S.A.
OTHONOS AMALIAS 12, 262 23 PATRAS TEL.: (061) 622.500, FAX: (061) 623.574

Πάτρα - Πολιτιστική Πρωτεύουσα

Το υποσχέθηκε και ο ...Μαυρογιαλούρος!

Το 2006, το 2018
ή ...καλύτερα
να το αφήσουμε;

Τελευταία μέρα του χρόνου. Στην πλ. Γεωργίου μια μεγάλη φιέστα διοργανωμένη από το Δήμο Πάτρας και το υπουργείο Πολιτισμού θυμίζει στους Πατριούς και σε όλη την Ελλάδα σε απευθείας τηλεοπτικές συνδέσεις το μεγάλο γεγονός του χρόνου που έρχεται. Η Πάτρα είναι για 365 μέρες η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης. Τα πλήθη ζητωκραυγάζουν αλλαλάζοντας για τη μεγάλη τιμή που έγινε στην ..Ευρώπη να έχει για πρωτεύουσά της - έστω Πολιτιστική - την Πάτρα!

Ωραία όλ' αυτά, αλλά πότε θα γίνουν; Μήπως θα είναι το 2006 αυτό το σωτήριο έτος; Μπορεί... Μήπως πάλι θα είναι το 2018; Γιατί όχι; Ετσι κι αλλιώς και τότε ανέτοιμοι θα είμαστε.

Λοιπόν, ας προσπαθήσουμε να σοβαρευτούμε. Το θέμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας είναι το κορυφαίο δείγμα πολιτισμικού, κοροϊδίας και προχειρότητας που είχαμε στα πολιτιστικά τεκταινόμενα της Πάτρας τα τελευταία χρόνια. Ακόμα κι αν όλα γίνουν όπως είχαν ανακοινωθεί, ακόμα κι αν η Πάτρα πάρει τον περιλάλητο τίτλο, η παραπάνω διαπίστωση θα παραμένει.

Όλα άρχισαν πέρυσι, λίγες εβδομάδες πριν τις εκλογές, όταν από την απερχόμενη Δημοτική Αρχή ανακοινώθηκε ότι η Πάτρα θα είναι η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 2006. Προς στιγμή, όσοι ήταν έστω και ελάχιστα υποψιασμένοι ανασκουμπώθηκαν. Μα καλά, τι έγινε; Αποφάσισε ξαφνικά η Ευρώπη οκτώ χρόνια πριν το 2006 να μας απονεμίσει τον τίτλο, όταν για τις άλλες πόλεις το έκανε κατά μέσο όρο 4-5 χρόνια πριν το έτος του χρίσματος;

Φυσικά η Ευρώπη δεν είχε αποφασίσει κάτι τέτοιο κι ας έσπευσαν τότε αρκετοί να αναλάβουν της πατρότητα της ιδέας και να πουν ότι με προσωπικές τους ενέργειες στις ..Βρυξέλλες η Πάτρα πήρε το ...στέμμα. Αυτό που όλοι είχαν υποψιαστεί, το ανακοίνωσε με τον επιστημότερο τρόπο ο τότε υπουργός Πολιτισμού Ευάγγελος Βενιζέλος όταν ήρθε στην Πάτρα παραμονές δημοτικών εκλογών για να στηρίξει τον τότε Δήμαρχο Ανδρέα Καραβόλα. "Μήπως είναι προεκλογικό πυροτέχνημα η ανακοίνωση;", ήταν το φυσιολογικό ερώτημα των δημο-

σιογράφων. Και ο κ. Βενιζέλος εξίσου φυσιολογικά απάντησε: "Οι εκλογές είναι γιορτή και στις γιορτές συνηθίζουμε να κάνουμε δώρα...".

Μάλιστα. Η ανακοίνωση έγινε λοιπόν για προεκλογικούς λόγους. Τουλάχιστον, υπάρχει καμία βάση; Το ξέρουν στην Ευρώπη ότι αποφάσισαν κάτι τέτοιο; Κι αυτό γρήγορα ξεκαθαρίστηκε. Στην Ευρώπη δεν είχαν βέβαια ιδέα για Πάτρα. Ετσι κι αλλιώς το χρίσμα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δίνεται κατ' αρχήν στη χώρα που θα διοργανώσει τις εκδηλώσεις και κατόπιν η χώρα προτείνει την πόλη που θα την εκπροσωπήσει. Η απόφαση, λοιπόν, της Ευρώπης, μιλούσε φυσιολογικά για Ελλάδα και το υπουργείο Πολιτισμού προσπαθώντας μάταια να σώσει το Δήμο, ανακοίνωσε πολύ πρόωρα την πόλη που θα πρότεινε. Έχει σημασία ότι μιλάμε για πρόταση και όχι για απόφαση. Απόφαση ακόμα δεν υπάρχει.

Αυτό που εξίσου από την πρώτη στιγμή αμφισβητήθηκε ήταν και το έτος του χρίσματος. Αρκετοί αναρωτήθηκαν πώς ήταν δυνατόν μόλις 9 χρόνια μετά τη Θεσσαλονίκη κι ενώ η Ευρώπη έχει πια περισσότερες χώρες, να δοθεί ξανά το χρίσμα στην Ελλάδα. Υπήρχε, βλέπετε, ήδη μια φήμη ότι θα άλλαζε η φιλοσοφία του δεσμού και πλέον θα υπήρχαν περισσότερες από μία πολιτιστικές πρωτεύουσες κάθε χρόνο. Λογικό, καθώς δεν θα ήταν δυνατό να περιμένει μια χώρα είκοσι ή εικοσιπέντε χρόνια για να έρθει πάλι η σειρά της.

Όμως και αυτή η φήμη διαψεύστηκε από τα πιο επίσημα χείλη. "Η Πάτρα θα είναι η μία και μοναδική πρωτεύουσα για το 2006" ήταν η μόνιμη επωδός από Βενιζέλο και Καραβόλα. Εκεί, κάπου αρχίσαμε να το πιστεύουμε. Ακόμα κι όταν ήρθε μια πληροφορία από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι οι ευρωβουλευτές απέρριψαν συνολικά το σχέδιο για τις επόμενες πολιτιστικές πρωτεύουσες, λίγοι ανησύχησαν. Ετσι κι αλλιώς οι εκλογές είχαν ήδη γίνει, το προεκλογικό δώρο της κυβέρνησης δεν έπιασε τόπο και η συζήτηση είχε κοπάσει. Ακόμα και η επιτροπή "ειδικών" που όρισε η νέα Δημοτική Αρχή για να εξετάσει το θέμα δεν έκανε απολύτως τίποτα, παρά μόνο ίσως κάποιες συνεδριάσεις γνωριμίας των μελών.

Δούλεψε πια το παρασκήνιο και όλοι όσοι έβλεπαν πλέον στον πολι-

COMPUTER

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

CONTACT

COMPUTERS ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Μαζί δημιουργούμε το αύριο

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΕΓΓΡΑΦΕΣ:

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 69

ΤΗΛ.: (061) 420.356, 420.014 • FAX: (061) 420.014 • ΠΑΤΡΑ

www.otenet.gr/kodaxis

Σταδιοδρομίες

- ▶ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
- ▶ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
- ▶ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
- ▶ ΕΚΔΟΤΙΚΟΙ ΟΙΚΟΙ
- ▶ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
- ▶ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ
- ▶ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ
- ▶ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

COMPUTER

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

CONTACT

τισμό καλά λεφτά ετοιμάζαν προσεκτικά τις κινήσεις τους. Μεγάλα ονόματα του πολιτισμού, Πατρινοί και μη, θυμόντουσαν ξανά την Πάτρα και επιχειρούσαν να έχουν μια καλή θέση στο παιχνίδι, ενώ άνθρωποι που μονίμως είχαν τόση σχέση με τις τέχνες όση και το "δόντι" με την ...αεροναυπηγική, ανακάλυψαν τις κρυμμένες τους ευαισθησίες.

Το θέμα όμως ξανάναψε στα τέλη του Ιουλίου. Αφορμή κάποια δημοσιεύματα που ήθελαν την Πάτρα να κάνει το παιχνίδι και τη διοργάνωση της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας για το 2006 να αναλαμβάνουν οι Κάτω Χώρες. Όταν ξεκαθαρίστηκε τι είχε γίνει, η κουβέντα ξεκίνησε από την αρχή.

Αυτό που επί λέξη έλεγε η απόφαση των υπουργών Πολιτισμού ήταν το εξής: Η σειρά της Ελλάδας για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα ήταν για το ...2018. Και στο τέλος υπήρχε η φράση που υπάρχει πάντα σε τέτοιες αποφάσεις, "Οι χώρες που αναφέρονται παραπάνω (Σ.Σ. Η απόφαση αναφερόταν σε όλες τις χώρες που θα φιλοξενούσαν το θεσμό ως το 2018) μπορούν αν συμφωνήσουν να αλλάξουν αμοιβαία τη θέση τους".

Με λίγα λόγια ο μόνος τρόπος να γίνει η Πάτρα Πολιτιστική Πρωτεύουσα ήταν να συμφωνήσει πρώτα η ελληνική κυβέρνηση με τις Κάτω Χώρες για αμοιβαία ανταλλαγή.

Κι ενώ τα σχόλια γύρω από το χαμένο παιχνίδι πολλαπλασιάστηκαν ήρθε μια συνέντευξη Τύπου του πρώην Δημάρχου Ανδρέα Καράβολα να μας προσγειώσει. "Το ήξερα" θα πει λίγο - πολύ ο κ. Καράβολας και θα μας αφήσει εμβρόντητους! Τι ακριβώς ήξερε δηλαδή; "Γνωρίζαμε ότι υπήρχε αυτό το θέμα με τις Κάτω Χώρες αλλά βασιστήκαμε στην υπόσχεση του κ. Βενιζέλου ότι η αμοιβαία ανταλλαγή θα γινόταν πραγματικότητα".

Σκοπός της συνέντευξης Τύπου του κ. Καράβολα ήταν να επιτεθεί στη νέα δημοτική αρχή με το σκεπτικό ότι δεν "πάλεψε" καθόλου το θέμα κι ότι έχασε πολύτιμο μέχρι τώρα χρόνο. Από μια πλευρά ο κ. Καράβολας είχε δίκιο. Οι δημοσιοποιημένες πράξεις των σημερινών δημοτικών μας αρχόντων ήταν ελάχιστες. Κάποιες επαφές για να μπει η Πάτρα στο δίκτυο των Πολιτιστικών Πρωτευουσών και τίποτε περισσότερο.

Όμως εκεί που μας άφησε πραγματικά εμβρόντητους ο κ. Καράβολας ήταν όταν ε-

πιχείρησε να απαντήσει στην πολύ φυσιολογική ερώτηση που του τέθηκε: "Όταν ανακοινώνας ως σίγουρη την ανακήρυξη της πόλης, όταν αυτό ήταν το μοναδικό προεκλογικό σας χαρτί, είχατε κάποιο έγγραφο στα χέρια σας που να σας κατοχυρώνει;". Οπότε η απάντησή μας γύρισε πίσω στη δεκαετία του '60 και στα χρόνια που πολιτικοί τύπου Μαυρογιαλούρου (θυμάστε των Κωνσταντάρων στην αξέχαστη ταινία;) μεσουρανούσαν στη χώρα μας. Θέλετε να μάθετε τι απάντησε ο πρώην Δήμαρχος; "Εμένα λίγο μ' ενδιαφέρουν τα χαρτιά. Εμένα μου το είπε ο υπουργός. Απο κει και πέρα δεν έψαξα τίποτα περισσότερο. Τα υπόλοιπα να τα βρείτε εσείς...".

Αφωνοί μείναμε. Τι άλλο να ρωτήσεις από κει και πέρα; Και με τι κουράγιο να πας στους "νέους" που ενώ προεκλογικά είχαν επικαλεστεί όσο τίποτα άλλο τις προθέσεις τους να αξιοποιήσουν τα Ευρωπαϊκά ταμεία για το καλό της πόλης (μέχρι και για γραφείο της Πάτρας στις „Βρυξέλλες είχαμε ακούσει), ενώ είχαν και οι ίδιοι αμφισβητήσει τα περί Πολιτιστικής, τώρα εμφανίστηκαν να μαθαίνουν τα νέα από τις εφημερίδες. Μόλις μια επιστολή προς τη σημερινή υπουργό Πολιτισμού Ελισσάβη Παπαζώη (η οποία πριν λίγους μήνες είχε επιβεβαιώσει την εξαγγελία για το 2006) στάλθηκε κι αυτή αφού μαθεύτηκαν τα νέα για το ...2018.

Πήραμε το μάθημα που χρειαζόταν; Όχι βέβαια, αν κρίνουμε από τις πράξεις των σημερινών παραγόντων. Ενώ από τη μία πέφτουν και αυτοί στην παγίδα να στηρίζουν όλες τις ελπίδες τους για το μέλλον του ντόπιου πολιτισμού στα κρατικά και ευρωπαϊκά κονδύλια της Πολιτιστικής, από την άλλη δεν κάνουν τίποτα για να τα διεκδικήσουν.

Ας μην ξεχνάμε ότι μπορεί για την Ευρώπη να είναι ακόμα νωρίς για το 2006, για την Πάτρα όμως είναι ήδη πολύ αργά. Εδώ καλά καλά δεν έχουμε αποφασίσει τι ακριβώς πρόκειται να ζητήσουμε, ποιες ανάγκες μας θα βάλουμε πρώτες...

Μπορεί η Πάτρα να γίνει Πολιτιστική Πρωτεύουσα κανονικά το 2006. Μπορεί και όχι. Όμως το πόσο εύκολα μπορεί να παίζει κανείς με τέτοια θέματα είναι όντως εντυπωσιακό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΥΡΑΤ

"Ενιωσα απίστευτα ξένος στην Πάτρα!"

Ο καλλιτεχνικός διευθυντής του Διεθνούς Φεστιβάλ εξηγεί πού οι Πατρινοί είναι χειρότεροι από τους Σκωτσέζους (!), γιατί τα δεδομένα του ...Παρισιού δεν ταιριάζουν στο δικό μας Φεστιβάλ ενώ διαψεύδει την ...κουμπαριά του με τον Χρήστο Λαμπράκη!

Συνέντευξη:
Ανδρέας Τσιλίρας

Αυτό είναι θέμα συνεννόησης με τις δημοτικές αρχές της πόλης. Η συνεργασία έγινε βάσει αρθρώσεων. Η πρώτη ήταν να γίνει κάτι το καλοκαίρι και μετά να δούμε κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορούμε να συνεχίσουμε. Επρεπε να δούμε πώς έχουν τα πράγματα, να πάρουμε μια φωτογραφία αυτής της κατάστασης. Αυτή η φωτογραφία είναι τώρα για μένα πολύ καθαρή. Από κει και πέρα ο ρόλος μου είναι να προτείνω κατευθύνσεις εργασίας κι όχι να παράγω διαρκώς κάτι που η φωτογραφία μου έδει-

ξε ότι παρουσίαζε πρόβλημα. Εγώ οφείλω απλώς να δώσω τα συμπεράσματά μου και οι άρχοντες της πόλης πρέπει να αποφασί-

σουν ποιο φεστιβάλ θέλουν να κάνουν. Όταν το αποφασίσουν αυτό, αν εγώ μπορώ να το κάνω, αν έχω τις δυνατότητες - επαγγελματικά και από άποψη χρόνου - θα το κάνω.

Άρα δεν είναι σίγουρα ότι θα είσαστε και πάλι εδώ...

Δεν είναι σίγουρο αν βγαίνοντας από αυτό το κτίριο θα συνεχίσω να ζω...

Σύμφωνοι, όμως αναπτύχθηκε ολόκληρη κουβέντα στην πόλη γύρω από το χρονικό διάστημα για το οποίο έχετε συμφωνήσει να μείνετε. Κι εξάλλου δεν είναι ότι καλύτερο και για το φεστιβάλ, για μας δηλαδή, να βολεύμαστε κάθε χρόνο με την καλύτερη μεταβατική λύση ή λύση ανάγκης και τον επόμενο χρόνο να ξαναψάχνουμε από την αρχή για νέο διευθυντή...

Αν δεν ήθελα εγώ να κάνω κάτι περισσότερο, γιατί να θυσιάσω το χρόνο μου φέτος στην Πάτρα; Γιατί ήταν θυσία αυτό το καλοκαίρι από τη στιγμή που λόγω των υποχρεώσεών μου με την Καμεράτα και των μετακλήσεων στο εξωτερικό θα έπρεπε να πιέσω τον προσωπικό μου χρόνο, το χρόνο δηλαδή που ανήκει στη γυναίκα μου και στο γιο μου. Κι αυτός είναι χρόνος ιερός για μένα... Μια σχέση όπως η δική μου με το φεστιβάλ πρέπει να χτίζεται σιγά σιγά. Πριν γίνει το Φεστιβάλ είχαμε έναν κοινό στόχο με τη Δημοτική Αρχή, τώρα έχουμε αποκομίσει μια κοινή εμπειρία.

Όταν ξεκινούσατε αυτό το Φεστιβάλ τι εικόνα είχατε για την Πάτρα;

Φλου...

Δόθηκε σε πολλούς από μας η εντύπωση ότι φτιάχνοντας το πρόγραμμα "παίζατε" λίγο με τα δεδομένα της Αθήνας, χωρίς να λάβετε υπόψη σας τι γίνεται σε αυτή την πόλη, τι υπάρχει, τι χρειάζεται, τι θέλουν οι άνθρωποί της, τι ανάγκες έχουν...

Κάνετε λάθος. Επαιξα με τα δεδομένα του Παρισιού, του Εδιμβούργου, της Πράγας. Αυτά ήταν τα δεδομένα μου. Πρότεινα κάποια πράγματα που πίστευα ότι θα λειτουργούσαν. Κάποια από αυτά λειτουργήσαν και κάποια όχι. Μιλώ φυσικά για την αποδοχή

του κόσμου, όχι για την ποιότητα. Αυτή η εικόνα μας δείχνει πώς να δουλέψουμε, αν θέλουμε να δουλέψουμε. Υπήρξε ένα πρόβλημα με την προσέλευση του κόσμου σε κάποιες εκδηλώσεις. Εκεί, όμως, το ενθαρρυντικό ήταν ότι αυτοί που ήρθαν ήξεραν γιατί έχουν έρθει. Που σημαίνει ότι αν θέλουμε να είμαστε σταθεροί στο στόχο μας, θα πρέπει να δουλέψουμε πάνω σε αυτή τη μαγιά, κι αυτή να μεγαλώσει. Αυτή η δουλειά πρέπει να γίνει το χειμώνα, αφού αποφασίσουμε τι θέλουμε. Αν έχει κάποια έννοια το φεστιβάλ είναι ότι πρέπει να αποτελει την κορύφωση εκδηλώσεων που γίνονται ολόκληρο το χρόνο.

Μια που μιλήσατε για την προσέλευση του κόσμου, επιτρέψτε μου κάτι προσωπικό. Απογοητευτήκατε που δεν ήρθε κόσμος στη συναυλία της Καμεράτα;

Να ξεκινήσουμε λίγο ανάποδα. Θα είσαστε και του χρόνου στην ίδια θέση;

Μικρούπολη

Ένα καλό ξεκίνημα...
είναι το ήμισυ του παντός

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Δημιουργήσαμε ένα χώρο στη μέση μιας καταπράσινης έκτασης 10 στρεμμάτων με κυρίαρχο στόχο να κάνουμε την προσχολική αγωγή δημιουργική απασχόληση προκειμένου το παιδί να οργανώσει σωστά τη σκέψη του, να ενταχθεί δημιουργικά στο περιβάλλον, να αξιοποιήσει τις ατομικές του ικανότητες.

- ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ
- ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ
- ΑΙΘΟΥΣΑ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟΥ
- ΓΗΠΕΔΟ ΤΕΝΝΙΣ
- ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΧΑΡΕΣ
- ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ - ΠΡΟΤΥΠΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΛΥΚΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

interakt

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΣΩΤΗΡΧΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΟΡΥΔΑΛΛΕΩΣ 86, ΠΡΟΑΣΤΕΙΟ - ΠΑΤΡΑ
ΤΗΛ.: (061) 453.525 - 435.882 - 451.898, FAX: (061) 435.882

60 και πλέον χρόνια
προσφορά στην εκπαίδευση

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΣΩΤΗΡΧΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

ΜΙΑΣ

ΑΝΩΤΕΡΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρότυπος Παιδικός Σταθμός - Νηπιαγωγείο - Πρότυπο Δημοτικό - Γυμνάσιο
Ενιαίο Λύκειο - Ενιαίο Λύκειο Τεχνολογικής Κατεύθυνσης και κατά επίπεδα

Πιστεύω ότι ήταν μια πάρα πολύ κακή μέρα. Δεν φανταζόμουν ότι υπήρχε τα Σάββατα ένα θέμα εξόδου των Μυριών από την Πάτρα. Δεν φανταζόμουν ότι μια πόλη που είναι δίπλα στη θάλασσα θα έχει τέτοιες τάσεις να φύγει. Να πάει πού;

Δεν το θεωρήσατε δηλαδή σαν μια "προσωπική προσβολή" το γεγονός ότι η μοναδική εκδήλωση που συμμετείχε ο καλλιτεχνικός διευθυντής του Φεστιβάλ πήγε τόσο άσχημα;

Το Φεστιβάλ πρέπει να αγκαλιαστεί από τον κόσμο αλλιώς δεν θα υπάρχει. Αν ο κόσμος δεν μπορεί να αγκαλιάσει κάποιες βασικές εκδηλώσεις, αυτό είναι ένα σημάδι. Σαφώς και μου αρέσει να παίζω σε γεμάτες αίθουσες και η Καμεράτα παίζει πάντα σε γεμάτες αίθουσες. Όμως ως μουσικός η απόδοσή μου δεν επηρεάζεται καθόλου ούτε από την κοινωνική διάσταση του χώρου, ούτε από τον αριθμό των θεατών. Η Καμεράτα θα παίζει με τον ίδιο ακριβώς τρόπο είτε εμφανίζεται σε ένα περιβόλι στα Κάτω Πετράλωνα είτε σε μια μεγάλη ευρωπαϊκή σάλα. Θα δώσει ακριβώς τον ίδιο αποτέλεσμα είτε παίζει μπροστά σε 30 άτομα ή σε πέντε χιλιάδες θεατές. Στη συγκεκριμένη συναυλία, όμως, υπήρχε διπλός λόγος να πάω καλά. Ήμουν τόσο πάνω στο πόντιο ως διευθυντής της Ορχήστρας, όσο και στις κερκίδες ως διευθυντής του Φεστιβάλ...

Γράφτηκε ότι αυτή η ελάχιστη παρουσία του κόσμου ήταν για σας ένα μικρό σοκ. Χωρίς βέβαια αυτό να ήταν και αδικαιολόγητο...

Ναι, σαφώς. Δεν είναι πολύ ανθρώπινο; Αναρωτιέσαι ξαφνικά "δυο λεπτά, τι κάνουμε εδώ;". Ίσως να έφταιγε ότι το πρόγραμμα ήταν λίγο σκληρό, όμως εγώ θεώρησα ότι έπρεπε να είναι έτσι. Θεώρησα ότι το άνοιγμα προς τον κόσμο, το δύσκολο κομμάτι, ήταν ότι παίξαμε Σνίτκε, και ότι το πολύ πεπατημένο ήταν η Κάρμεν του Μπιζέ. Όμως ο κόσμος δεν ήρθε ούτε για την Κάρμεν. Το Πατρινό κοινό δεν συγκινήθηκε ούτε από το γεγονός ότι βάλουμε τέσσερα πατρινόπουλα από το Δημοτικό Ωδείο πάνω στη σκηνή, που ήταν ένα πολύ μεγάλο βάρος. Ίσως το νήμα να είναι κομμένο κάπου και να έχει χαθεί η επικοινωνία. Ίσως να είναι και πολύ νωρίς για τέτοιες προσδοκίες. Χρειάζεται πολύ δουλειά για μια ουσιαστική σχέση με το κοινό. Και το εργαλείο

για ανοίγματα όπως αυτά που συζητάμε είναι η ορχήστρα σας, οι "Σολίστ της Πάτρας"...

Ναι, αλλά αφού μιλάμε για τον κόσμο, μήπως ήταν φυσιολογικό να μην πάει καλά η συναυλία της Καμεράτα; Διακόσια άτομα παρακολουθούν πάντοτε την ορχήστρα. Και σχεδόν πάντα οι ίδιοι...

Αυτό το θέμα είναι καθαρά επικοινωνιακό, όχι απλώς με την έννοια της διαφήμισης. Χρειάζεται κάτι να γίνει από τους "Σολίστ" ώστε να βγουν προς τον κόσμο και να ανακαλύψουν ότι έχουν ένα κοινό που δεν το πιστεύουν. Ο κόσμος φοβάται την ιδέα της σοβαρής μουσικής, την έχει συνδέσει με τη Μεγάλη Εβδομάδα και με τις πένθιμες τελετές. Πρέπει κάποιος να πάρει από το χέρι το κοινό και να του γνωρίσει αυτή τη μουσική, να τον πείσει ότι και εκεί μπορεί να περνάει καλά.

Από την υποστήριξη που είχατε από το Δήμο είσαστε ευχαριστημένος;

Η συνεργασία μας ήταν παραδειγματική, έτσι όπως πρέπει να είναι κάθε παρόμοια συνεργασία. Δεν υπήρχε καμία παρέμβαση στη δουλειά μου και είχα πάντοτε ό,τι ζητούσα. Έγινε το καλύτερο που μπορούσε να γίνει με τα ελάχιστα δυνατά μέσα. Τόσο από θέμα χρόνου όσο και από θέμα διαφήμισης. Πιο ελάχιστο δεν γινόταν και από τις δύο πλευρές. Είμαι ευγνώμων, για παράδειγμα, που σε αυτό το Φεστιβάλ όλοι οι καλλιτέχνες πληρώθηκαν στην ώρα τους και δεν έγινε το αίσχος που συνήθως γίνεται στην Ελλάδα να παρακαλάνε οι καλλιτέχνες για τα χρήματά τους. Οι άνθρωποι στο Δήμο υπήρξαν συνεπέστατοι. Αυτό μου δίνει την άνεση να είμαι πολύ πιο σαφής πλέον για το μέλλον του θεσμού. Η καλύτερη ιδέα να υπήρχε για το φετινό Φεστιβάλ μπορούσε πολύ εύκολα να χαντακωθεί. Όλα έγιναν με τον ενθουσιασμό της τελευταίας στιγμής, δεν τολμώ να πω ερασιτεχνικά. Το ζητούμενο δεν είναι, όμως, να κάνουμε ό,τι μπορούμε, αλλά να κάνουμε ό,τι πρέπει. Και το "πρέπει" είναι μια δουλειά επαγγελματική και επιστημονική. Χρειαζόμουν να καταλάβω τους πολίτες αυτής της πόλης. Κάτω από αυτό το πρίσμα αντιμετωπίσαμε και την επιτυχία του κύκλου Μπετόβεν στο Π. Νοσοκομείο όπου δεν υπήρχε σχεδόν καμία προβολή. Οι προσπάθειές μας εκεί άγγιξαν το

μηδέν κι αν υπήρχε και πιο κάτω από το μηδέν θα το κάναμε. Όμως τελικά φάνηκε ότι εκεί η προβολή δεν χρειάστηκε.

Έμοιαζε αυτός ο κύκλος εκδηλώσεων να είναι το μοναδικό ουσιαστικό προσωπικό σας στοίχημα, η μοναδική πραγματική παραγωγή του φετινού φεστιβάλ. Πόσο ανέλπιστα ήταν η επιτυχία του για σας;

Προσωπικά περίμενα ότι θα ήμασταν εμείς κι άλλα είκοσι άτομα. Όμως είδα ανθρώπους να έρχονται και τις τέσσερις βραδιές, ανθρώπους να μιλάνε με ...ποδοσφαιρικό πάθος για το πιάνο. Κι αυτό ήταν ένα μάθημα. Αυτή η επιτυχία μου εξισορρόπησε τις εντυπώσεις μου μετά την έκκληση που αντιμετώπισα στις 3 Ιουλίου με την Καμεράτα. Υπάρχει κόσμος που θέλει να γνωρίσει αυτή τη μουσική με ένα διαφορετικό τρόπο. Η εμπειρία της επιτυχίας αυτών των εκδηλώσεων με οδήγησε στο συμπέρασμα ότι ίσως το Φεστιβάλ να μην χρειάζεται να έχει συγκεκριμένο θέμα. Το θέμα είναι η Πάτρα και ο λαός της. Το θέμα είναι να δημιουργή

γήσει την έκκληση.

Είναι απαραίτητο ένα Φεστιβάλ να ξεκινάει πάντα στην πρεμιέρα του με κλασική μουσική; Δεν είναι πια κουραστικό για τον κόσμο να συνδέει πάντα αυτή τη μουσική με πρεμιέρες και δεξιώσεις; Ιδιαίτερα στην Πάτρα, οι "Σολίστ" έχουν πια φθαρεί υπερβολικά σαν σύνολο πρεμιέρας. Κι έπειτα ο κόσμος που έρχεται στις πρεμιέρες μάλλον δεν γνωρίζει από κλασική μουσική, αλλά πηγαίνει με στόχο το κοσμικό μέρος της βραδιάς και τη ...δεξίωση που ακολουθεί. Δεν θα μπορούσε η πρεμιέρα να είναι λίγο πιο "τολμηρή";

Έχετε απόλυτο δίκιο. Δεν είναι καθόλου απαραίτητο το Φεστιβάλ ν' αρχίζει με κλασική μουσική. Αυτό πρέπει ν' αλλάξει. Για ποιο λόγο πρέπει να υποχρεώσεις κάποιους ανθρώπους ν' ακούσουν κάτι που δεν θέλουν; Δεν είναι καν απαραίτητο να είναι και γενικό το Φεστιβάλ. Τείνω να πιστεύω ότι πρέπει το φεστιβάλ να είναι πιο ειδικό και να προσπαθεί συνεχώς να εκπληττεί το κοινό. Ειδικευμένο στη φαντασία δηλαδή... Γι' αυτό, όμως, πρέπει ν' αποφασίσουν οι αρχές.

Σε μία από τις συνεντεύξεις Τύπου του Φεστιβάλ (Σ.Σ. για την κοινή συναυλία της "Πολυφωνικής Χορωδίας" με τους "Σολίστ") φανήκατε αρκετά εκνευρισμένος από την ανταπόκριση του κόσμου απέναντι στο Φεστιβάλ. Σχεδόν περάσατε το μήνυμα πως οι Πατρινοί γεμίζουν το Ωδείο μόνο στον Νταλάρα, ενώ δεν έχουν τη στοιχειώδη περιέργεια ν' ακούσουν τι θα πει Μισέλ Πορτάλ.

Δεν ήταν εκνευρισμός, αλλά πάθος. Πολλές φορές παρεξηγούμαι, αλλά δεν μπορώ να δω τα πράγματα ψυχρά. Μπορώ να γίνω φρικτός τεχνokratής, αλλά δεν μπορώ να το έχω σαν αυτοσκοπό. Ύψωσα τους τόνους και είπα πως στη Βιέννη το ίδιο κοντσέρτο του Πορτάλ μπορεί να είχε και 7000 εισιτήρια, θέλοντας να πω

Ο Μισέλ Πορτάλ
στο Διεθνές Φεστιβάλ

21
Χρόνια

Εμπιστοσύνης
&
Αναγνώρισης

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

VOURNAS

Κανακάρη 120,
Ερμού 77,
Κανακάρη 133

• τηλ./fax.: 620019, 622111,
2225623
• e-mail: vournas @ otenet.gr

Η τηλεόραση
συναντά τον πολιτισμό

Σταθμός Επικοινωνίας

Συχνότητες UHF: 21,50,58
Τηλ.: (061) 62.32.32 - ΠΑΤΡΑ

ότι οι Βιεννέζοι που ακούν έτσι κι αλλιώς Μότσαρτ έχουν ανάγκη και Μισέλ Πορτάλ. Ενώ οι Πατρινοί που δεν ακούνε Πορτάλ, έχουν τουλάχιστον ανάγκη τον Μότσαρτ;

Δεν είναι λίγο άνιση η σύγκριση; Δεν είναι λίγο φυσιολογικό να πετυχαίνουν τέτοιες εκδηλώσεις σε χώρες όπως η Αυστρία που έχουν μια συγκεκριμένη παράδοση και πολύ περισσότερα ακούσματα; Οι Πατρινοί πού τον ξέρουν τον Πορτάλ για να πάνε και στη συναυλία του;

Γιατί, μήπως ξέρουν τον Μότσαρτ;

Όχι, αλλά...

Εντάξει, τώρα ησύχασα!

Το πρόγραμμα δεν ήταν λίγο πυκνό ώστε να το παρακολουθήσει κανείς συνολικά;

Μπορεί να ήταν έτσι, όμως οι εκδηλώσεις δεν απευθύνονταν στο ίδιο κοινό. Είδαμε πολλές φορές ότι είχαμε διαφορετικό κόσμο ανάλογα με το είδος της εκδήλωσης. Δεν θα ήθελα να ήταν έτσι, θα ήθελα να υπάρχει μια σχέση εμπιστοσύνης με τον κόσμο, ώστε να δοκιμάζουν και πράγματα που δεν τα ξέρουν από πριν, να εμπιστεύονται και τις διαφορετικές προτάσεις που τους γίνονται. Όμως είναι πολύ νωρίς ακόμα για κάτι τέτοιο.

Όταν ήρθατε στην Πάτρα, υποσχεθήκατε ότι θα μιλήσετε με τους φορείς της πόλης που έχουν σχέση με τον πολιτισμό. Όμως οι περισσότεροι από αυτούς τους φορείς σας προσάπτουν ακριβώς αυτό. Ότι σχεδόν δεν σας γνώρισαν. Ότι δεν τους πλησιάσατε, έστω για να σας στηρίξουν.

Αυτό είναι απαραίτητο, όμως δεν μπορεί να γίνει από τη μια μέρα στην άλλη. Ακόμα και στην καθημερινή μου δουλειά έπρεπε να διεκπεραιώνω υποθέσεις του Φεστιβάλ, ώστε δεν υπήρχε άλλος χρόνος. Χρειάζεται οπωσδήποτε να δω πάρα πολύ κόσμο. Για να γίνει μια προσεκτική δουλειά χρειάζονται και οι απαραίτητοι σύμβουλοι. Πόσο εύκολο μπορεί, για παράδειγμα, να είναι για έναν πενήντάρη - αν και δεν είμαι ακόμα πενήντα! - να κάνει ένα πρόγραμμα για τους νέους που δεν έχουν άλλη επιλογή από τις παραλίες του Ρίου;

Χρειάζονται συγκεκριμένοι άνθρωποι δίπλα του να τον βοηθήσουν. Έχω μάθει, επίσης, χωρίς να έχω προλάβει να τους δω, ότι στην Πάτρα υπάρχουν αρκετοί χώροι που ασχολούνται με τη λογοτεχνία ή την κλασική μουσική. Αυτούς δεν μπορούμε να τους αγνοήσουμε.

Είχα την πρόταση για να αναλάβω το θεσμό μόλις το Φεβρουάριο και το Μάρτιο είχα κιόλας υποβάλει το πρόγραμμά μου. Είχα από τότε κάνει γνωστό ποιες ακριβώς μέρες θα ήμουν εδώ και για ποιες υπήρχαν ανειλημμένες υποχρεώσεις. Άρα υπήρχε σοβαρό θέμα χρόνου. Από την άλλη δεν μπορείτε να τείνεις το χέρι σου όταν δεν υπάρ-

Στην Πάτρα, αν και το παρελθόν είναι σταθερό σημείο αναφοράς, δεν φαίνεται σε κάποιον που περνάει η άρθρωση του παρελθόντος με το παρόν. Είναι μια παραθαλάσσια πόλη που δεν ζει παραθαλάσσια. Σαν κάποιος να σας έχει κλέψει τη θάλασσα. Δίνετε την εντύπωση ότι η ζωή στην πόλη και η ίδια η πόλη αναπτύσσεται με την πλάτη στη θάλασσα. Κι όμως αν μπορούσατε να έχετε ανοικτή πρόσβαση στη θάλασσα, θα άλλαζαν πολλά πράγματα με τα χρόνια. Αν η φύση επανέλθει στον Πατρινό θα σας ζηλεύει όλη η Ελλάδα, η Πάτρα θα γίνει μια πολύ ζεστή πόλη.

χει ένα άλλο χέρι για να πάρει. Η πρώτη "χειραψία" με την πόλη ήταν περισσότερο μια συμφωνία κυρίων. Τώρα μετά από την κοινή μας εμπειρία, αν θα υπάρξει μια δεύτερη "χειραψία", αυτή θα γίνει σε τελείως επαγγελματική βάση.

Αυτό, όμως, που παρατήρησα εδώ είναι πως όλοι λίγο - πολύ ασχολούνται με πράγματα που δεν ξέρουν να κάνουν, αλλά ελλείψει κάποιων επαγγελματικών παισιών έμαθαν να τα κάνουν. Παρατήρησα πως εδώ ο οποιοσδήποτε τυχαίος μπορεί να πει τη γνώμη του για το οτιδήποτε, απαιτώντας η γνώμη του να γίνει σεβαστή ανεξάρτητα από το αν δεν ξέρει τι λέει. Ο Ουμπέρτο Εκο σε ένα πολύ ωραίο άρθρο με τίτλο "Πώς να ταξιδεύετε με ένα σολομό" λέει πως υπάρχει σοβαρό πρόβλημα με τους ανθρώπους που δεν γνωρίζουν. Είναι τόσο πολλοί που επιβάλλουν πια τη γνώμη τους και τον τρόπο ζωής τους. Αυτό μπορεί να είναι

πολύ οδυνηρό για κάποιον που ξέρει τι κάνει.

Σας ενόχλησε που η επιλογή σας για το Διεθνές Φεστιβάλ συνδέθηκε με τη σχέση σας με το Μέγαρο Μουσικής; Σας ενοχλεί να σας συνδέουν συνέχεια με τον κ. Λαμπράκη;

Απλώς είναι λάθος!

Αν δεν κάνω λάθος - έτσι διάβασα τουλάχιστον και στον τοπικό Τύπο - ο κ. Λαμπράκης είναι ...συγγενής σας, κουμπάρος σας!

Ποιος είναι κουμπάρος μου;

Στα σοβαρά τώρα, σας ενοχλούν τέτοιου είδους "συνειρμοί";

Καθόλου. Στην Ελλάδα όλοι είμαστε κουμπάροι!

Πέρα από το προσωπικό, αυτή η φιλολογία για την παντοδυναμία του Μεγάλου Μουσικής, που πολλές φορές διαθέτει και σοβαρά επιχειρήματα, πώς σας φαίνεται;

Είναι πέρα ως πέρα φαντασίωση. Θα γίνει κατανοητό σιγά σιγά ότι πρέπει να έχουμε ευγνωμοσύνη σε αυτόν τον άνθρωπο για πολλές γενιές ακόμα. Για να μπορώ, όμως, να κρίνω αυτή την προσφορά πρέπει να είμαι σε κάποιο επίπεδο.

Αν υποθέσουμε ότι φεύγατε αύριο οριστικά από την Πάτρα, ποια θα ήταν η περισσότερο αρνητική εντύπωση που θα σας έμενε;

Μια ευχή θα ήθελα να κάνω απλώς και μακάρι να μπορούσα να βοηθήσω με το Φεστιβάλ. Αυτή η τραυματισμένη, τεμαχισμένη πατρινή κοινωνία να μπορέσει να βρει λίγο χαρά. Βλέπω πολλούς ανθρώπους με τη λύσσα πολλές φορές στο στόμα, με σφιγμένα τα δόντια...

Νιώσατε καθόλου ξένος στην Πάτρα;

Ένωσα απίστευτα ξένος. Είναι περίεργο που κάτι τέτοιο συμβαίνει σε μια περιοχή της Ελλάδας. Ούτε στη Σκωτία δεν το έχω συναντήσει αυτό κι έχω ζήσει αρκετό καιρό εκεί. Έμεινα ενάμιση μήνα εδώ με την οικογένειά μου και δεν μας κάλεσε κανείς για φαγητό, παρά μόνο δύο άνθρωποι κι ο ένας από αυτούς τελείως άσχετος, ο οποίος ανιδιοτελώς ήθελε απλώς να με γνωρίσει επειδή κάτι είχε διαβάσει. Και υποτίθεται πως είμαστε στην Ελλάδα. Βέβαια δεν εννοώ τους συνεργάτες μου οι οποίοι κυριολεκτικά έκλεψαν από τον προσωπικό τους χρόνο

για να είμαστε μαζί. Η Μαρία η Κούκουρα, για παράδειγμα Σ.Σ. Διοικητική διευθύντρια του Φεστιβάλ, που θυσιάσε πολύ από τον ελεύθερο χρόνο της, θα χρειαστεί εβδομάδες "αποθεραπείας" μετά το Φεστιβάλ. Ήμουν πολύ ευτυχής που κάποιοι καλλιτέχνες φεύγοντας μου έλεγαν πως είχα ένα τέτοιο διαμάντι δίπλα μου.

Πώς νιώθετε όταν ακούτε να σας αποκαλούν κουλτουριάρη ή και ελιτιστή; Η εντύπωση βέβαια που είχαν όσοι σας γνώρισαν σε αυτό το διάστημα μπορεί να ήταν διαφορετική, όμως η "στάμπα" παραμένει...

Άκουσα για πρώτη φορά τη λέξη "κουλτουριάρης" όταν ήρθα στην Ελλάδα το 1991 χωρίς να ξέρω καν τι σημαίνει. Όμως αυτό που έχω καταλάβει είναι ότι σαν λαός είμαστε τελικά πολύ συντηρητικοί και μάλιστα αδικαιολόγητα συντηρητικοί. Μπορώ να καταλάβω το συντηρητισμό όταν εμφανίζεται σε μια χώρα με αιώνων παράδοση σε κάποιες αρχές και αξίες, οπότε εκεί τα πράγματα οδηγούν από μόνα τους προς τη συντήρηση. Όμως στην Ελλάδα δεν βλέπω κανένα τέτοιο λόγο.

Έχετε ζήσει ή δουλέψει σε διάφορες ελληνικές πόλεις. Με βάση τις συνθήκες που είχατε αποκτήσει από τα χρόνια στη Γαλλία είδατε πολύ σημαντικές διαφορές;

Η Ελλάδα έχει απίστευτο πλούτο, είναι όμως και μια χώρα γεμάτη μικροκλίματα, όχι μόνο στις καιρικές συνθήκες αλλά και στη συμπεριφορά των ανθρώπων, στη νοοτροπία. Μπορούν τα πάντα να είναι τόσο διαφορετικά, ακόμα και σε δύο πολύ γειτονικά μέρη. Στην Πάτρα, για παράδειγμα, αν και το παρελθόν είναι σταθερό σημείο αναφοράς, δεν φαίνεται σε κάποιον που περνάει η άρθρωση του παρελθόντος με το παρόν. Είναι μια παραθαλάσσια πόλη που δεν ζει παραθαλάσσια. Σαν κάποιος να σας έχει κλέψει τη θάλασσα. Δίνετε την εντύπωση ότι η ζωή στην πόλη και η ίδια η πόλη αναπτύσσεται με την πλάτη στη θάλασσα. Κι όμως αν μπορούσατε να έχετε ανοικτή πρόσβαση στη θάλασσα, θα άλλαζαν πολλά πράγματα με τα χρόνια. Αν η φύση επανέλθει στον Πατρινό θα σας ζηλεύει όλη η Ελλάδα, η Πάτρα θα γίνει μια πολύ ζεστή πόλη. Αν κλωτσάς ό,τι καλύτερο σου έχει δώσει ο Θεός, δεν μπορείς παρά να έχεις επιπτώσεις.

Νίκος Ατζαρίτης (1900 - 1976)

Φωτοσκιάζονιας το ποριραίο του κορυφαίου προσωπογράφου

Του Γιάννη Μουγγολιά

Ένα ολοζώντανο κομμάτι από τη ζωή της πόλης, ο Νίκος Ατζαρίτης με την καταλυτική του παρουσία σε ένα ευρύτατο φάσμα τεχνών αλλά και με την αλησμόνητη ανθρωπιά του για όσους τον γνώρισαν υπηρέτησε ακούραστα καθόλη τη διάρκεια του βίου του την πόλη που γεννήθηκε, μεγάλωσε και εργάστηκε και ήταν ένας απ' τους λαμπρούς πρεσβευτές της στο πανελλήνιο.

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα απ' την αρχή και ας αφήσουμε τα γεγονότα της πολυτάραχης και θυελλώδους ζωής του να μας οδηγήσουν.

Ο Νίκος Ατζαρίτης γεννήθηκε στην Πάτρα το 1900. Ήταν γιος του Αθανασίου Ατζαρίτη, που υπήρξε ένας απ' τους παλαιότερους φωτογράφους της Πάτρας. Από μικρός είχε φυσική ροπή προς τις εικαστικές τέχνες και μάλιστα προτού ολοκληρώσει τις μαθητικές υποχρεώσεις του είχε δημιουργήσει όνομα σαν σκιτσογράφος και γραφίστας. Με την αποφοίτησή του σε ηλικία 18 ετών πήγε στην Αθήνα όπου εργάστηκε στα γνωστά χρωμολιθογραφεία "Εργίνος" με αμοιβή ρεκόρ για την εποχή εκείνη και μάλιστα για νέο και 18χρονο καλλιτέχνη. Το 1919 εισέρχεται στη Σχολή Καλών Τεχνών και μετά από το διαδοχικό πέρασμά του στα εργαστήρια των καθηγητών Δ. Γερανιώ-

τη, Π. Μαδιόπουλου, Γ. Ιακωβίδη, Θ.Θωμόπουλου και Επ. Θωμόπουλου εργάστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα στο πλευρό των κορυφαίων καλλιτεχνών της προσωπογραφίας και συνθέσεως Σπ.Βικάτου και Γ. Ροϊλού που ήταν καθηγητές του. Το 1924 "ξεχωριστός" πλέον σαν ταλαντούχος και πολυσύνθετος ζωγράφος, γλύπτης, χαρακτήρας και ονομαστός σαν γραφίστας και ρετουσέρ εγκαταλείπει τις "πλούσιες εισοδηματικές απασχολήσεις του" στην Αθήνα και επιστρέφει στην Πάτρα. Η πατρική κοινωνία, που είναι ήδη περήφανη για τον συμπatriώτη καθηγητή Επαμεινώνδα Θωμόπουλο, υποδέχεται με ενθουσιασμό τον Ατζαρίτη και τον αγκαλιάζει με στοργή και αγάπη. Το 1926 πεθαίνει ο πατέρας του (φωτογράφος Αθ. Ατζαρίτης) και το φωτογραφείο, που βρισκόταν στο πάνω μέρος της Πλ.Γεωργίου περνά στα χέρια του Νίκου, που το διατηρεί σε λειτουργία ως το 1945, παρά το γεγονός ότι κύριο επάγγελμά του ήταν η ζωγραφική και η αγιογραφία.

Από τα πρώτα χρόνια στην Πάτρα απομονώνεται στο ατελιέ του (πλ. Γεωργίου) και ακούραστα δημιουργεί χωρίς ποτέ να ζητά την προβολή. Με θυελλώδεις ρυθμούς παράγονται στο εργαστήριό του αριστουργήματα που προκαλούν συνεχώς το ενδιαφέρον πολλών ιδιοκτητών των τότε αρχοντικών σπιτιών της πόλης και των άλλων πόλεων της Πελοποννήσου. Παρότι έχει φθάσει σ' ένα ζηλευτό επίπεδο δημιουργίας δεν θέλει να κάνει ούτε μία τοπική έκθεση υιοθετώντας μια στάση αυστηρότατης αυτοκριτικής του έργου του που πηγάζει απ' τον μετριοφρόνα χαρακτήρα του. Χαρακτηριστικό του γεγονότος αυτού είναι το απόσπασμα της κριτικής του Τάκη Δόξα που έγραφε τον καιρό εκείνο: "Στην μικρή έκθεση του Ατζαρίτη που είδα, άτακτη και... κρυμμένη, ζήτησα να βρω λάθος, μα δεν τον κατόρθωσα. Το μόνο λάθος που καταλογίζω στον καλλιτέχνη είναι η σιωπή που τηρεί και η άστοχη επιμονή του να μη διοργανώσει τόσα χρόνια μια έκθεση, δεν λέω για εδώ, μα για μια έκθεση σε αθηναϊκή γκαλερί, όπου ασφαλώς θα πάρει τη θέση που του αξίζει".

Για μεγάλο χρονικό διάστημα, ο Νίκος Ατζαρίτης, ενώ διέμενε στην Πάτρα, συνεργαζόταν με την Εφορία Αρχαιοτήτων Αττικής και έφτιαχνε σχέδια των ανασκαφών. Σε φιλικού περιεχομένου επιστολή με ημερομηνία

12/11/29 ο διευθυντής της Ακροπόλεως Ν.Κυπαρρσίας ζητά σχέδια των ανασκαφών από τον Ατζαρίτη μεταξύ των άλλων.

Ο μεγάλος ζωγράφος παρέμεινε στην Πάτρα έως το 1946. Αυτά τα χρόνια η μοναδική αλλά ιδιαίτερη αυτοπροβολή του είχαν σχέση με τις καρτ-ποστάλ που κυκλοφόρησαν κατά τη διάρκεια του Αλβανικού Έπους. Επρόκειτο για καρτ-ποστάλ που φιλοτέχνησε και είχαν γελοιογραφικό και σατυρικό περιεχόμενο και ήταν η αιτία να κυνηγηθεί άγρια απ' τις Ιταλικές Αρχές Κατοχής και να φυλακιστεί για περισσότερο από ένα χρόνο. Επίσης μια νύχτα της Κατοχής μια ομάδα Ιταλών στρατιωτών εισέβαλε βίαια στο υπέροχο ατελιέ του και το κατέστρεψε. Μαζί με το ανεκτίμητο φωτογραφικό αρχείο του πατέρα του χάθηκαν και δικά του εξαιρετά δημιουργήματα αλλά και μια σειρά κινηματογραφικών ταινιών που είχε γυρίσει με διάφορα θέματα. Όπως θυμάται η κόρη του Λάουρα Ατζαρίτη - Γρηγοριάδου οι μικροί παίζοντας κατρακυλούσαν τις ταινίες στο δρόμο απ' το πάνω μέρος της πλ.Γεωργίου έως τη θάλασσα. Μεταξύ αυτών υπήρχαν και κάποιες τις οποίες κινηματογραφικά είχε ολοκληρώσει ο ονομαστός Ορέστης Λιάσκος. Όπως θυμάται η κ.Ατζαρίτη έξω στο δρόμο είχαν πεταχτεί και δύο σπουδαία έργα του και το καλαίσθητο καβαλέτο του που περισυνέλεξε ένας Πατρινός.

Λίγο καιρό πριν, ο Ν. Ατζαρίτης - ανήμερα του μεγάλου βομβαρδισμού της Πάτρας απ' τα αεροσκάφη των Ιταλών - είχε ζήσει μια μεγάλη τραγωδία αφού οι βόμβες είχαν πλήξει το σπίτι τη στιγμή που διέμεναν 7 συγγενικά άτομα. Μέσα απ' τα ερείπια ο Ν. Ατζαρίτης είχε ανασύρει νεκρό το πτώμα του εννιάμηνου μόλις γιου του Αθανασίου Ατζαρίτη.

Η περίοδος της Κατοχής, όμως ήταν και περίοδος δημιουργική για το Ν. Ατζαρίτη. Η κ.Λάουρα Ατζαρίτη θυμάται πως πριν συλληφθεί ο πατέρας της απ' τους Ιταλούς και ενώ είχε φύγει απ' το σπίτι του και κρυβόταν, με ιδιαίτερο μόχθο και επίπονη εργασία είχε φιλοτεχνήσει το υπέροχο έργο που κοσμεί σήμερα τον Ιερό Ναό του Αγίου Γερασίμου. "Ακόμα και τον μουσαμά είχε φτιάξει μόνος του" λέει χαρακτηριστικά. Ο λόγος για το αγιογραφικό αριστούργημα. "Η Ίασις της Δαιμονισμένης νέας από τον Αγ. Γεράσιμο"

Ανατρέχοντας στις χρυσές σελίδες της καλλιτεχνικής ιστορίας της Πάτρας, το όνομα του Νικολάου Ατζαρίτη κατέχει περίοπτη θέση μεταξύ των Πατρινών που μεγαλούργησαν εντός και εκτός τοπικών συνόρων.

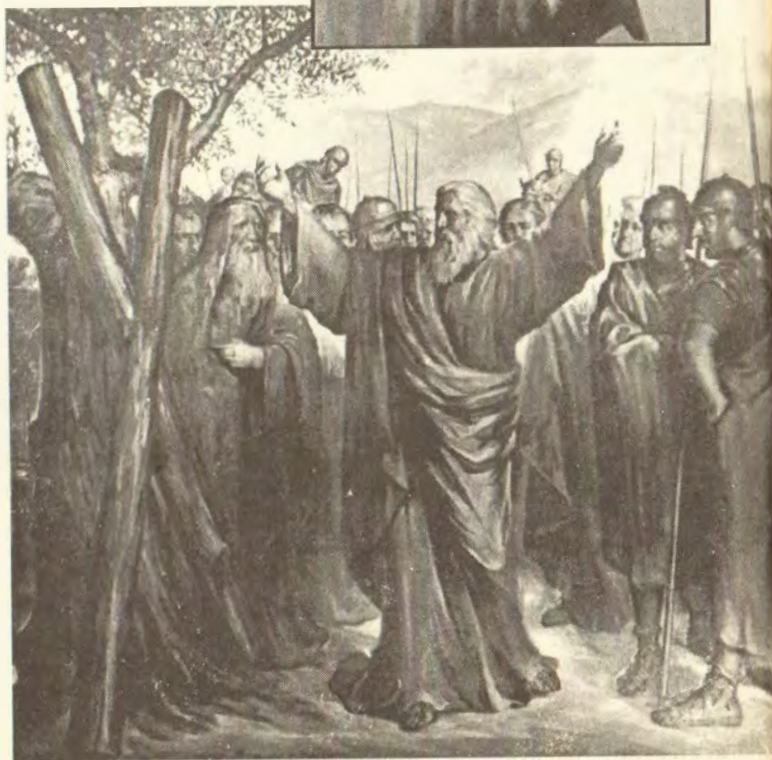
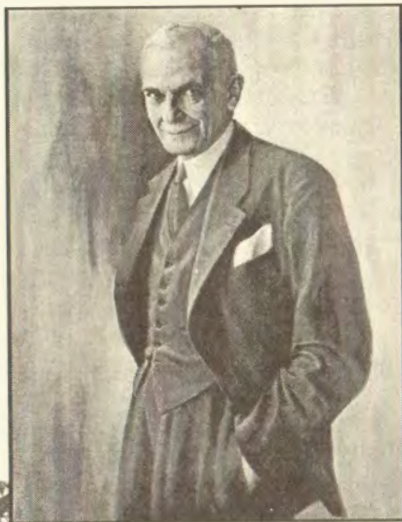
που μαζί με την υπόλοιπη νέα αγιογράφηση του ναού ανατέθηκε στον Ν. Ατζαρίτη λόγω της δημιουργικής πρωτοβουλίας του τότε προέδρου των Κεφαλλονιτών Βασιλείου Μαρκέτου. Μια άλλη από τις πέντε συνολικά αγιογραφίες αναγεννησιακής τεχνοτροπίας στον Α. Γεράσιμο είναι ο "Μυστικός Δείπνος" όπου είναι χαρακτηριστική για την πρωτοτυπία του σχεδίου και για την εκτέλεση. Εδώ εικονίζεται ο Χριστός όρθιος ανάμεσα στους μαθητές του κόντρα στην καθιερωμένη αντίληψη των αγιογράφων για το γνωστό τραπέζι όπου ο Χριστός και οι μαθητές του κάθονταν.

Επίσης οι δύο μεγάλες και αξιόλογες συνθέσεις του, που φιλοξενούνται έως σήμερα στον Καθολικό Ναό του Αγ. Ανδρέου Πατρών: "Το Μαρτύριον του Πρωτοκλήτου" και το "Το Ξεγύμνωμα για την Σταύρωση" διαστάσεων 2,20Χ2,20 δουλεύτηκαν με "ρωμέικο μεράκι" για περισσότερο από 3 χρόνια και αγοράστηκαν από το Σπύρο Καστελλάνο, που τις δώρησε στο ναό. Η πρώτη σύνθεση θεωρήθηκε από την κριτική της εποχής "αληθινό δημιούργημα" και "καλλιτεχνικό θαύμα". Εδώ το θέμα είναι ο Απόστολος Ανδρέας ανάμεσα στο

πλήθος των πιστών και των Ρωμαίων στρατιωτών, μπροστά από το σταυρό του μαρτυρίου του, που εκτείνει τα δύο χέρια του με καλοσύνη και απορία. Ένα πραγματικό θαύμα ζωγραφικής απόδοσης όπως και η δεύτερη πολυπρόσωπη σύνθεση σε μεγάλη επιφάνεια που απεικονίζει την αφαίρεση των ιματίων του Χριστού στο Γολγοθά. Τέλος ένας άλλος εξαιρετος πίνακας του κοσμή την Αΐθουσα της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων στην Πάτρα, όπου απεικονίζεται ο Απόστολος Παύλος, ο προστάτης της Δημοσιογραφίας. Όλες του οι αγιογραφίες δονούνται από την ανατομική αλήθεια, την ενάργεια και έξαρση εμπνεύσεων και τον καθιστούν σαν έναν από τους σημαντικότερους και πιο πρωτότυπους σύγχρονους

αγιογράφους.

Διαβάζοντας τις νοσταλγικές αναμνήσεις του Δημήτρη Μητσόπουλου, όπως δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό "Αχαϊκά Χρονικά" (τεύχ. 43, 10/88) με τίτλο "Τα μοντέλα του Ατζαρίτη" βρίσκουμε πως αιτία για τη μεταστροφή του φωτογράφου, ζωγράφου, πορτραίσιστα Ατζαρίτη σε αγιογράφο ήταν η καταστροφή του ατελιέ. Έτσι μαθαίνουμε πως αμέσως μεταφέρθηκε στο σπίτι του Βασίλη Κούκου πίσω απ' το δικαστικό μέγαρο.

Η ομαδική εκτέλεση των Καλαβρυτινών του έφερε δουλειά αφού "κατεβαίνανε στην Πάτρα, οι δύστυχες μάνες και γυναίκες με τις φωτογραφίες αυτών που εκτελέστηκαν και παράγγελλαν πορτραίτα". Μετά απ' αυτό άρχισαν οι αναθέσεις για τις αγιογραφίες. Όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Δ. Μητσόπουλος: "μερικοί κρυπτοπλούσιοι των Πατρών, βαλδήκανε, άγνωστο από ποιες τύψεις κατατρυχόμενοι, να δωρήσουν αγιογραφίες στις εκκλησίες της πόλεως". Ανάμεσα στα υπέροχα και ξεκαρδιαστικά στιγμιότυπα κατά τη στιγμή των εκτελέσεων των αγιογραφιών από τον Ατζαρίτη ο Δ. Μητσόπουλος θυμάται: "Μεταξύ των άλλων πήρε παραγγελία μετά μπροστάτζας πάντοτε για να φτιάξει, τη Βάφτιση του Χριστού στον Ιορδάνη Ποταμό. Εδώ όμως παρουσιάστηκε ένα πρόβλημα, που δεν είχε προκύψει στις άλλες συνθέσεις: Πώς θα σχεδιάζε τα πόδια του Χριστού και του Αη Γιάννη του Πρόδρομου μέσα στο νερό; Πώς θα ξεπερνούσε την απεικόνιση της διάθλασης; Πόδια μέσα σε νερό δεν είχε ζωγραφίσει ποτέ του. Και τότε βρέθηκε η ...σκάφη της σπιτονοικοκυράς του. Βέβαια, δεν χωρούσε μέσα όλον τον Ιορδάνη, αλλά, τέλος πάντων, το βόλεψε το πράγμα. Γέμισε τη σκάφη νερό και υποχρέωσε το Γιώργο τον Καρλή, που πόζαρε για Χριστός, και το Μίμη τον Πετρόπουλο, που έκανε τον Πρόδρομο, να ξυπολυθούν, να σηκώσουν τα μπατζάκια τους και να ποζάρουν, μές' στο καταχείμωνο στο κρύο νερό, με αποτέλεσμα να συναχθούν και να γίνουν μοντέλα φταρνιζόμενα!".

Ο Νίκος Ατζαρίτης διετέλεσε Καθηγητής Ελευθέρου και Γραμμικού Σχεδίου και Πλαστικής στην Τριάντειο Επαγγελματική και Βιομηχανική Σχολή της Πάτρας αλλά και στο ιδιωτικό Λύκειο Στεφανόπουλου. Μετά όμως από διαταγή του τμήματος αλλοδαπών περί απαγόρευσης εργασίας σε Ιταλούς υπηκόους (4/11/45) υποβάλει την παραίτησή του από την Τριάντειο.

Στο κείμενο της παραίτησής του ζήτησε να διδάσκει χωρίς μισθό μέχρι να βρισκόταν ο αναπληρωτής του.

Μια άλλη δημιουργική ενασχόληση του πολυκαλλιτέχνη Ν. Ατζαρίτη που δεν έχει έρθει στο φως ήταν η κατασκευή θεατρικών σκηνικών. Τα επιμελημένα αυτά σκηνικά ήσαν αυτά που συνόδευσαν τους πρωτοκλασάτους θιάσους που έφταναν στην πόλη μας και έδιναν ξεχωριστές παραστάσεις

κυρίως στο Δημοτικό Θέατρο "Απόλλων".

Αλλά ο Νίκος Ατζαρίτης υπήρξε και ο δημιουργός των αρμάτων του Πατρινού Καρναβαλιού. Πολλά από τα σημαντικά έργα που με μεράκι είχε φτιάξει συνόδευσαν την πομπή της τελευταίας Κυριακής. Συνέδεσε το όνομά του με τη γέννηση του Καρναβαλιού αλλά και με την μεταπολεμική αναβίωσή του ως το 1952. Πολλά έργα μεγάλων βιομηχανιών (Achaia Clauss κ.λπ.) καθώς και όλοι οι καρναβαλιοί με τη γυναικεία στροφή του κεφαλιού ως το 1952 ήσαν έργα του. Και το έργο αυτό δεν έχει αναγνωριστεί όπως θα έπρεπε.

Το 1947 ήταν ένα καθοριστικό έτος στη ζωή του. Τότε εγκαθίσταται μόνιμα στην Αθήνα όπου θα διακριθεί ως κορυφαίος ζωγράφος, κυρίως προσωπογράφος. Το 1949 αποκτά την ελληνική ιθαγένεια, που είχε ζητήσει ενώπιον του Δημάρχου Πατρέων από τις 18 Νοεμβρίου 1937. Μια τυπική πράξη του ιταλικής καταγωγής Ν. Ατζαρίτη, που σε όλη του τη ζωή δικαιολόγησε με το παραπάνω την ελληνική ταυτότητά του.

Ο Ν. Ατζαρίτης φημίζεται και για τα ιδιότυπα σκίτσα του, που σχεδίασε με άσπρες μολυβιές σε μαύρο χαρτί. Αλλά άφησε τελευταίους τους δύο σημαντικότερους τομείς που ο πολυπράγμων καλλιτέχνης διακρίθηκε, την προσωπογραφία και τη γλυπτική. Μεταξύ των αριστουργηματικών προσωπογραφιών του συγκαταλέγονται αυτές του ιστορικού της πόλεως των Πατρών Στεφανου Θωμόπουλου, που βρίσκεται στη Δημοτική Βιβλιοθήκη, του εθνικού ποιητή Κωστή Παλαμά (σε λινέλαιο) που τοποθετήθηκε στο σπίτι του, του δημάρχου και ιδρυτή της "Καθημερινής" Γιώργου Βλάχου, που βρίσκεται στα γραφεία της αθηναϊκής εφημερίδας και 200 ακόμα προσωπογραφίες υψηλών προσώπων και φυσιογνωμιών της τέχνης, των γραμμάτων και της επιστήμης που βρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές. Εξαιρετικά ήταν και τα γλυπτά του που σώζονται και αυτά σε συλλογές όπως του πατέρα του χημικού Ν.Μπομπομή, του εκλεκτού συνθέτη της εκκλησιαστικής μουσικής Γεωργίου Τριάντη κ.λπ. Πολλά απ' τα γλυπτά του, πρωτομές ορειχάλκινες και σε πεντελικό μάρμαρο βρίσκονται σε πολλά νεκροταφεία και μερικά στην Κύπρο και στην Κρήτη.

Ο Νίκος Ατζαρίτης ήταν ο κατα-

σκευαστής της αψίδας στην Πλατεία Τριών Ναυάρχων που στήθηκε με αφορμή τον εορτασμό της εκατονταετηρίδας της Εθνικής Παλιγγενεσίας. Υπήρξε επίσης ο εικονογράφος της Ιστορίας των Πατρών του Σ. Θωμόπουλου μετά από πρόσληψη του ιστορικού Κ. Ν. Τριανταφύλλου, ενώ το 1964 φιλοτέχνησε τη φιλοτελική μακέτα της Β' Μαραθώνειας Πορείας που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό "Δρόμοι της Ειρήνης" (7ο τεύχος 1964) και αναδημοσιεύτηκε στο εξωτερικό με το χαρακτηρισμό της πιο επιτυχημένης διεθνώς ειρηνιστικής συνδέσεως. Τέλος μετέφερε σε χαλκό με εξώγλυφο απόδοση (διαστάσεις 1,10 X 0,67) την "Ειρήνην του Κηφισοδότη" που βρίσκεται τοποθετημένη στην είσοδο των κεντρικών γραφείων της ασφαλιστικής εταιρείας "Πρόοδος" στην Αθήνα. Είναι επίσης γνωστός σαν φιλοτελιστής (συλλέκτης και συγγραφέας). Σπουδαίες θεωρούνται άλλωστε οι μελέτες του για τα ελληνικά γραμματόσημα με την κεφαλή του Ερμή.

Ο Νίκος Ατζαρίτης συνδέθηκε με δεσμούς ισχυρής φιλίας με διάσημα ονόματα του καλλιτεχνικού χώρου. Ενας απ' τους πιο στενούς του φίλους ήταν ο ογκόλιθος της θεατρικής τέχνης Αιμίλιος Βεάκης. Η αλληλογραφία τους κάλυπτε τα φλέγοντα καλλιτεχνικά και κοινωνικά ζητήματα που τους απασχολούσαν. Σε ένα γράμμα του ο Αιμ. Βεάκης σημείωνε:

Αγαπητέ φίλε Ατζαρίτη
Δε σου 'γραψα αμέσως μόλις ήρθα, γιατί η σύμπτωση να μην έχω

ρόλο στα τρία πρώτα έργα που άρχισαν να δοκιμάζονται στο θέατρό μας μού 'δωσαν την ευκαιρία να κλειστώ στο σπίτι μου. Η πείρα της ζωής, που για μένα έχει τρομερή επίδραση στην ύπαρξή μου, μ' έκανε να θεωρώ υπερτόπη μου ευδαιμονία τη συγκέντρωση στον εαυτό μου ανάμεσα στις στήβες των βιβλίων μου, μοναδικό απόκτημα των κόπων μου. Ωστόσο, μ' όλο τον πόθο μου ν' απομονωθώ για να μη βλέπω τα δηριώδη αυτά όντα που λέγονται συνάδελφοί μου, η σκέψη μου συχνά έτρεχε σε σένα. Οχι βέβαια για να λύσω το πρόβλημα της ψυχολογίας σου, γιατί δεν είσαι τύπος μυστηριώδους σφιγγός μα απλούστατα ένας μποέμ, που η πληθώρα του καλλιτεχνικού ταλέντου που ξεουλιάει ακράτητο από μέσα σου, σου αφαιρεί, κατά φυσική συνέπεια, κάθε πρακτική αντίληψη των όρων της ζωής και προ πάντων της σημερινής, που είναι απόλυτα κυριαρχημένη από την ύλη και απογυμνωμένη από κάθε ρωμαντισμό.

Σε σκεφτόμουν λοιπόν απλούστατα και πρακτικά για να βρω τον τρόπο να σου φανώ χρήσιμος αποδίνοντάς σου έτσι ένα μέρος της πρόθυμης περιποίησης που έκανες για όλους μας. Έτσι η σκέψη σου μ' έκανε να αφήσω το ερημητήριό μου και να σπεύσω να συναντήσω τον κύκλο των φίλων μου ζωγράφων, που θα μπορούσαν να μας φανούν χρήσιμοι με τις συμβουλές τους. Δυστυχώς εκείνους που εγώ ήδελα δεν τους βρήκα.

Γεραλής - Γερμενής - Λαζαράς. Είναι η εποχή που το σκάνε απ' την Αθήνα, είτε στα

νησιά, είτε στήνοντας τις τσαρδάκες τους στ' ακροβούνια. Ωστόσο, δεν έχασα την ευκαιρία να βρω άλλους και να κουβεντιάσω μαζί τους. Μόλις άκουσαν πώς έχει εμακάρισαν την τύχη σου και ονόμασαν καθαρή παραφροσύνην την σκέψη να παρατήσης το φωτογραφείο για να ριχτής στην τυχοδιωκτική περιπέτεια των ζωγραφικών εκδόσεων. Τέλος το συμπέρασμά μου από τις συζητήσεις μου είναι το ακόλουθο. Δεν πρέπει να εγκαταλείψης την ιδέα μιας ζωγραφικής έκδοσης στην Αθήνα. Μα την ιδέα αυτή πρέπει να την πραγματοποιήσης όταν - και μόνο τότε - ξαναστεργιώσεις στην παλιά του ζωντάνεια το φωτογραφείο σου, έτσι που να βρεθής σε θέση οικονομική τέτοια, που να σου βρίσκονται στα χέρια το λιγώτερο 30-40 χιλιάδες δραχμές για ρισκάρισμα, που να μη σου κάνη καμιά στενοχώρια αν τις παίξεις κορώνα ή γράμματα. Τότε μόνο ν' αποφασίσης να 'ρθης στην Αθήνα για έκδοση. Δυστυχώς για το κοινό μας πειότερο αξίζει η κορνίζα από το περιεχόμενό της. Με καταλαβαίνεις. Και δεν πρέπει να το ρίχνης όζω από απογοήτευση γιατί αυτά δε συμβαίνουν μόνο σε σένα μα απεναντίας εσύ βρίσκεσαι, αντίκρου σε πλήθος άλλων συναδέλφων σου, σε θέση καθαυτο προνομίου, όντας κάτοχος ενός φωτογραφείου, που κάποτε τ' ανέβασες σε αξιοζήλευτη περιοπή και που στο χέρι σου είναι και πάλι να το ξανανεβάσης. Κι αν μου επιτρέπεις ακόμα μια συμβουλή. Μην σκορπάς τόσο άφθονα τα χαρίσματα της ευγενικής σου μοιοεμικής καρδιάς στους συνανθρώπους σου γενικά και χωρίς μετρημένη και καλοζυγισμένη εξαίρεση. Ο πληθωρισμός είναι πάντα επιζήμιο μέτρο οικονομολογίας. Η προθυμία σου και η βία σου να εξυπηρετήσης τους πάντας, δουλεύοντας βιαστικά και κατά συνέπειαν πρόχειρα ως την ώρα που σφύριξε το βαπόρι κατά την αναχώρησή μας, αντί να σου δημιουργήση φίλους καταύποχρεωμένους - σαν εμένα που καμαρώνω και επιδεικνύω σε περιβλεπτες θέσεις του φτωχού μου σπιτιού τα τρία σου σκίτσα, σου δημιούργησε δυσαρστημένες κυρίες - σαν την... τι τα θέμε τα ονόματα; - και αυστηρούς τεχνοκρίτες, αρνητές αιώνιους - σαν τους... και πάλι τα ονόματα είναι άχρηστα: το γεγονός μόνο είν' εκείνο που πρέπει να μας χρησιμεύση για μάθημα συγκεντρώσεως στον εαυτό μας, αγάπης συνετής και όχι μοιοεμικής στο ε-

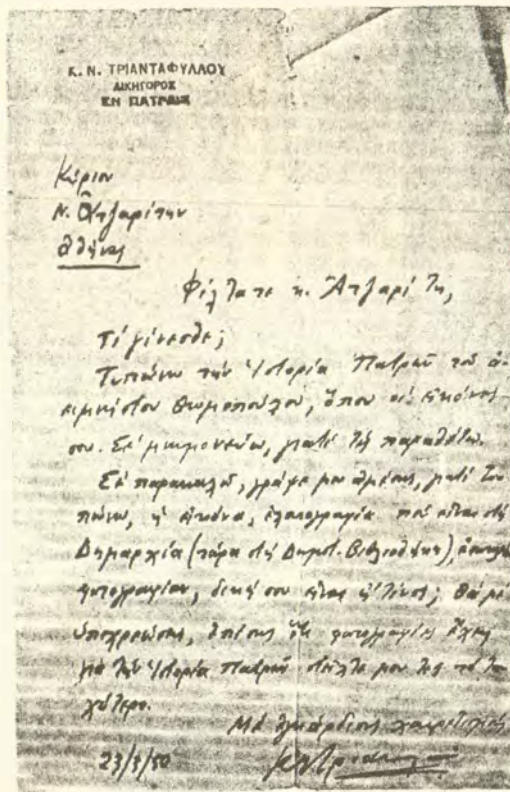
πάγγελμά μας και - προς παντός! - περηφάνια για το ταλέντο μας. Αυτά είχα την υποχρέωση να σου γράψω καλέ μου και ανεκτίμητη φίλε μου. Έχεις υποχρέωση αντίκρου στη Φύση που σε προίκισε εξαιρετικά. Πλήρωσέ την την υποχρέωσή σου δουλεύοντας τον ίδιο τον εαυτό σου. Φίλησέ μου την κορούλα σου. Χαιρέτησέ μου την καλή σου παρέα.

Δικός σου
Αιμίλιος Βεάκης

Το γράμμα αυτό στάλθηκε στις 23 Ιουλίου 1933. Μέσα από το υπέροχο ύφος του μεγάλου ηθοποιού αναδεικνύονται πολλά απ' τα χαρακτηριστικά που σκιαγραφούν την ανθρωπινή φυσιογνωμία του Νίκου Ατζαρίτη, αλλά και επανέρχονται μετά από τόσα χρόνια τα "κακώς κείμενα" μιας μακρινής εποχής, που φαντάζει τόσο επίκαιρη. Σαν να μην έχει αλλάξει τίποτα.

Ο Νίκος Ατζαρίτης άφησε την τελευταία του πνοή στις 10 Ιανουαρίου 1976. Σύσσωμος ο πατραϊκός και αθηναϊκός τύπος αφιέρωσε μεγάλο χώρο στον "μύστη" αυτόν της τέχνης, στον άνθρωπο που όλοι είχαν καλά λόγια να πουν. Του χρόνου συμπληρώνονται 100 χρόνια από τη γέννηση αυτού του μεγάλου ζωγράφου και γλύπτη. Μήπως η πόλη μας, την οποία αγάπησε με πάθος, δούλεψε για μισό αιώνα και αφιέρωσε όλη του τη ζωή, πρέπει να θυμηθεί αυτό το τέκνο της. Μήπως η Δημοτική Πινακοθήκη οφείλει να κάνει κάτι για το λαμπρό αυτό καλλιτέχνη. Αλλωστε με τη φιλοσοφία του ιδρύματος, οι προδιαγραφές του έργου και της φυσιογνωμίας είναι μόνο η αρχή. Και μάλιστα όταν η κόρη του είναι διατεθειμένη να βοηθήσει.

Σ.Σ. Ευχαριστώ ιδιαίτερα την κόρη του καλλιτέχνη Λάουρα Ατζαρίτη - Γρηγοριάδου για τις ενδιαφερόμενες πληροφορίες που μου έδωσε και για να καταγραφούν όλες χρειαζόταν άλλος τόσος χώρος. Επίσης το φίλο και συμπολίτη μας κ. Σάκη Κάπαρη για την παραχώρηση του εκτεταμένου αρχείου του. Πληροφορίες για τη συγγραφή του κειμένου άντλησα από φύλλα των εφημερίδων και περιοδικών: Νεολόγος, Πελοπόννησος, Εθνικός Κήρυξ, Καθημερινή, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Γνώμη, Ταχυδρόμος των Πατρών και Αχαϊκά Χρονικά.

Η επιστολή του ιστορικού Κ. Ν. Τριανταφύλλου στον Ν. Αζαρίτη όπου του ζητά τα σχέδια για την εικονογράφηση της "Ιστορίας των Πατρών" του Σ. Θωμόπουλου

**"Για τον
Καποδίστρια
να μιλούμε
τώρα";**

Μια μικρή παραλλαγή στο στίχο του ποιητή, ταιριάζει απόλυτα στη συμπεριφορά των καθ' όλα αρμόδιων απέναντι στο σπίτι του πρώτου ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ της ΕΜΑ-ΔΑΣ, που έδωσε τα πάντα γι' αυτή. Ακόμη και τη ζωή του...

Το πατρικό σπίτι του Ιωάννη Καποδίστρια στην Κέρκυρα έχει μια μακρά ιστορία. Δημιουργήθηκε τον 16ο αιώνα από τον Βενετό αρχιτέκτονα Μιχαήλ Samnicheli. Ιδιαίτερα φροντίστηκε η διαμόρφωση του χώρου του τριώροφου αρχοντικού - με τα ευρύχωρα δωμάτια, τα πολλά τζάκια, τις μαρμάρινες σκάλες, τα μεγάλα παράθυρα, το ιδιωτικό υδραγωγείο - και η ποιότητα των υλικών που χρησιμοποιήθηκαν. Στην τελευταία οφείλεται άλλωστε και η όποια διατήρησή του μέχρι και σήμερα - τέλος του 20ου αιώνα.

Οι Έλληνες - και αυτό δεν μπορεί να το αμφισβητήσει κανείς - χρωστούν ες αεί μεγάλη ευγνωμοσύνη στον ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ για όλες τις άο-

Ελλάδα και Ρωξάνδρα

Οι δύο αγαπημένες του Ιωάννη Καποδίστρια

Γράφει η Μίνα Πετροπούλου

Η ιστορία και ο χρόνος έχουν κρίνει τη αξία του έργου του ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ καθώς και τη μοναδικότητα της προσφοράς του στην Ελλάδα και όχι μόνο. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν τόσα από την προσωπική του ζωή που είναι ουσιαστικά ικανά να μας αποκαλύψουν τον άνθρωπο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ και δεν είναι ευρέως γνωστά ...

Στο επιβλητικό αρχοντικό της παραλιακής οδού στην ΚΕΡΚΥΡΑ - σήμερα επωνομαζόμενη ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ - όπου ο Αντώνης Καποδίστριας και η ΔΙΑΜΑΝΤΙΝΑ ΓΟΝΕΜΗ δημιούργησαν τη δική τους οικογένεια, στις 10/2/1776 πραγματοποιήθηκε η γέννηση του έκτου παιδιού τους, του ΙΩΑΝΝΗ. Το ότι αυτός ήταν ο άνθρωπος που έπαιξε σημαντικό ρόλο για την πορεία των Επτανήσων, του Ελληνικού κράτους και της Ευρώπης στη νεώτερη ιστορία, είναι γνωστό. Ίσως όμως διαφεύγει ότι υπήρξε και ο γοητευτικός άνδρας που σαγήνεψε πολλές - επώνυμες και μη - κυρίες σε όλη την Ευρώπη.

Από μαρτυρίες της εποχής του αποδεικνύεται ότι πριγκίπισσες, βασίλισσες και αριστοκράτισσες υπήρξαν βαθιά ερωτευμένες μαζί του. Για χάρη του ντύνονταν όμορφα και περίμεναν με ανυπομονησία να τους ζητήσει να χορέψουν. Κάποιες καυχόνταν ότι τους είχε ζητήσει τον πρώτο χορό της βραδιάς σε διάφορες δεξιώσεις. Θα γράψουν γι' αυτόν στα απομνημονεύματά τους και θα τον περιγράψουν σαν "τον απίθανο ωραίο άνδρα, με τα ευγενή χαρακτηριστικά και τη σπάνια μόρφωση και ευφυΐα και ευγλωττία, που γνώριζε να φέρεται με λεπτούς και ευγενικούς τρόπους απέναντι στις κυρίες. Κέρδιζε τους ανθρώπους με την καλοσύνη και την προσήγεια που τον χαρακτήριζε". Δυστυχώς όμως ως εκεί... Ποτέ δεν έδινε ένα σημάδι διαφορετικού

είδους συμπάθειας σε όλες τις πανέμορφες κυρίες!!!

Ακόμα κι έτσι όμως, εκείνες για χάρη του διοργάνωναν εντυπωσιακές δεξιώσεις με προσκεκλημένους όλους τους οικονομικά δυνατούς της εποχής. Επιθυμία τους προφανώς να τον τιμήσουν. Απώτερος στόχος, να βοηθήσουν οικονομικά τον ελληνικό αγώνα και να κερδίσουν την εκτίμηση και ευγνωμοσύνη του Ιωάννη... Ενέπνεε όχι μόνο ιδιαίτερα αισθήματα για εκείνον αλλά και πάθος για τη δικαίωση του ελληνικού αγώνα!

Οι διαβεβαιώσεις για την ευγενική ψυχή και την καλοσύνη του ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ μας έρχονται πολύ νωρίτερα και μάλιστα από το ίδιο του το νησί. Εκεί όπου ασκώντας το λειτούργημα του γιατρού ασχολήθηκε περισσότερο με το "τους πολλάρους και το σκυλόγιον", όπως αποκαλούσαν περιφρονητικά το λαό οι ευγενείς και ελάχιστα με τους τελευταίους, στην τάξη των οποίων ανήκε και ο ίδιος. Πολλές ήταν οι φορές που ανταριασμένες νύχτες του χειμώνα πήγαινε με το άλογό του σε φτωχές οικογένειες για να φροντίσει κάποιον άρρωστο αμισθί και τους πρόσφερε όχι μόνο τα αναγκαία φάρμακα αλλά και την κατάλληλη τροφή. Εκείνος ήταν που φρόντισε - μετά από παύση αιώνων - να λειτουργήσουν στην Κέρκυρα 40 σχολεία για τα παιδιά των αγροτών και γεωργών. Σε όλη του τη ζωή ασίγαστες υπήρξαν οι προσπάθειές του για τη μόρφωση και την εκπαίδευση των Ελληνοπαίδων, όπου κι αν βρισκόταν. Όταν αργότερα θα βρίσκεται στην Ελλάδα ως ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ θα τρέφεται με μια κότα για τέσσερις ολόκληρες ημέρες, όπως μαρτυρεί ο Μακρυγιάννης και ποτέ δεν θα φορέσει επίσημες στολές, αφού ο λαός του και ιδιαίτερα τα παιδιά θα κρύνουν

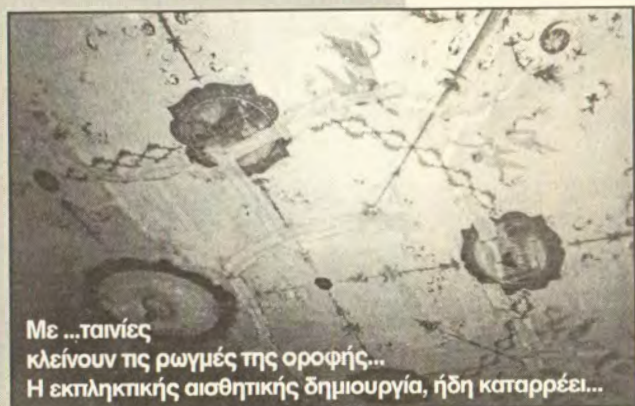
κνες προσπάθειες και τις δυσίες του για τη μόρφωση των Ελλήνων, τη δικαίωση του επαναστατικού τους αγώνα και τη δημιουργία και αναγνώριση του ελληνικού κράτους. Εκείνο όμως που - δυστυχώς - μπορεί να αμφισβητηθεί είναι το πως ακριβώς τη δείχνουν!

Σίγουρα η τωρινή κατάσταση του Μεγάρου ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ δεν τιμά - αναμφισβήτητο κι αυτό! - κανέναν Έλληνα γενικότερα, ούτε και τους περισσότερο αρμόδιους και υπεύθυνους ειδικότερα. Λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι στο συγκεκριμένο αρχοντι-

κό, εθνικό μνημείο για τους νεοέλληνες, εδώ και 20 χρόνια στεγάζεται η Σχολή Διεργμμένων - Μεταφραστών του Ιονίου Πανεπιστημίου, ανα-

ρωτιόμαστε: Οι εξαιρετικού ξύλου πόρτες, που έχει αρχίσει να κατατρώει το σαρράκι, τα παράθυρα απ' τα οποία τα περισσότερα δεν

Με ...ταινίες κλείνουν τις ρωγμές της οροφής... Η εκπληκτικής αισθητικής δημιουργία, ήδη καταρρέει...

κλείνουν και το χειμώνα μπάζουν νερά, οι σοβάδες που πέφτουν, τα πατώματα των οποίων οι πλάκες ξηλώνονται, η καθαριότητα του κτιρίου που φροντίζεται από μια μόνο καθαρίστρια - δε θεωρούνται άξια λόγου και πολύ περισσότερο επίλυσης από κανέναν; (Πλην των φοιτητών και του καθηγητή Γιάννη Μάζη - Προέδρου του τμήματος Ξένων γλωσσών και Επικοινωνίας - ο οποίος εμπράκτως έχει προσπαθήσει για τη διατήρησή, τόσο του χώρου όσο και της σχολής, εδώ και 15 χρόνια!).

Για το εκπληκτικά ζωγραφισμένο ταβάνι της μεγάλης αίθουσας του πρώτου ορόφου δεν συζητάμε. Πριν ...11 χρόνια (!!!) το υπουργείο πολιτισμού έστειλε κλιμάκιο, που έβαλε ...ταινία στις ρωγμές του! Δεσμεύτηκαν ότι θα το φροντίσουν όμως! (Αλήθεια, πότε; Στις 24 Αυγούστου ήδη κατέρρευσε ένα μέρος του!). Και γιατί άραγε το σπίτι του ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ εί-

και θα πεινάνε. Σε ένα ξέσπασμα πανώλης θα τρέξει να βοηθήσει σαν γιατρός, αδιαφορώντας για τους κινδύνους που διέτρεχε η κλονισμένη υγεία του και για τα παρακάλια των συνεργατών του.

Η μεγαλοσύνη της ψυχής του - για την οποία υπάρχουν άπειρα ακόμη παραδείγματα - ήταν που, προφανώς, συγκίνησε και κέρδισε και τη ΡΩΞΑΝΔΡΑ ΣΤΟΥΡΤΖΑ. Η νεαρή γυναίκα, γόνος γνωστής ελληνικής οικογένειας που είχε εγκατασταθεί στη Ρωσία, υπήρξε "κυρία επί των τιμών" της αυτοκράτειρας ΕΛΙΣΑΒΕΤ. Σε κάποια δεξίωση του 1809 στα ανάκτορα της Πετρούπολης και σε ηλικία 23 ετών θα συναντήσει για πρώτη φορά τον 33χρονο τότε Ιωάννη. Θα είναι η γυναίκα, που ο Καποδίστριας αγάπησε με πάθος και δύναμη σε όλη του τη ζωή. Σ'

αυτήν βρήκε τη μοναδική σύντροφο που ταίριαζε απόλυτα στην ιδιοσυγκρασία του και θα μπορούσε να τον κάνει ευτυχισμένο. Είναι εκείνη, στην οποία θα γράψει - υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας τότε - "η σκέψη μου και η φωνή μου θα περνούν τα βουνά και τις θάλασσες που μας χωρίζουν."

Κι όμως ποτέ δεν θα μπορούσε να την έχει κοντά του! Θα θυσιάσει το γάμο τους για χάρη του ελληνικού αγώνα. Η ΕΛΙΣΑΒΕΤ ήταν ξεκάθαρη. Ποτέ δεν θα βοηθούσε ούτε εκείνον ούτε τη χώρα του, να αποτινάξει τον οθωμανικό ζυγό, αν παντρευόταν τη ΡΩΞΑΝΔΡΑ. Θα χρησιμοποιούσε κάθε μέσο που διέθετε η ίδια και η πατρική της οικογένεια στη Γερμανία για τον κατακερματισμό της Ελλάδας. Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ήξερε πως η ΕΛΙΣΑΒΕΤ ήταν και ικανή και αποφασισμένη να το κάνει. Γνώριζε άριστα και την αιτία...Την ανείπωτη ζήλια και το άσβεστο μίσος που έτρεφε για την ΡΩΞΑΝΔΡΑ. Την εξόργιζε ο σύζυγός της, τσάρος Αλέξανδρος, που την εκτιμούσε απεριόριστα, ενώ την ίδια την περιφρονούσε. Η ΡΩΞΑΝΔΡΑ είχε εντυπωσιάσει τον τσάρο με την διορατικότητα και

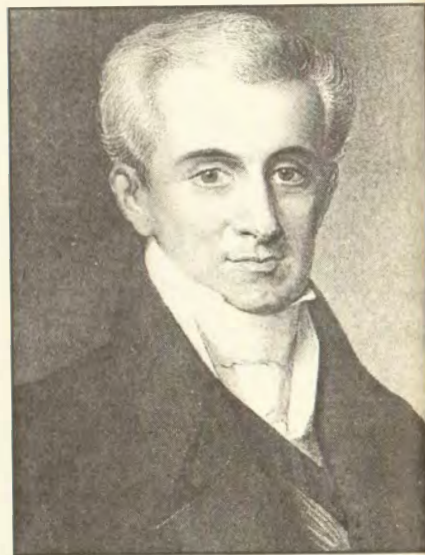
τις γνώσεις της, τη σεμνότητα, την καλλιέργεια και την εχεμύθεια που διέθετε. Πίστευε και εκείνος ότι ο ιδανικότερος σύζυγος για αυτή θα ήταν ο Ιωάννης Καποδίστριας. Η γυναίκα του όμως είχε φροντίσει να μηδενιστεί αυτή η πιθανότητα. Αν ο μέλλοντας υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας παντρευόταν αυτή τη γυναίκα, δεν θα απαλασσόταν ποτέ από την παρουσία της! Ο τσάρος θα συνέχιζε να την θαυμάζει. Ποτέ δεν θα επέτρεπε να γίνει αυτό!

Έτσι, όχι η πολιτική σκοπιμότητα αλλά η γυναικεία μικροψυχία και ανασφάλεια, οδήγησαν σε μια μεγάλη θυσία τον Καποδίστρια, καταδικάζοντάς τον στην παντοινή μοναχιά. Ηδελμμένα δεν παντρεύτηκε ποτέ, αφού δεν μπόρεσε να 'χει δίπλα του εκείνη που αληθινά αγαπούσε. Εξηγώντας της (στα 1814) της χάρισε ένα δαχτυλίδι που παρήγγειλε ειδικά για εκείνη. Παρίστανε μια πεταλούδα που καίγεται πάνω σε φλόγες. Υπονοούσε τη δική τους αγάπη και τι ήταν αναγκασμένοι να κάνουν. Της ζήτησε να μην το βγάλει ποτέ. Ήθελε να 'χει πάνω της κάτι δικό του, που παντοτινά θα την συντρόφευε και θα της υπενθύμιζε την αγάπη του -

Αρκετοί ερωτευμένοι άνδρες μπορούν να τον καταλάβουν... - Τα επόμενα χρόνια με ανακούφιση αντίκριζε το δάχτυλό της και σιγουρευόταν πως και 'κείνη δεν έπαυε να τον νοιάζεται και να τον αγαπά. Η ίδια θα ζητήσει από τον αδερφό της να της το αφήσουν φορεμένο και όταν πεθάνει...

Μια ακόμη θυσία απαιτήθηκε: για να μην ακουστούν σχόλια για τον ΙΩΑΝΝΗ και κάποια ίσως παράνομη σχέση τους - αφού όλοι γνώριζαν την αδυναμία του ενός για τον άλλο - η

Ρωξάνδρα αναγκάστηκε να παντρευτεί τον γερμανό κόμητα Edling, εξάδελφο της Ελισάβετ και να φύγει από την Ρωσία. Μια καταδικασμένη από την αρχή σχέση. "Όταν έχεις αγαπήσει και αγαπάς έναν Καποδίστρια, όλοι οι άλλοι άνδρες του κόσμου ωχριούν, εξαφανίζονται". Θα λήξει λιγα χρόνια αργότερα,

Το σύμβολο της αγάπης και της αιώνιας αφοσίωσης του Ιωάννη προς τη Ρωξάνδρα

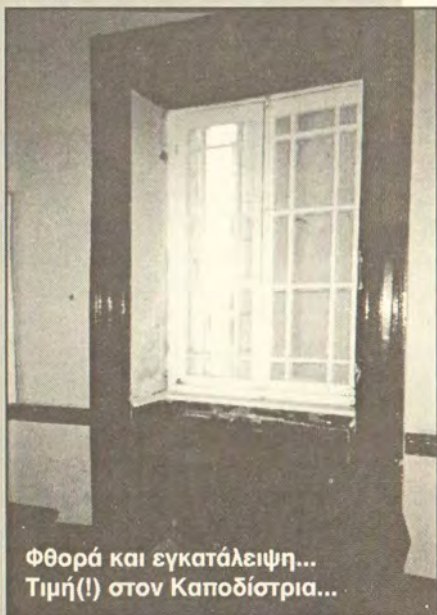
ναί εκείνο που δεν φωτίζεται με επιμέλεια κάθε βράδυ όπως πολλά άλλα αρχοντικά του δήμου Κερκύρας;

Και τα αυθεντικά έπιπλα της οικογένειας ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ; Όσα δηλαδή σώθηκαν από το γιουρούσι του Γεωργίου Παπαδόπουλου, αξιωματικού της χούντας των συνταγματάρχων και Νομάρχη - τότε - Κερκύρας (απλή συνωνυμία με τον αρχηγό του...) του οποίου το όνομα, τον τόπο διαμονής και το ...γιουρούσι γνώριζαν ΟΛΕΣ οι μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις. Δεν τα πήραν, όμως πίσω. Ε, είχε στολίσει το Κολωνακιώτικο σπίτι του ο άνθρωπος! Πάλι καλά που αρχόντισσα του νησιού, η κυρία Δεσύλλα, πρόσφερε ένα εξοκικό σπίτι της για να τα ...στοιβάξουν οι αρμόδιοι και να μην ξανασκοληθούν!

Νάιναι καλά και η Τόνια Μαρκετάκη, που γυρίζοντας την ταινία "Η τιμή της αγάπης" χρησιμοποίησε το υπνοδωμάτιο του ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ και του έβαλε κουρτινόξυλα και κουρτίνες. Δεν 'άλλαξαν οι αρμόδιοι! Τόσο πολύ τους άρεσαν!

Αυτό το περίφημο δωμάτιο επέλεξε και ο κ. Γ. Δημητριάδης, πρόεδρος της διοίκησης του Ιονίου Πανεπιστημίου, για δικό του γραφείο. Θα το επίπλωνε και θα το έφτιαχνε κατάλληλα! Αλλά στα τουλάχιστον δύο χρόνια που κατέχει αυτήν την - καλά αμοιβώμενη - θέση, έχει εμφανιστεί μόνο δύο φορές και δεν το έκανε! Δεν πρόλαβε; Οι φοιτητές της σχολής πάντως, κατηγορώντας τον τόσο για εγκατάλειψη του κτιρίου όσο και για έλ-

λειψη ενδιαφέροντος απέναντι στη σχολή, κατέλαβαν το δωμάτιο αυτό πριν από έξι μήνες και δεν του επιτρέπουν να το χρησιμοποιεί

Φθορά και εγκατάλειψη... Τιμή(!) στον Καποδίστρια...

(την άποψη του κ. Δημητριάδη, δεν καταφέραμε να την έχουμε, μολονότι τον ενημερώσαμε και προσηλώσαμε να επι-

χωρίς καν την ύπαρξη παιδιών. Πολύ μετά και ενώ θα μπορεί, η Ρωξάνδρα δεν θα παρευρεθεί ούτε στην κηδεία του.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας θα διατηρήσει μαζί της επικοινωνία διαμέσου αρκετά συχνής αλληλογραφίας - κάτι που ήθελαν και οι δύο. Από αυτά τα γράμματα έχουν σωθεί αρκετά και αποδεικνύουν τη δύναμη και το μέγεθος της αγάπης τους, μολονότι επιδιώκουν η σχέση τους να διατηρηθεί σε στενό φιλικό και οικογενειακό επίπεδο.

Ο Ιωάννης της γράφει: "...Σας γράφω βιαστικά για να προλάβω τον ταχυδρόμο που φεύγει από 'δώ... Δεν είναι δυνατόν να μην σας γράψω... Σας παρακαλώ αγαπητή μου, να μου γράφετε συχνά ειδήσεις σας. Μη με ξεχνάτε..."

Και αλλού - με τον ίδιο πάντα κακό γραφικό χαρακτήρα του: "Αν έχετε ήδη λάβει τις επιστολές που σας έστειλα από την Βέρνη, θα έχετε αποδείξεις για το ασίγηστο ενδιαφέρον μου, με το οποίο σας συνόδευα με το νου και την καρδιά και τις ευχές μου... Και θα σας αποδείξουν, μια για πάντα, ότι παρά το χρόνο και τις αποστάσεις που μας χωρίζουν, οι καρδιές μας ακόμα και ασυνείδητα, συναντώνται και ταυτίζονται στην ίδια σκέψη..."

Σε κάποια άλλη του επιστολή: "Αφού δεν μπορούσα να είμαι μαζί σου, αγαπητή μου, ένιωθα καλύτερα να είμαι μόνος. Μονάχος με τις σκέψεις μου..."

Σχεδόν πάντοτε τελειώνει τα γράμματα του προς εκείνη ζητώντας: "Διατηρείστε μου μια μικρή δέση στη δική σας μνήμη και στην καρδιά σας. Και να είσθε πάντοτε βεβαία για την ειλικρινέστατη από τα βάθη της καρδιάς μου αμοιβαία ανταπόκριση..."

Σε προσωπικά της σημειώματα η Ρωξάνδρα, αρκετά μετά από τον θάνατο του Ιωάννη, θα μας δώσει τις μόνες πληροφορίες που έχουμε για μια συνάντησή τους στο Κάρλσμπατ στα 1817. Εκεί σε ένα περίπατο ο Ιωάννης για πρώτη και τελευταία φορά στη ζωή του θα της εξομολογηθεί:

"Ρωξάνδρα, πρέπει να σου πω λίγα λόγια. Στα οφείλω. Θα τα κλείσεις όμως ερμητικά στα βάθη της καρδιάς σου..."

Ξέρω ότι έκανες ένα γάμο αναγκαστικό, χωρίς να αγαπάς τον άνδρα που παντρεύτηκες. Ήξερες όμως, για τους λόγους που γνωρίζουμε και εσύ και εγώ ότι έπρεπε να παντρευτείς...

Ρωξάνδρα, ξέρω ότι αυτό που έκανες ήταν μεγάλη θυσία. Μου προκαλεί αφάνταστο πόνο. Αν ο αυτοκράτορας με άφηνε, όπως ικετευτικά του ζητούσα, πληρεξούσιο του πρέσβη στην Ελβετία, θα ζητούσα αμέσως απ' τους γονείς σου να γίνεις γυναίκα μου. Επιστρέφοντας όμως σαν υπουργός εξωτερικών στην Πε-

τρούπολη δεν μπορούσε να γίνει - ξεύρεις και ξεύρω τους λόγους (εννοεί την αυτοκράτειρα)...

Αν αρνιόμουν αυτήν την υψηλή και εξαιρετική δέση, θα έκλεινα οριστικά τις πόρτες για την απελευθέρωση της πατρίδας μας... Αν ήξερες πόσο πάλεψα... Πόσο αγωνίστηκα... Πόσο πόνεσα... Θυμάμαι την μελαγχολία που με πίαζε. Ήταν η δική σου αποκλειστική σκέψη... Σου δηλώνω ότι δεν πρόκειται να παντρευτώ ποτέ. Να ξέρεις ότι είσαι η πρώτη και η τελευταία μου αγάπη. Και δε θα παύσω να σε αγαπώ ως το θάνατό μου...

Είσαι η μόνη γυναίκα που ήθελα να με συντροφεύει. Αυτό πρέπει να σε ανακουφίσει. Να πονάς λιγότερο... Δεν αγάπησα και δεν θα αγαπήσω ποτέ άλλη γυναίκα..."

Η ίδια η Ρωξάνδρα σε κάποιο σημείωμά της αναρωτιόταν: "Ιωάννη, πόσο αλλιώς θα ήταν η ζωή και των δυο μας, αν οι πολιτικές σκοπιμότητες και το φαρμάκι της ζήλιας και του φθόνου δεν μας ανάγκαζαν να χωρίσουμε ; Εσύ πέρασες όλη τη ζωή σου στη μοναξιά. Χωρίς να έχεις δίπλα σου - όπως σου άξιζε - μια γυναίκα που θα γινόταν θυσία από αγάπη για σένα και που θα ήταν η πιο ευτυχισμένη γυναίκα του κόσμου. Γιατί θα την έκανες εσύ ευτυχισμένη, Ιωάννη..."

Το τελευταίο γράμμα προς την αγαπημένη του ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ το έγραψε το 1831 στην Ελλάδα, όντας κυβερνήτης, λίγο πριν το τέλος :

"Αγαπητή μου Ρωξάνδρα, μη με ξεχνάς ποτέ στις προσευχές σου... Τις έχω ανάγκη... Αν ημπορούσα να σου ειπώ πόσο θα ήθελα να σε είχα κοντά μου... Πόσο νιώθω την απουσία σου, ιδιαίτερα τώρα που με κυκλώνουν τόσες αγωνίες... Άραγε πότε θα ξανασυναντηθούμε;..."

Μετά την τραγική δολοφονία του - το φάκελο της οποίας η Αγγλική Κυβέρνηση ακόμα και το 1991, 160 χρόνια μετά το θάνατό του, θεωρούσε άκρως απόρρητο και δεν επέτρεψε την χρησιμοποίησή του! - η Ρωξάνδρα θα ζήσει 13 χρόνια μέσα στην έντονη κατάθλιψη και μελαγχολία. Θα επισκεφθεί όλα τα μέρη της Ευρώπης που είτε είχε συναντηθεί με τον Ιωάννη, είτε εκείνος έζησε μόνος, θέλοντας να τον νιώθει όσο γινόταν κοντά της.

Στο μάλλον τελευταίο προσωπικό της σημείωμα έγραψε: "Ιωάννη! Δεν υπήρξες ποτέ εραστής μου... Τώρα όμως, που η ζωή μου τελειώνει, ημπορώ να σου ειπώ: Είσαι ο μοναδικός άνδρας που αγάπησα βαθιά και αιώνια. Ποτέ δεν αγάπησα άλλον, σ' όλη μου τη ζωή..."

Ο Ιωάννης έφυγε στα 55 του χρόνια και η Ρωξάνδρα στα 58 της ...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Ελένης Ε. Κούκου "Ι. Καποδίστριας - Ρ. Στουρτζα - Μια ανέκκληρη αγάπη", Αθήνα 1997. Ελένης Ε. Κούκου "Ι. Καποδίστριας, ο Άνθρωπος - ο Διπλωμάτης", Αθήνα 1996. "ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ" ΤΟΜΟΣ ΙΒ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

κοινωνήσουμε μαζί του για το συγκεκριμένο δέμα).

Με μέριμνα των φοιτητών(!), πρόσφατη αυτοψία της πολεοδομίας Κερκύρας, έκρινε το κτίριο ακατάλληλο προς χρήση!

Σίγουρα η αναστήλωση της "Ιονίου Ακαδημίας", που πραγματοποιείται αυτή την εποχή στην Κέρκυρα, είναι για κάποιους λόγους περισσότερο ενδιαφέρουσα (και πιο συμφέρουσα ίσως;) Θάπρεπε όμως, τόσο οι ιδύνοντες του υπουργείου πολιτισμού, όσο και ο Πρόεδρος Διοικούσης και ταυτόχρονα καθηγητής Βιολογίας στο Παν/μιο Πατρών(!), κ. Γεώργιος Δημητριάδης και η γενική γραμματέας του Ιονίου Παν/μίου, κ. Κουρκούλου αλλά και ο Δήμαρχος Κέρκυρας, κ. Χρυσάνδος Σαρλής, ο αντιδήμαρχος πολιτισμού, κ. Γεώργιος Λαβράνος, ο Νομάρχης Κερκύρας, κ. Ανδρέας Παγκράτης και ο περιφερειάρχης κ. Λιακόπουλος, να ασχοληθούν ουσιαστικότερα με το μέγαρο Καποδίστρια. Πρόκειται για υποχρέωση απέναντι στον άνθρωπο, που, και εκείνοι και εμείς όλοι, χρωστάμε την εθνική μας ανεξαρτησία. Δεν πρέπει να ανταποδώσουμε, έστω και φροντίζοντας το σπίτι του ;

Βέβαια υπάρχει και η άλλη όψη του νομίσματος: Η έμπρακτη εκδήλωση τιμής προς τον ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ: τον κάναμε ...δρόμο! Δεν πρέπει νάχει παράπονο! Κάθε πόλη και οδός!... Πολύ δεν του πάει;

Μίνα Πετροπούλου

Ένα μικρό... "Μέγαρο Μουσικής" στο Πανεπιστήμιο!

Της Καλλιόπης Καλαντζή

Φωτογραφίες: Βίκυ Σπυρίδωνος

"Κάλλιο αργά παρά ποτέ", λέει ο λαός μας. Και μάλλον στην περίπτωση του Συνεδριακού Κέντρου του Πανεπιστημίου Πατρών, η λαϊκή ρήση ταιριάζει "γάντι". Κι αυτό γιατί ναι μεν ένας τέτοιος χώρος άργησε να γίνει πραγματικότητα, αφετέρου δε έρχεται να καλύψει ένα τεράστιο κενό και να δώσει παράλληλα αποφασιστική λύση σε ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα της πόλης: Την έλλειψη παρόμοιων χώρων και αιθουσών - κυρίως το χειμώνα - για την πραγματοποίηση πολιτιστικών και άλλων πνευματικών εκδηλώσεων.

Πόσοι από εμάς άραγε γνωρίζουμε, και τί, για το υψίστης σημασίας αυτό έργο που περατώνεται σε λίγο καιρό δίπλα μας, το "Μικρό Μέγαρο Μουσικής" στην Πανεπιστημιούπολη της Πάτρας. Μάλλον η απάντηση θα είναι απογοητευτική...

Λοιπόν, να σας... συστήσουμε!

T

ο Συνεδριακό - Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου, ανεγείρεται - με τις πιο σύγχρονες κατασκευαστικές προδιαγραφές - στο χώρο της Πανεπιστημιούπολης, καταλαμβάνοντας μια έκταση 25 στρεμμάτων, με συνολική μικτή επιφάνεια 9.300 τ.μ.! Ήδη ένα μεγάλο μέρος του είναι έτοιμο και έχουν πραγματοποιηθεί οι πρώτες εκδηλώσεις (ανάμεσά τους, δύο συνέδρια, μια ημερίδα και το 18ο Συμπόσιο Ποίησης), ενώ εξ' ολοκλήρου αναμένεται να παραδοθεί το πρώτο εξάμηνο του 2000. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα 3 δισ. δρχ.!

Το "καμάρι" του Συνεδριακού Κέντρου είναι η κύρια αίθουσά του, χωρητικότητας 1.080 θέσεων με σκηνή 700 τ.μ. (συμπεριλαμβανομένων και των βοηθητικών χώρων), σχεδιασμένη με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να υποδεχθεί μεγάλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (κονσέρτα, παραστάσεις όπερας, θεάτρου, κ.ά.).

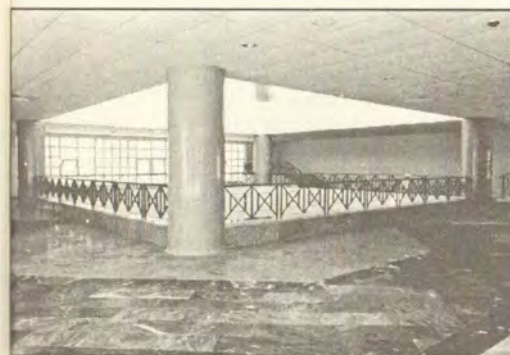
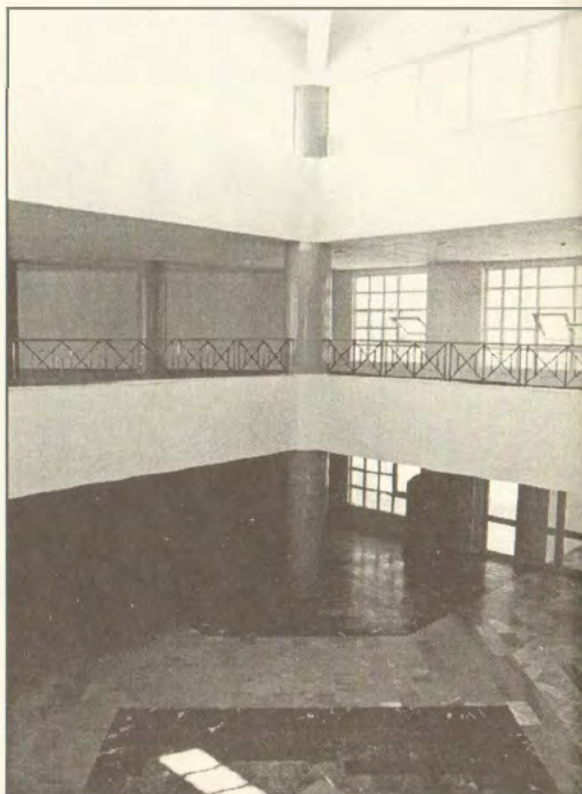
Όσον αφορά στους στόχους και τις φιλοδοξίες για το πρωτοποριακό Κέντρο, ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Σταμάτης Αλαχιώτης τονίζει πως κατά τη διάρκεια της θητείας του "το Πανεπιστήμιο βγήκε από την αφάνεια" και πως "η ίδρυσή του, κατά πρώτον, πιστεύουμε πως θα συμβάλει στην περαιτέρω σύνδεση του Πανεπιστημίου με την πόλη της Πάτρας, φέρνοντάς την πιο κοντά, αλλά και με την ευρύτερη περιοχή γενικότερα, τονώνοντας και το Συνεδριακό τουρισμό. Έπειτα, το Κέντρο θα δώσει μια άλλη προσωπικότητα στο Πνευματικό μας Ίδρυμα, αφού είναι το μοναδικό σ' όλα τα Ελληνικά, αλλά και τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, όπου συνήθως δεν υπάρχουν - τουλάχιστον αυτής της μορφής. Σε συνδυασμό με άλλα έργα που προσπαθούμε να υλοποιήσουμε (Μουσείο Επιστημών κ.ά.), πιστεύουμε πως τελικά θα τα καταφέρουμε. Τέλος, θα εξυπηρετήσει τις πραγματικές ανάγκες μας, εφόσον τα περισσότερα Συνέδρια διοργανώνονται από μέλη ΔΕΠ του Πανεπιστημίου και είναι καλό να διαθέτουμε ένα χώρο τόσο λειτουργικό όσο και αξιοπρεπή. Σκοπός μας είναι να γίνει ένας αυτόνομος Οργανισμός, εφάμιλλος άλλων παρόμοιων Ευρωπαϊκών, αλλά και να υπάρξει δίκτυο με άλλες ανάλογες αίθουσες της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης", επισημάνει ο κ. Αλαχιώτης.

ΑΠ' ΕΞΩ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ;

Και οι ανάγκες των φοιτητών; Μάλλον - σύμφωνα πάντα με τον κ. Πρύτανη - δεν θα έχουν το πλεονέκτημα, όπως θα νομίζαμε οι περισσότεροι, να χρησιμοποιούν το... "μικρό Μέγαρο". Όπως εξηγεί, το Πανεπιστήμιο διαθέτει αρκετούς χώρους εκδηλώσεων ώστε να καλύπτονται πλήρως οι ανάγκες τους. Βέβαια, ο κ. Αλαχιώτης αφήνει ανοικτό κάποιο ενδεχόμενο "σε περίπτωση που πρόκειται για κάποια σπουδαία διοργάνωση, σε συνεργασία με το Ίδρυμα"...

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΧΩΡΙΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ!

Εύλογα προκύπτει το ερώτημα, για τη διαμονή των μελλοντικών Συνέδρων, αφού στη γύρω περιοχή λείπουν οι - απαραίτητες για τέτοιες εκδηλώσεις - ξενοδοχειακές μονάδες. "Τελευταία κινητοποιούμαστε και προς αυτή την κατεύθυνση" τονίζει ο κ. Αλαχιώτης και συνεχίζει: "Έχουν επιση-

μανθεί οι ελλείψεις. Υποβάλαμε μια πρόταση στο Δήμο Πατρέων, να επιτευχθεί δηλαδή μια συνεργασία μέσω της ΑΔΕΠ και διαφόρων ιδιωτών, ώστε να κατασκευαστεί ένα μεγάλο ξενοδοχείο. Διερευνήθηκαν παράλληλα κάποια οικόπεδα και κάποιοι άλλοι χώροι, αλλά μέχρι στιγμής δεν έχει προχωρήσει περισσότερο. Πιστεύουμε πως πρέπει να βρεθεί λύση από την Πολιτεία, αφού το όφελος θα είναι μεγάλο και για τις δύο πλευρές".

Η ιδέα του Συνεδριακού - Πολιτιστικού Κέντρου "συνελήφθη" στις αρχές της δεκαετίας που διανύουμε από τους διοικούντες του Ανωτάτου Πνευματικού μας Ίδρυματος, Αρχικά βέβαια - όπως μας δήλωσε ο Διευθυντής των Τεχνικών Υπηρεσιών του Πανεπιστημίου Κων/νος Θεοδωρακόπουλος - οι φιλοδοξίες ήταν μικρότερες (σε σχέση με το σημερινής μορφής Κέντρο), απλώς για μια αίθουσα μεγάλης χωρητικότητας με κύριο σκοπό την κάλυψη των αναγκών του Πανεπιστημίου". Ετσι, χτύπησαν την πόρτα του Υπουργείου Πολιτισμού και - ω του θαύματος! - αυτή άνοιξε διάπλατα. Κάτι η συγκυρία πως Υπουργός τότε ήταν ο κ. Θάνος Μικρούτσικος και ότι η επικοινωνία είχε εξασφαλισθεί και ήταν άμεση, κάτι το γεγονός

ότι ο ίδιος - Πατρινός γαρ - ήταν πολύ καλός γνώστης του προβλήματος, συνέβαλε καθοριστικά και οδήγησε τις δύο πλευρές στην υπογραφή σύμβασης, με την οποία το ΥΠ.ΠΟ. θα χρηματοδοτούσε αρχικά το έργο.

"Στη συνέχεια" εξηγεί ο κ. Θεοδωρακόπουλος "εξασφαλίζοντας και άλλες επιχορηγήσεις Δημόσιες Επενδύσεις - 300 εκ. δρχ. από ΥΠ.ΠΟ., 50 εκ. δρχ. από την Περιφέρεια Δυτ. Ελλάδος, προγράμματα Ευρωπαϊκής Ένωσης - Γ' Κ.Π.Σ.), τα σχέδια άλλαξαν, οι μελέτες τροποποιήθηκαν και το έργο διπλασιάστηκε". Όσον αφορά στη μέχρι σήμερα λειτουργία του, την έχει αναλάβει εξ' ολοκλήρου το Πανεπιστήμιο, όμως παραμένει ανοικτό το θέμα της συμμετοχής και του Δήμου Πατρέων, αλλά και του Υπουργείου Πολιτισμού.

Φιλοδοξία όλων είναι το Συνεδριακό Κέντρο να αναδειχθεί σε κόμβο διεθνών συναντήσεων, υψηλού επιπέδου, συνεδρίων και εκδηλώσεων. Άμεσος αντίκτυπος αυτού θα υπάρξει και στην οικονομία, αφού η δυναμική των προγραμμάτων θα οδηγήσει στην πραγματοποίηση επιχειρηματικών προσπαθειών. Το ίδιο φιλοδοξούμε και εμείς...

Το Συνεδριακό - Πολιτιστικό Κέντρο - εκτός από τη μεγάλη αίθουσα - ακόμα περιλαμβάνει:

* Ένα αμφιθέατρο 250 θέσεων, με σκηνή, παρασκήνια και τέσσερις μεταφραστικούς θαλάμους.

* Τέσσερις αίθουσες παραλλήλων συνεδριάσεων (μία των 120 θέσεων και τρεις των 75), με δύο μεταφραστικούς θαλάμους η κάθε μια.

* Τέσσερις αίθουσες σεμιναρίων των 50 θέσεων και τέσσερις των 45.

* Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων 200 τ.μ.

* Χώρους υποδοχής συνολικής επιφάνειας 1100 τ.μ., σε δύο επίπεδα.

* Χώρους (γραφεία) για τη γραμματειακή υποστήριξη των συνεδρίων και άλλων συναντήσεων 60 τ.μ.

* Χώρους προετοιμασίας των καλλιτεχνών, χώρους δοκιμών, αποδυτήρια κ.λπ., συνολικής μικτής επιφάνειας 700 τ.μ.

* Υπόγειους χώρους για την προετοιμασία σκηνικών, αποθήκευση υλικού κ.λπ. συνολικής επιφάνειας 900 τ.μ.

* Χώρους γραφείων της Διοίκησης του Σ.Π.Κ. καθώς και βοηθητικούς και χώρους υγιεινής.

Γράφει ο Κώστας Λογαράς

☞ Σήμερα, μόνο της χολής

☞ Για να αποδώσεις ένα λογοτεχνικό κείμενο, απαιτείται να βουτήξεις μέσα του και να αναμετρηθείς μαζί του. Να ψάχνεσαι ο ίδιος ψάχνοντάς το, και τις λέξεις του να τις βιώνεις στο σώμα σου και στην ψυχή. Όχι να τις πιάνεις με το χαρτομάντηλο λες κι είναι σκατά και λερωθείς. Γιατί ο αναγνώστης είναι όργανο - αντηχείο του κειμένου. Κι ανάλογα με το υλικό του, βγαίνει ο ήχος κάλπικος, από ντενεκέ ή αντιδέτως από ένα στραντιβάριους.

Όταν λοιπόν, διαβάζοντας ενώπιον κοινού, το μυαλό του αναγνώστη, απομακρύνεται από το κείμενο και εγκλωβίζεται στην ηδυπάθεια του ναρκισσισμού του, ε τότε βγαίνουν στα φόρα το γλυκανάλατο νιαούρισμά του, η επίφαση και η παγωνίσια του έπαρση. Πάντοτε δε, με τον ίδιο τρόπο: μάτια γλαρά στυλ ρομαντζέρο, στόμα ημικλειστό και φωνή αντιερωτική. Ψυχρή και ακύμαντη σαν πεδαμένη σχέση.

☞ Τόσο οι ραδιοφωνικοί σταθμοί όσο και τα τηλεοπτικά κανάλια - προπαντός αυτά - έχουν προσλάβει κάτι μοιρολογίστρες - δημοσιογράφους για να εξιτάρουν το κοινό. Λιατσαίοι, Πορτοσάλτηδες, Ευαγγελάτοι, οι πρώτες τηλε-θείτσες. Είναι της Σχολής "Πωπωπω τι πάθαμε οι κακομοιρηδες" με ειδικότητα στο έγκλημα και στα βαριά τροχαία. Μπορούν να σε φτάσουν μέχρι και στο κλάμα. Στο κάνουν πάσα και μετά σ' αφήνουν να πλαντάξεις μοναχός σου. Τρομοκράτες του λόγου και του ύφους.

Ας έχουν το νου τους οι δικοί μας εδώ κάτω, γιατί η πλερέζα είναι άκρως μεταδοτική.

☞ Σ' αυτόν τον κόσμο δύο τινά μπορείς να κάνεις. Είτε να μη δίνεις τί αγγέλου σου νερό, είτε να προσφέρεις χωρίς ποτέ να περιμένεις κι αναγνώριση. (Αντιδέτως μάλιστα. Να ξέρεις ότι έρχεται στιγμή που σηκώνονται τί αγγούρια να βαρέσουν το μανάβη. Και ποιον μανάβη! Με παράδοση και όνομα στην αγορά. Αφήνω δε που αν θυμώσει και αποφασίσει να το κλείσει το ρημαδομάγαζο, ε τότε το αγγούρι - ιδίως το συγκεκριμένο - θα παραμείνει στα απούλητα).

Πάντως, αν με ρωτήσετε προσωπικά, προτείνω ως επιλογή την ευεργεσία την δίχως ανταπόδοση. Έτσι κι αλλιώς, για να προκόψει κάποιος και να ξεχωρίσει, χρειάζεται πρώτον, πλατύ μυαλό και δεύτερον ψυχική γενναιοδωρία. Ύπου το συγκεκριμένο ξυλάγγουρο τίποτε απ' τα δύο δεν διαθέτει. Γι αυτό θα μαραζώσει και θα συρρικνωθεί μεσ' στη μιζέρια του).

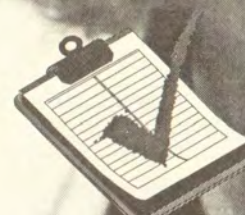
☞ Ο εκπρόσωπος Τύπου δεν φτάνει μόνο να απαντά αλλά να ξέρει και σωστά ελληνικά - άκου "μεσούσης του θέρους"! Κι άλλα, κι άλλα. Κι όχι τίποτ' άλλο, αλλά εκθέτει τους δασκάλους του και το γνωστό σχολείο Λάγγουρα.

☞ (Αντε, και ένα τηςσχολής. Για τις ισορροπίες).

Στις 16 Ιουνίου, ημέρα Τετάρτη το απόγευμα, γύρω στις 7, η Αγίου Νικολάου ήταν ήρεμη, σχεδόν έρημη. Τα εμπορικά ήταν κλειστά και ο δρόμος χουχούλιζε μέσα στη χαύνα του ήλιου που ζέσταινε όπως παλιά. Ένωσα πως μπήκα στο προστατευτικό κέλυφος της πόλης και με πλημμύρισε η αισιόδοξη προοπτική ενός ελεύθερου καλοκαιριού. Όπως παλιά.

Καθήσαμε με την Αμαλία στου πρώην Παυλίδη, έβλεπα προς τα κάτω, προς το Μώλο, τον κυματοθραύστη, απέναντι στην Παλιοβούνα. Συνειρμοί, συνειρμοί και εικόνες. Σε λίγο αυτοκίνητα και μηχανές και άνθρωποι άγνωστοι άρχισαν να καταφθάνουν, να παρκάρουν με το όχημα πάνω στον πεζόδρομο, να μου κλείνουνε τη θέα. Πλήρωσα γρήγορα - γρήγορα, πήρα δρόμο κι έφυγα.

Μίκης, ο ... Πατρινός

Γερή δόση ελληνικού ροκ στα Κάστρα

18ο Φεστιβάλ Πάτρας: Στην κορύφωση

"Αβέλ" από κόμικς στην Αθήνα

Μήνας φωτογραφίας: Για να "ξεχάσει η ήρα, από το στάρι"

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Επιμέλεια: Μαρία Τσιλίρα

Συναυλίες

Για τους "Χειμερινούς Κολυμβητές" γράφουμε περισσότερα στην κανονική ύλη του περιοδικού. Δεν είναι, όμως, μόνο αυτή η συναυλία στις 9 Σεπτεμβρίου στο Κάστρο της Πάτρας.

Υπόγεια ρεύματα

Την πρώτη μέρα του Σεπτεμβρίου στο Αρχαίο Ωδείο θα βρίσκονται η Δήμητρα Γαλάνη και ο Κώστας Μακεδόνας για τη μουσική παράσταση του περασμένου χειμώνα με τίτλο "Να μείνουν μόνο τα τραγούδια" σε επιμέλεια Παπαθανασίου - Ρέππα. (*)

Τη σχεδόν καθιερωμένη πια καλοκαιρινή τους συναυλία στο Κά-

στρο του Ρίου οι "Πυξ Λαξ" θα τη δώσουν φέτος στις 4 Σεπτεμβρίου. (*)

Το "Χάραμα" διάλεξε ο Παντελής Θαλασσινός για να ξαναέρθει στην Πάτρα, λίγους μήνες μετά την ανοιχτή συναυλία της Πρωτομαγιάς. Η συναυλία έχει προγραμματιστεί για τις 5 Σεπτεμβρίου.

Στις 11 Σεπτεμβρίου στα πλαίσια του Φεστιβάλ της ΚΝΕ στο Κάστρο της Πάτρας θα εμφανιστούν τα "Υπόγεια ρεύματα".

Μία μέρα πριν, στις 10 του μήνα, οι παλιοί του ελληνικού ροκ, ο Γιάννης Αγγελάκας και οι "Τρύπες" του θα βρίσκονται στο Κάστρο του Ρίου.

Λίγο μετά, έχει σειρά ο Νίκος Πορτοκάλογλου που θα παρουσιάσει τα ολοκαίνουριά του "Παιχνίδια με τον διάβολο" (τον καλύτερο προσωπικό του δίσκο) στο Κάστρο της Πάτρας στις 14 Σεπτεμβρίου.

Το ροκ όμως δεν σταματάει εκεί αυτό το καλοκαίρι. Οι πρώτοι διδάξαντες, οι "Σώκρατες", στα πλαίσια της ολιγόμηνης επανασυνδέσης τους έρχονται στο Κάστρο του Ρίου στις 19 Σεπτεμβρίου. (*)

Στις άλλες μορφές της μουσικής έχουν προγραμματιστεί, χωρίς να έχουν γίνει γνωστές πολλές λεπτομέρειες, τρία αφιερώματα:

Στη μνήμη του Μιχάλη Σουγιούλ (18/9), στη μνήμη της Μαρία Κάλλας (16/9) και στην ελληνική οπερέτα (30/9), καθώς και μία συναυλία με την Ορχήστρα Λεπτών Οργάνων Αρχαίας Ελληνικής και Βυζαντινής Μουσικής (17/9). Όλα στο Αρχαίο Ωδείο. (*)

Τελευταία συναυλία του μήνα, οριακά λόγω του καιρού που θα έχει αρχίσει να δημιουργεί προβλήματα, αυτή των "Μπλε" στο Κάστρο του Ρίου τη Δευτέρα 27 Σεπτεμβρίου.

Παραστάσεις

Με τις "Φοινίσσες" του Ευριπίδη από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδας, μια από τις λίγες παραστάσεις που ξεχώρισαν φέτος στην Επίδαυρο, ξεκινάει θεατρικά ο Σεπτέμβριος στις 2 του μήνα στο Αρχαίο Ωδείο. Πρωταγωνιστούν μεταξύ άλλων η Αντιγόνη Βαλάκου, η Μαρία Ναυπλιώτου και ο Κωνσταντίνος Μαρκουλάκης. (*)

Το Σάββατο 4 Σεπτεμβρίου το Θέατρο Σαλαμίνας θα παρουσιάσει τη "Μήδεια" του Ευριπίδη, ενώ την Κυριακή το ΔΗ.Π.Ε.Θ.Ε. Αγρινίου θα έρθει στον ίδιο χώρο με την "Αυλή των δαυμάτων" του Ιάκωβου Καμπανέλλη και τους Χρήστο Βαλαβανίδη και Δήμητρα Καλπάκη. (*)

Ακολουθεί, πάντα στο Αρχαίο Ωδείο, ο Χρήστος Καλαβρούζος με τα απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη (6/9) και το ΔΗ.Π.Ε.Θ.Ε. Λάρισας με το "Χειμωνιάτικο παραμύθι" του Σέξπιρ (8/9). (*)

Το Εθνικό Θέατρο στη δεύτερη εξόρμησή του στην Πάτρα, θα βρίσκεται στη σκηνή του Ωδείου το διήμερο 10 - 11/9 με τις "Ορνίδες" του Αριστοφάνη και το διδυμο Φιλιππίδη - Τζεβελέκου στους βασικούς ρόλους. (*)

Ένας ακόμα κλασικός αθηναϊκός διάσος, το "Μοντέρνο Θέατρο" του Γιώργου Μεσσάλα θα μας δώσει τη δική του εκδοχή πάνω στο "Βασιλιά Ριχάρδο τον Γ'" τη Δευτέρα 13/9 με τους Γ. Μεσσάλα και Ολγα Τουρνάκη. (*)

Οι επόμενες δύο μέρες ανήκουν στο Θέατρο Κνωσσού που έχει διαλέξει τον "Πρίγκηπα της γομολάστιχας" της Υβόννης Μεταξάκη με τους Λιβανό - Καρυάτη - Κατσάμπα (14/9) και την "Αντιγόνη" του Σοφοκλή (15/9) με τους Τσάγκα - Βιδάλη - Ευαγγελόπουλο. (*)

Το "Ζορμπά τον Έλληνα" μια χορευτική παράσταση με τους Tamara Illiasona και Zoltan Gregush θα μας δείξει το Χοροθέατρο Ναυσικά την Κυριακή 19 Σεπτεμβρίου. (*)

Το Εθνικό Θέατρο θα ξαναέρθει, όμως, στην Πάτρα το διήμερο 22 - 23 Σεπτεμβρίου, αυτή τη φορά με το Παιδικό του Στέκι και την παράσταση "Αγάπη και τρία πορτοκάλια" του Κάρλο Γκότζι. Αν μη τι άλλο, οι δουλειές που προτείνει το Στέκι έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη μικρών και μεγάλων σε όλη την Ελλάδα. (*)

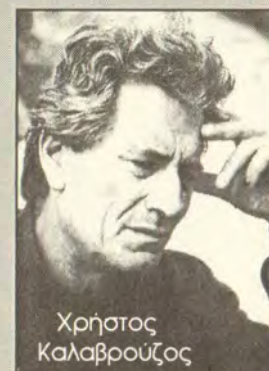
Στις 28 Σεπτεμβρίου στο Αρχαίο Ωδείο θα ανέβει μια ...καρναβαλική σατιρική παράσταση, οι "Σφήκες", από μια παρέα παλιών καρναβαλιστών.

Τέλος, οι "Μορφές έκφρασης" την Τετάρτη 29 Σεπτεμβρίου θα παρουσιάσουν στο Αρχαίο Ωδείο το "Μύθο της Λαμπεδόνας" της Ματίνας Τσιγγούνη. (*)

(*) Οι εκδηλώσεις με αστερίσκο εντάσσονται στα πλαίσια του 18ου Φεστιβάλ Πάτρας του Οργανισμού Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων. Για πληροφορίες ή αλλαγές τα τηλ. (061) 279866 και 0977 347098.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Χρήστος Καλαβρούζος

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

προσευχή σε ηλικία 12 ετών), εδώ βρήκε φίλους και συνεργάτες (Διονύσης Καρατζάς, Ορχήστρα Νυκτών κ.ά.), οπότε η ανακήρυξή του σε επίτιμο ...Πατρινό είναι λίγο πολύ φυσιολογική.

Θα συνοδευτεί μάλιστα η τιμητική διάκριση με μια συναυλία που θα δώσει η "Λαϊκή ορχήστρα Μίκης Θεοδωράκης" με τους Μανώλη Μησιά, Αλέξια, Σωτηρία Λεονάρδου, Γιώργο Θεοδωράκη (γιος του συνθέτη) και την παιδική χορωδία της "Πολυφωνικής". Όλ' αυτά στο Αρχαίο Ωδείο στις 9.00 μ.μ. σε μια βραδιά που θα έχει και ένα επιπλέον νόημα, αφού τα έσοδά της θα ενσωματωθούν στη βοήθεια της Πάτρας προς τους Τούρκους σεισμοπαθείς. Γι' αυτό και η ακριβή τιμή του εισιτηρίου (7000 δρχ. και 4000 δρχ. το φοιτητικό). Αξίζει όμως...

Από το Δημοτικό Ωδείο

Σεμινάριο βιολιού θα διοργανώσει από τις 4 ως τις 9 Σεπτεμβρίου το Δημοτικό Ωδείο. Κεντρικό πρόσωπο του σεμιναρίου που θα διεξαχθεί στο Δημοτικό Θέατρο, ο πολυβραβευμένος Ρώσος βιολονίστας Ζακχάρ Μπρον, ο οποίος δεν θα περιοριστεί στη διδασκαλία, αλλά θα συμπιράξει και με τους "Σολίστ της Πάτρας" την Τρίτη 7 Σεπτεμβρίου, πραγματοποιώντας για πρώτη φορά σόλο εμφάνιση σε ελληνικό έδαφος.

Η συναυλία, που θα είναι σύμφωνα με τους διοργανωτές αφιερωμένη στη δεξιοτεχνική μουσική για έγχορδα, θα εγκαινιάσει, αρκετά νωρίς είναι αλήθεια, το νέο κύκλο συναυλιών των "Σολίστ" και κατά τη διάρκειά της θα παρουσιαστούν έργα των Ροσίνι, Παγκανίνι, Μπαχ, Σαρασάτε και Ασλαμαζιάν. Όσο για το σεμινάριο το κόστος συμμετοχής ανέρχεται στις 50000 δρχ. για τους συμμετέχοντες και στις 20000 δρχ. για τους ακροατές.

Πατρινός ο Μίκης

Πολλά τα νέα για τον Μίκη Θεοδωράκη αυτό το καλοκαίρι. Πρώτα ανακοίνωσε ότι σταματάει ουσιαστικά τις συναυλιακές εξορμήσεις. Σχεδόν ταυτόχρονα 200 προσωπικότητες από όλους τους χώρους τον προτείνουν για το Νόμπελ Ειρήνης του 2000. Και την ίδια στιγμή, η Πάτρα αποφασίζει να τον κάνει επίτιμο δημότη της. Δεν είναι βέβαια άγνωστες οι σχέσεις του Θεοδωράκη με την πόλη. Άλλωστε η παραπάνω τιμή ήταν μια παλιά υπόσχεση του Δήμου προς τον Μίκη που δεν είχε ως τώρα υλοποιηθεί.

Εδώ έμαθε μουσική (στο Πατραϊκό Ωδείο), εδώ έγραψε το πρώτο του τραγούδι (για

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Μήνας φωτογραφίας

Είναι πλέον δεσμός ο Μήνας Φωτογραφίας που διοργανώνεται σε μια πλειάδα αιθουσών της Αθήνας στις αρχές του φθινοπώρου. Με την επιμέλεια πάντα του Σταύρου Μωρεσόπουλου από το Ελληνικό Κέντρο Φωτογραφίας και τη συνεργασία του Πανελληνίου Συνδέσμου Αιθουσών Τέχνης, ο Μήνας θα γίνει και φέτος από 20 Σεπτεμβρίου ως 30 Οκτωβρίου με τη συμμετοχή, όπως βλέπετε δίπλα, και της "δικής μας" (φωτογράφος του περιοδικού γαρ) Βίκυς Σπυριδωνος και θα περιλαμβάνει 42 συνολικά εκθέσεις.

Στόχος των διοργανωτών, όπως εύστοχα λένε, είναι αφενός το να ξεχωρίσει "η ήρα απ' το στάρι", και αφετέρου να επανακτήσει η Αθήνα τον τίτλο μιας από τις καλύτερες φωτογραφικές πρωτεύουσες.

Η έκτη αυτή έκθεση χωρίζεται σε δύο κύριες θεματικές ενότητες με τους τίτλους: "Αποσπάσματα" και "Προσωπικό Ημερολόγιο". Η επιλογή των εννοιών αυτών έγινε με το σκεπτικό ότι τέτοια θέματα αποτελούν συχνά αφορμές φωτογραφικής έμπνευσης και δημιουργικής έκφρασης νέων ταλέντων.

Παράλληλα με τις εκθέσεις αυτές που θα "απλωθούν" σε δεκάδες αίθουσες τέχνης, θα διεξαχθούν, όπως πάντα, η Έκθεση Νέων Ελλήνων Φωτογράφων, δώδεκα εκθέσεις σε art cafes, ενώ από φέτος θα φιλοξενηθεί μεγάλη έκθεση στη Στοά του Βιβλίου και θα καθιερωθούν τα Βραβεία Φωτογραφικού Βιβλίου.

Στα Καλάβρυτα

Στις 4 Σεπτεμβρίου ολοκληρώνεται το πρόγραμμα εκδηλώσεων που διοργάνωσε από τα μέσα του Αυγούστου ο Δήμος Καλαβρύτων στην πλατεία Χελμού. Τελευταία εκδήλωση θα είναι η θεατρική παράσταση "Όπερα της πεντάρας" του Μπέρτολτ Μπρεχτ από τον Όμιλο "Αναγέννηση" Ακράτας.

Στο Ρίο

Ατομική έκθεση του ζωγράφου Χαράλαμπος Βασιλόπουλου διοργανώνεται μέσα στο Σεπτέμβριο στην αίθουσα τέχνης "Ζέρβα" στο Ρίο. Γεννημένος στην Πάτρα ο Χαράλαμπος Βασιλόπουλος έχει συμμετάσχει σε δεκάδες ατομικές και ομαδικές εκθέσεις έχοντας αποσπάσει πολύ θετικά σχόλια.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Κινηματογράφοι

Τους περισσότερους κινηματογράφους από κάθε άλλη περίοδο έχει η Πάτρα το Σεπτέμβριο, λόγω της συνύπαρξης των καλοκαιρινών και χειμερινών αιθουσών. Σε ότι αφορά στους θερινούς για τις αρχές του μήνα "Αελλώ" και "Δαναός" προτιμούν πεισματικά το "Μάτριξ" (για όσο προφανώς αντέχει από τον κόσμο), ενώ στο "Κάστρο" του Ρίου θα εναλλάσσονται - όσο κρατήσει λόγω του καιρού - επιτυχίες του χειμώνα με καλοκαιρινές πρώτες κυκλοφορίες.

Κι αφού περάσουν οι πρώτες αναγνωριστικές εβδομάδες η κατάσταση θα επανέλθει στα γνωστά χειμωνιάτικα δεδομένα. Η Κινηματογραφική Λέσχη θα ξεκινήσει φέτος τον πρώτο κύκλο των προβολών της στις 7 Οκτωβρίου και θα τον διατηρήσει μέχρι το τέλος του Ιανουαρίου, πάντα στο κινηματοθέατρο "Πάνθεον". Μερικές από τις ταινίες που έχουν επιλεγεί για την αρχή είναι ο "Απρίλης" του Μορέτι και το "Existenze" του Κρόνεμπεργκ. Αλλά και ο "Γυμνός οφθαλμός" από την πλευρά του ετοιμάζει τις δικές του προβολές με έμφαση στις Γαλλικές ταινίες.

Για το Λόρδο Βύρωνα

Ένα Διεθνές Συμπόσιο σε τρεις διαφορετικές πόλεις διοργανώνεται από 1 - 8 Σεπτεμβρίου και είναι αφιερωμένο στο Λόρδο Βύρωνα. Διοργανώτρια η Βυρωνική Εταιρεία Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τίτλος του Συμποσίου "Βύρων: Ένας ποιητής για όλες τις εποχές", ενώ στις εργασίες του που θα γίνουν σε Μεσολόγγι, Αθήνα και Ιωάννινα, θα πάρουν μέρος επιστήμονες, πανεπιστημιακοί και προσωπικότητες της Διεθνούς Βυρωνικής Εταιρείας από όλο τον κόσμο.

Οι εργασίες θα ολοκληρωθούν με την απονομή του βραβείου Earl Of Lytton για τα Γράμματα και τις Τέχνες. Το φετινό βραβείο θα απονεμηθεί ισότιμα στους Μεσολογγίτες Ακακία Κορδόση (συγγραφέα) και Απόστολο Κούστα (καράκτη - ζωγράφο).

Στη Δημοτική Πινακοθήκη

Μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου παρατάθηκε η έκθεση "Η θάλασσα στη Νεοελληνική Ζωγραφική" που διοργανώθηκε στα πλαίσια του Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας με την επιμέλεια του Αντρέα Ιωαννίδη. Η έκθεση περιλαμβάνει σαράντα από τα σημαντικότερα έργα της Εθνικής Πινακοθήκης καθώς και δύο εκθέματα από το Βυζαντινό και το Αρχαιολογικό Μουσείο που συμπληρώνουν τη διαχρονική επίδραση της θάλασσας στη νεοελληνική τέχνη.

Η έκθεση λειτουργεί καθημερινά εκτός Δευτέρας 10 - 1 το πρωί και 7 - 9 το βράδυ, ενώ τις Κυριακές από 10 - 1 το πρωί.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Στο "Πολύεδρο"

Με μία εκδήλωση - αφιέρωμα στον ποιητή Διονύση Καρατζά ξεκινάει τη φετινή περίοδο το "Πολύεδρο", ενώ στα σκαριά βρίσκεται και ο προγραμματισμός μιας σειράς εκδηλώσεων για το τέλος της χιλιετίας. Στην εκδήλωση για τον Καρατζά, που θα γίνει τη Δευτέρα 20 Σεπτεμβρίου, θα μιλήσουν η φιλόλογος Ειρήνη Μπόμπολη με θέμα "Το δεύτερο πρόσωπο στην ποίηση του Διονύση Καρατζά", ο ποιητής και κριτικός Γ. Μαρκόπουλος, ο εκδότης Νίκος Βοζίκης και ο γλύπτης Διονύσης Γερολυμάτος. Αφορμή για την εκδήλωση είναι η κυκλοφορία, τον περασμένο Ιούλιο, της συγκεκριμένης έκδοσης των ποιημάτων του Καρατζά από τις εκδόσεις "Διάπτω" με τίτλο "Ποιήματα 1972 - 1997" με τις επιλογές του Γ. Μαρκόπουλου.

Διονύσης Καρατζάς

Στην πλ. Ποντιακού Ελληνισμού

Πολιτιστικές Εκδηλώσεις διοργανώνει φέτος το Β' Δημοτικό Διαμέρισμα Νοτίου Τομέα του Δήμου Πάτρας. Θα γίνουν στην Πλατεία Ποντιακού Ελληνισμού, θα διαρκέσουν από τις 24 έως τις 26 Σεπτεμβρίου και έχουν θέμα "Τραγούδια, χρώματα και αρώματα ειρήνης". Θα συμμετέχουν μεταξύ άλλων σχήματα της Μαντολινάτας και της "Πολυφωνικής Χορωδίας".

Από την "Πατραϊκή Μαντολινάτα"

Δεν είναι οι γιορτές του Β' Διαμερίσματος η μόνη δραστηριότητα της "Μαντολινάτας". Η Μικτή και η Παιδική Χορωδία της "Πατραϊκής Μαντολινάτας" θα συμμετάσχουν νωρίτερα σε Χορωδιακό Φεστιβάλ που διοργανώνει ο Δήμος Μεγάρων στις 18 και 19 Σεπτεμβρίου αντίστοιχα.

Στην Εθνική Τράπεζα

Ολοκληρώνεται την Παρασκευή 3 Σεπτεμβρίου η έκθεση που διοργάνωσε το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας με τις λαϊκές λιθογραφίες του Σωτήρη Χρησιδή και που διήρκεσε όλο το καλοκαίρι. Η έκθεση φιλοξενείται στο Πολιτιστικό Κέντρο της Εθνικής (Κορινθίου & πλ. Γεωργίου).

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Πανδαισία κόμικς στην Αθήνα

Για τέταρτη συνεχή χρονιά φέτος διοργανώνεται στο χώρο "Τεχνόπολις" στο "Γκάζι" της Αθήνας το Διεθνές Φεστιβάλ Κόμικς με κύριο άξονα τους ανθρώπους του ιστορικού περιοδικού "Βαβέλ". Από 8 έως 14 Σεπτεμβρίου το φετινό φεστιβάλ με ενισχυμένο το διεθνή χαρακτήρα του σκοπεύει να ξεπεράσει ακόμα και αυτό το ρεκόρ των 100000 επισκεπτών που είχε πέρυσι.

Δημιουργοί κόμικς από όλο τον κόσμο, εκδότες, καλλιτέχνες και φυσικά πολλοί νέοι απαρτίζουν πάντα αυτή τη μεγάλη γιορτή που είναι στην πραγματικότητα μια ατέλειωτη σειρά εκδηλώσεων που πλαισιώνουν την κεντρική έκθεση.

Εικαστικές εγκαταστάσεις, προβολές, παραστάσεις, θέατρο δρόμου, ομιλίες, συζητήσεις, νέες τεχνολογίες και καθημερινές συναυλίες θα είναι και φέτος οι κύριες εκδηλώσεις ενώ θα παρουσιαστούν καλλιτέχνες και εκδόσεις από χώρες όπως οι: ΗΠΑ, Αγγλία, Ιταλία, Γαλλία, Ισραήλ, Σλοβενία, Βοσνία, Γιουγκοσλαβία και βέβαια Ελλάδα.

Με εμφανείς θεματολογίες που έχουν να κάνουν με το τέλος της χιλιετίας και σκίτσα που αναφέρονται ευθέως στο μέλλον και στις καινούριες τεχνολογίες, τα κύρια θέματα του Φεστιβάλ είναι: "Επιστροφή στη γη", "Η νέα βρετανική σκηνή των κόμικς", "Πόλεμος από το μέλλον - πόλεμοι και στο μέλλον", "Το μέλλον το παρελθόντος", "Μουσείο τριτοπλανητικού πολιτισμού", "Εικόνες κλεμμένες από το μέλλον", "Μέλλον και νέες τεχνολογίες", "Εξώφυλλα ελληνικής φαντασίας", "Μελλοντολογικά ελληνικά κόμικς", ενώ θα διοργανωθούν εκθέσεις με έργα των Mazzucelli, Anderson, Carson, Pencil και έργα από το περιοδικό "Stripburger", και την ομάδα από το Ισραήλ "Actus Tragicus".

Στη φετινή διοργάνωση το Διεθνές Φεστιβάλ Κόμικς συνεργάζεται με τον Οργανισμό "Bologna Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2000", την Biennale Internazionale Giovanile (BIG) του Τορίνο, το Cartoon Art Trust και το Cartoon Art Museum του Λονδίνου και το Διεθνές Φεστιβάλ Κόμικς της Angoulême.

Τις αρχιτεκτονικές επεμβάσεις στο χώρο και την καλλιτεχνική επιμέλεια υπογράφει και φέτος ο αρχιτέκτονας Στάθης Χρυσικόπουλος, ενώ η γραφιστική επιμέλεια του εντύπου ανήκει στο γραφιστά (και της "Βαβέλ") Πάνου Κασιάρη.

Το καλύτερο που έχετε να κάνετε είναι να επισκεφθείτε τους χώρους του Φεστιβάλ, εκτός αν θέλετε να επικοινωνήσετε μαζί του για περισσότερες λεπτομέρειες στη διεύθυνση: Ζ. Πηγής και Λόντου 1, 10681, Αθήνα (τηλ. 3825430, 3828222), ή να τους στείλετε e-mail στη διεύθυνση: babelcom@compulink.gr

Μουσική

Χειμερινοί Κολυμβητές

Παρθενική Βουτιά στην Πάτρα

Κείμενο - συνέντευξη: Γιάννης Μουγγολιάς

Χρειάστηκαν να περάσουν 19 ολόκληρα χρόνια από την ίδρυση του συγκροτήματος των "Χειμερινών Κολυμβητών" για να έχουμε την ευκαιρία να τους απολαύσουμε σε ζωντανή εμφάνιση και στην Πάτρα.

Δεκαενέα χρόνια μιας ιδιαίτερης μουσικής πορείας, που σηματοδοτούνται από πέντε δισκογραφικά άλμπουμ και πληθώρα συναυλιών. Ένας ήχος ιδιαίτερος που χωράει όλες τις τάσεις του ελληνικού τραγουδιού, με ψήγματα λαϊκού, ρεμπέτικου, δημοτικού, καντάδας, έντεχνου, σύγχρονου, αυτοσχεδιαστικού... Μια φωνή ιδιόμορφη και αναγνωρίσιμη, σίχοι ερωτικοί, νοσταλγικοί, συχνά χιουμοριστικοί, που είτε είναι πρωτότυποι (στη συντριπτική πλειοψηφία των τραγουδιών),

είτε αντλούνται από λαμπρές στιγμές της παγκόσμιας ποιητικής δημιουργίας, αναδεικνύουν με τις απλές καθημερινές ιστορίες που διηγούνται τις φωτεινές αλλά και τις δύσβατες πλευρές των πιο ευγενικών συναισθημάτων και μας κάνουν συμμετοχούς στο μεγάλο πανηγύρι της ζωής και της ύπαρξης, όπως το βιώνουμε ή όπως θα θέλαμε να το βιώνουμε.

Πριν συμπληρωθεί λοιπόν καλά - καλά το πρώτο δεκάημερο του Σεπτεμβρίου, στις 9 του μήνα στο Κάστρο της Πάτρας, η πρώτη συναυλία των "Χειμερινών Κολυμβητών" στην πόλη μας θα εγκαινιάσει την κυκλοφορία του πέμπτου τεύχους του περιοδικού "το δόντι" και θα μας προσφέρει αποθέματα ψυχής, που σίγουρα θα μας χρειαστούν τη φετινή σεζόν.

Και θα το καταφέρει με ένα εκτεταμένο τραγούδι που θα μας πει ο Αργύρης Μπακιριτζής. Δίπλα του μια μπάντα από έξι διακεκριμένους μουσικούς, που εγγυάται το υψηλό αισθητικό αποτέλεσμα: Κώστας Βόμβολος (ακορντεόν), Χάρης Παπαδόπουλος (μπουζούκι), Μιχάλης Σιγανίδης (κοντραμπάσο), Κώστας Σιδέρης (μεσομπούζουκο), Γιώργος Ταμκατζόγλου (κιθάρα), Φλώρος Φλωρίδης (κλαρινέτο - σαξόφωνο).

Συγχρονιστείτε και βουτήξτε στους γλυκούς χυμούς της μουσικής τους γιατί όπως λένε οι ίδιοι σιγοτραγουδώντας "ότι χάσαμε δε θα το ξαναβρούμε".

Όσον αφορά στους "Χειμερινούς Κολυμβητές", σας αφήνω στο λόγο του Αργύρη Μπακιριτζή, όπως μου παραχωρήθηκε στην παρακάτω συνέντευξη.

καφεμεζεδοπωλείον
το χασομέρι 45

"Η συναυλία με μαγεύει. Θα έπρεπε να πληρώνω γι' αυτό που ζω!"

Κύριε Μπακιρτζή του χρόνου οι Χειμερινοί Κολυμβητές συμπληρώνουν 20 χρόνια ζωής. Ας πάμε λίγο πίσω και πείτε μου πώς δημιουργήθηκε αυτό το ανθεκτικό συγκρότημα; Υπήρχε κάποια παρέα που ήταν ο αρχικός πυρήνας;

Ο αρχικός πυρήνας του συγκροτήματος δημιουργήθηκε από μένα και τον Ισίδωρο Παπαδάμου. Σύντομα προστέθηκε ο Κώστας Σιδέρης και με τον Σταμάτη Χονδρογιάννη, αρχιτέκτονα από την Κέρκυρα, του οποίου το τραγούδι "Η κόρη του βουνού" σε στίχους Βίκτορος Ουγκό παρουσιάσαμε στον τελευταίο μας δίσκο, παίζαμε συχνά και επιχειρούσαμε πρόχειρες ηχογραφήσεις. Είχαμε μια ανεπιτυχή απόπειρα δημιουργίας δίσκου το 1975, οπότε ο διευθυντής της εταιρείας που αποτανθήκαμε μας είπε ότι του αρέσουν οι στίχοι αλλά υπάρχει ένα στοιχείο κριτικό εκτός εποχής. Και εξάλλου μου είπε "ε-

σείς είστε αρχιτέκτων, η αρχιτεκτονική είναι μια τέχνη μαγιοε-

Δισκογραφία

"Χειμερινών Κολυμβητών"

"Χειμερινοί Κολυμβητές"

(ανεξάρτητη παραγωγή, 1981)

"Από το Πάρκο στη Μυροβόλο" (Λύρα, 1985)

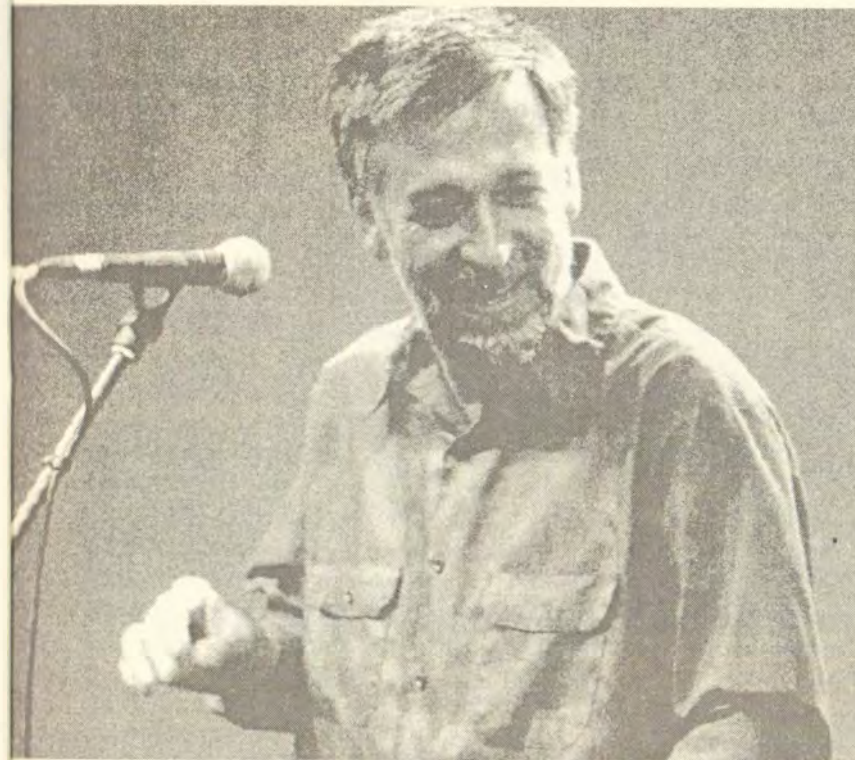
"Μ' αγαπάς;" (soundtrack από την ομώνυμη ταινία του Γιώργου Πανουσόπουλου, Λύρα, 1988)

"Χειμερινοί Κολυμβητές" (το πρώτο τους LP και 13 τραγούδια από συναυλίες στο αρχαίο θέατρο Θάσου και στο Περοκέ, Λύρα, 1991)

"Όχι λάθη, πάντα λάθη" (Λύρα, 1997)

Όλα τα μέλη των "Χειμερινών Κολυμβητών" - ο καθένας ξεχωριστά - ακολουθεί παράλληλα τη δική του δισκογραφική διαδρομή που αξίζει να ψάξετε. Κι εδώ δεν θα πρέπει να ξεχάσουμε και δύο απόντες από το σημερινό σχήμα που συνδέσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα το όνομά τους με το γκρουπ, τον Ισίδωρο Παπαδάμου και τον Δημήτρη Πολυζωΐδη.

Ο Αργύρης Μπακιρτζής εκτός του σχήματος έχει συνεργαστεί με το σκηνοθέτη Σταύρο Τσιώλη σε ταινίες του έχοντας πρωταγωνιστικό ρόλο (τελευταία φορά πέρυσι στο "Ας περιμένουν οι γυναίκες"), ενώ τον περασμένο Απρίλιο έκανε και το υποκριτικό του ντεμπούτο στο θεατρικό σανίδι στο πλευρό της Όλιας Λαζαρίδου στη θεατρική παράσταση που βασίστηκε στο έργο του Ιάπωνα Ζεάμι "Στο φιλιατρό του πηγαδιού" και ανέβηκε στο "Από Μηχανής" Θέατρο στην Αθήνα.

νώ η μουσική τίποτα, θα έχετε τη διάθεση να υποστηρίξετε τα τραγούδια σας;". Καταλαβαίνοντας τι εννοούσε του είπα πως φυσικά όχι και αφού μου πρότεινε να ειπωθούν ορισμένα από τα τραγούδια από δικούς του τραγουδιστές, αποχωρήσαμε. Το 1980 ηχογραφήσαμε τον πρώτο μας δίσκο, με εμπόδιων, στο στούντιο "Αγροτικών" του Νίκου Παπάζογλου. Τότε προστέθηκαν στην ομάδα ο Μιχάλης Σιγανίδης, ο Δημήτρης Πολυζωΐδης και ο Γιώργος Ταμκατζόγλου. Πρώτος ο Σιγανίδης ο οποίος περνώντας από το στούντιο τυχαία άκουσε τη φωνή μου και ξαφνιάστηκε τόσο πολύ, αργότερα μου είπε "μου φάνηκε σα να βγαίνει από μπουρί", που συναντώντας με βγαίνοντας από την τουαλέτα χωρίς να το σκεφθεί μου είπε "Χρειάζεστε μπάσο;".

Στην ηχογράφηση του δεύτερου δίσκου μας "Από το Πάρκο στη Μυροβόλο" το 1985, άρχισε η συνύπαρξη με τον Κώστα Βόμβολο και ένα χρόνο περίπου μετά με τον Φλώρο Φλωρίδη. Πριν από 2 - 3 χρόνια η ανάγκη αυτοσυγκέντρωσης και ενασχόλησης αποκλειστικά με το δικό του υλικό οδήγησε τον Ισίδωρο Παπαδάμου, ψυχή της ομάδας, κουμπάρο μου και αυτόν που ουσιαστικά με οδήγησε στην ενασχόλησή μου

αισθάνθηκα ότι έμεινα μισός. Και η ζωή πάλι μας έφερε ένα σπουδαίο μουσικό και φίλο, τον Χάρη Παπαδόπουλο που παίζει μπουζούκι και συνθέτει θαυμάσια τραγούδια, μερικά από τα οποία παρουσιάζουμε στις συναυλίες μας, όπως το τραγούδι για την πτώση του αεροπλάνου Στελθ στο Κόσοβο. Σας ζάλισα...

Καθόλου. Θα ήθελα να μάθω κι άλλα για την αρχή. Πώς λειτουργούσε το περιβάλλον της Θεσσαλονίκης τότε; Συνήθως πολλά ικανά συγκροτήματα ξεπήδησαν σαν μέρος μιας ολόκληρης κίνησης στην Ελλάδα, είτε αυτή λέγεται στροφή στο παραδοσιακό, είτε στο έντεχνο... Εδώ διακρίνω μια "μοναχικότητα", ένα ιδιάζον ύφος που βρήκε αποδέκτες στον κόσμο σε συνδυασμό με έναν ερασιτεχνισμό και μια φρεσκάδα.

Θα έλεγα ότι λειτουργούσαμε αρκετά μοναχικά. Η διαμονή μας στη Θεσσαλονίκη κοντά στα παλιατζιδικά μας έφερε πολύ νωρίς, γύρω στα 1964, στην ανακάλυψη του απίστευτου πλούτου του ρεμπετικού. Αγοράζαμε τους παλιούς δίσκους του γραμμοφώνου 1 δραχμή τον ένα και πηγαίνα-

με σπίτι ν'ακούσουμε έκθαμβοι μετά από τόσα χρόνια τις φωνές του Στράτου, του Μάρκου και τόσων άλλων. Εγώ από πολύ μικρός ήμουν αφοσιωμένος στις εκπομπές του Α Προγράμματος Θεσσαλονίκης, όπου άκουγα τους Σαμαρά, Κουκογιάνκο, Παπαγεωργίου, Τσίτρα, Καραθανάση, Καραβάρη να παρουσιάζουν δημοτικά τραγούδια της Μακεδονίας ηχογραφημένα σε χωριά με συμμετοχή ντόπιων εκτελεστών. Ακόμα πιστεύω ότι με επηρέασε το επίμονο άκουσμα ιταλικής παραδοσιακής μουσικής από τις παραστάσεις του Ντάριο Φο και ορισμένων σύγχρονων Ιταλών τραγουδοποιών όπως ο Giorgio Gaber, ο Fabrizio de Andre και ο Paolo Conte τα δύο χρόνια που έκανα ειδικότητα στην αρχιτεκτονική στη Ρώμη από το '72 ως το '74.

Η πορεία σας όλα αυτά τα χρόνια στη δι-σκογραφία δεν χαρακτηρίζεται από τη "συνέπεια" στην οποία θα πόνταραν σίγουρα οι εταιρείες. Πώς καταφέρατε να κρατήσετε τις αντιστάσεις αλλά και την ισορροπία μεταξύ δημιουργίας και εμπορικότητας;

Δεν νομίζω ότι καταφέραμε τίποτα γιατί δεν είχαμε ποτέ κάποιον να κατασκευάσει κάποια εικόνα μας, η οποία προκύπτει απ' το παιχνίδι του καθενός σε συνδυασμό με την αδυναμία τόσων ατόμων να αποφασίσουν για κάτι που τους αφορά όλους. Ως φίλοι και κουμπάροι, γιατί στα τόσα χρόνια προέκυψαν αρκετές κουμπαριές, βρισκόμαστε αρκετά συχνά ενώ ως μουσικοί συνεργάτες αρκετά σπάνια. Εδώ για μια συναυλία χρειάζονται αρκετά τηλεφωνήματα συνεννόησης, τόσο περισσότερο δύσκολο είναι για κάποιο άλλο θέμα, όπου συνήθως προκύπτουν επιφυλάξεις, οπότε αυτός που αναλαμβάνει κάποια πρωτοβουλία, ας πούμε για μια τηλεοπτική εμφάνιση, γρήγορα την εγκαταλείπει κι έτσι αρκούμαστε σε δίσκους και συναυλίες χωρίς να χρειαστεί να κουραστούμε για ισορροπίες και αντιστάσεις. Πάντως η "Λύρα" που συνεργαζόμαστε χωρίς κάποιο μόνιμο συμβόλαιο και την οποία επιτέλους το 1985 παρ' ότι μας πρόσφερε τα λιγότερα χρήματα - όμως ο μακαρίτης ο Κυριάκος Μαραβέλιας ήξερε να δείχνει ότι θεωρεί τιμή να σ' έχει συνεργάτη και να δέχεται εξωφρενικούς όρους στα συμβόλαια για τον κάθε δίσκο ξεχωριστά, στάση που κράτησε και ο γιος του -

δε μας έχει προτείνει ποτέ κάποιο

διαφημιστικό σχέδιο γλυτώνοντας και αυτή με τη σειρά της την ενασχόλησή της με εμάς, όπως π.χ. να μας τυπώσει κάποιο χαρτονάκι διαφημιστικό για τον καινούριο μας δίσκο.

Στον τελευταίο σας δίσκο "Όχι λάθη, πάντα λάθη" βλέπω μια ευρύτερη αυτοσχεδιαστική διάθεση. Σε αυτό βέβαια συνηγορεί και η ζωντανή ηχογράφηση. Πρόκειται για μια συγκεκριμένη τάση στην οποία προσανατολίζεται ο ήχος των Χειμερινών;

Η αυτοσχεδιαστική διάθεση δεν προκύπτει από κάποιο προσανατολισμό του ήχου μας αλλά στην παρουσία των συγκεκριμένων μουσικών, τη σχέση μεταξύ τους και το πώς το συγκρότημα αυτόματα λειτουργεί επιτρέποντάς του να εξακολουθεί να υφίσταται.

Από την εμπειρία σας στη σύνθεση θεωρείτε ότι τα "μεγάλα" τραγούδια απαιτούν μεγάλο ψάξιμο ή ότι ο χρόνος είναι ένας αδιάφορος παράγοντας και ότι μπορεί να είναι αποτελέσματα κάποιων εμπνευσμένων στιγμών;

Πιστεύω στο δεύτερο, δεδομένου ότι μέσα στη στιγμή διαρρηγνύεται ο χρόνος. Συνήθως όμως είμαστε μωρές παρθένες.

Θεωρείτε ότι το χιούμορ που πηγάζει από την απελπισία μπορεί να γίνει γόνιμο υλικό για ένα τραγούδι; Ποιος ο ρόλος του σε σας και πώς συμπεριφέρεται με τον έρωτα, που είναι το κυρίαρχο στοιχείο των τραγουδιών σας;

Καλά το λέτε. Δεν επιλέγεται το χιούμορ, έχεις ή δεν έχεις, για άλλους έχεις, για άλλους δεν έχεις. Αν το βλέπετε όπως το περιγράφετε καλώς. Οι στίχοι είναι βιωματικοί, δεν υπάρχει πρόθεση να εισβάλλει το χιούμορ, έρχονται μόνοι τους και μόνο του, ώστε να γίνονται λιγότερο δυσβάσταχτες δύσκολες καταστάσεις.

Έχετε μετανοιώσει για τίποτα ως τώρα στην πορεία των Χειμερινών Κολυμβητών, που θα διορθώνατε αν ξαναρχίζατε από την αρχή; Δεν ξέρω αν θα παντρίσετε με τον τίτλο του τελευταίου σας δίσκου "Όχι λάθη, πάντα λάθη".

Δεν μου έχει περάσει αυτό που λέτε από το νου, όμως θα ήθελα να έχω ασχοληθεί πιο πολύ και όχι τόσο περιστασιακά. Όμως θα υπήρξαν άλλα που με μάγεψαν και με τράβηξαν από αυτό. Ο τίτλος του δίσκου μας ταιριάζει και εδώ. "Όχι λάθη, πάντα λάθη". Την ατάκα αυτή έλεγε πάντα ένας αγαπητός, μακαρίτης σήμερα, συνεργάτης μου

αρχιτεκνίτης οικοδόμος, που τον ρωτούσα πρώτα ανεβαινόντας στη σκαλωσιά για την ασφάλεια των εργατών και μου απαντούσε πάντα: "Όχι λάθη" συνεχίζοντας ψιθυριστά: "πάντα λάθη". Μου φάνηκε από την πρώτη φορά που την άκουσα ότι είναι εξαιρετικό σκόλιο γενικής φύσεως...

Παρά τους κλυδωνισμούς που πέρασε το συγκρότημα, οι Χειμερινοί συνεχίζουν όχι μόνο να υφίστανται αλλά και να κολυμπούν βαθιά κόντρα στο ρεύμα. Η σοβαροφάνεια και η μόδα δε θυμάμαι να σας φλέρταρε ποτέ. Κάτι που γίνεται έντονα αντιληπτό στην επικοινωνία σας με το κοινό στις ζωντανές εμφανίσεις. Τι σημαίνει για σας η "συναυλία" σαν τρόπος επικοινωνίας; Περιγράψτε μου την πρώτη σας συναυλία και αυτή που για σας ήταν η καλύτερη.

Η συναυλία με μαγεύει. Θα έπρεπε να πληρώνω γι' αυτό που ζω και όμως πληρώνομαι. Όποιος έζησε το πάλκο το αποζητά. Νιώθω ότι κλέβω κάτι από τους ακροατές μας και με πληγώνει που αυτό ξοδεύεται τόσο εύκολα. Η πρώτη μας συναυλία ήταν υπέροχη στη Μεγάλη Λέσχη Καβάλας, την παραμονή της Πρωτομαγιάς του 1980. Ήμουν αληθινά ευτυχισμένος στη συναυλία μας με τον Γιώργο Κατσαρό στο Θέατρο Δάσους Θεσσαλονίκης. Δεν θα ξεχάσω τις συναυλίες μας στο τζαμί του Κάστρου στα Γιάννενα, το βράδυ της Πρωτοχρονιάς του 1998 στην παραλία της Θεσσαλονίκης με

την ομίχλη, στο Βασιλικό Θέατρο της Θεσσαλονίκης το 1987 στα γενέθλιά μου, παραμονή της αναχώρησής μας για συναυλία στην Αδελαΐδα, μια συναυλία στην Πετρούπολη, μερικές στο "Μετρό" και στις "Γραμμές".

Πώς βλέπετε και πώς θα θέλατε τους Χειμερινούς στο εξής;

Λέει ο Μάρκο Πόλο στον Μεγάλο Χαν στο φινάλε του βιβλίου "Οι άορατες πόλεις" του Ιταλο Καλβίνο: "Η ζωή είναι κόλαση. Δύο τρόποι υπάρχουν να την αντιμετωπίσεις. Ο ένας να μπει μέσα της και να γίνεις ένα με αυτήν, ο άλλος να φτιάξεις μια όαση στη μέση της κόλασης κι έτσι να την αντέξεις". Κάπως έτσι...

Και θα θελα να κλείσω με κάτι που ζήσατε για τα καλά πριν λίγα χρόνια, την Πολιτιστική Πρωτεύουσα. Ξέρετε εδώ στην Πάτρα έχει δημιουργηθεί μια περίπλοκη κατάσταση για το αν είμαστε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2006. Πώς θα γλυτώσουμε από τα "δεινά" της και τι πρέπει να κάνουμε για να μείνει κάτι;

Μη σας απασχολεί αρνητικά. Τα δεινά της και δεν είναι μόνο τα δεινά, δεν θα φέρουν επίσης μόνο δεινά και σίγουρα πολλά θα μείνουν. Με το καλό...

“Ο άξιος ποιητής πρέπει να συνδιαλέγεται με τον χρόνο, τον τόπο και την ιστορία του”

(ΦΙΛ. ΣΕΡΡΑΝΤ).

Γράφει ο Παναγιώτης Στ. Φωτίου

Σπύρου Λ. Βρεττού
“Ανιστόρητο” ποιήματα
εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1999.

“Ό,τι σε παίρνει τελικά
αυτό και θα σε φέρει” (σελ 47)

Με όποια σημασία και αν πάρουμε τον όρο “ανιστόρητο” (ο ποιητής δίνει τις εκδοχές του στο οπισθόφυλλο), ένα είναι βέβαιο μετά την προ-

σεκτική ανάγνωση των ποιημάτων που περιέχονται σ’ αυτό το βιβλίο του Σπύρου Βρεττού: διαπιστώνουμε ότι σε μια εποχή όπου όλο και περισσότερο γινόμαστε θεατές της ζωής μας, και της ιστορίας γενικότερα, ο ποιητής έχει χρέος να σκύψει με σεβασμό και προσοχή πάνω στα καθημερινά και τα ασημαντα (για τους πολλούς) και να αναδείξει το μεγαλείο και το δράμα της ζωής που ευτελίζεται και γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης.

Κι αυτή η ζωή έχει αποτυπωθεί και στα άψυχα, σπίτια και αντικείμενα, και βιώνεται καθημερινά από τους απλούς ανθρώπους, απ’ όλους εμάς.

Γιατί ποίηση, δεν είναι μόνο το να μιλάς για τὰ υψηλά και τα μεγάλα, αλλά και να καθιστάς μεγάλα και σημαντικά, να ανεβάζεις υψηλά τα “ψιχουλα” της καθημερινότητας.

Ο Βρεττός φαίνεται πως τιμά και σέβεται τα μικρά και αγαπά τη ζωή σ’ όλες της τις εκδοχές και αυτήν προσπαθεί να καταξιώσει με την ποίησή του.

Καταθέτει την ιστορική του μαρτυρία για την ιστορία του μέσου ανθρώπου, έτσι όπως αυτός την αντιλαμβάνεται. Δεν καταθέτει όπως πάντα και

υποχρεωτικά την προσωπική του άποψη ο ποιητής, αλλά το πώς βλέπουν τα γεγονότα και τις προσωπικές ιστορίες οι άλλοι. Περιγράφει, δίνει ποιητικά,

γεγονότα ιστορικά και συγκρούσεις κοινωνικές και εσωτερικές - ψυχολογικές χωρίς να σημαίνει αυτό ότι συμφωνεί ο ίδιος με όσα γίνονται ή λέγονται.

Χρησιμοποιεί μια γλώσσα λιτή και εκφραστική και ένα λόγο υπαινικτικό - αφαιρετικό.

“Καλύτερα, ασφαλώς, με υπαινιγμούς

παρά με απλά μαθήματα Ιστορίας” (σελ 38).

Γιατί όσο απλοποιείται και τυποποιείται η ΙΣΤΟΡΙΑ, τόσο η αλήθεια μας ξεφεύγει. Η επίσημη ιστορία αδικεί και ψεύδεται και έτσι οι προσωπικές ιστορίες παραποιούνται, η ι-

δια η ΖΩΗ παραγκωνίζεται. Δεν είναι τυχαίο που στο βιβλίο συναντάμε 6 φορές τον όρο Ιστορία (με κεφαλαίο = επίσημη) και 5 φορές την ιστορία με μικρό (ιστορία προσωπική, ιστορία του απλού ανθρώπου). Κυριαρχεί η Ιστορία με κεφαλαίο Γιώτα, αλλά η ποίηση του Σ.Λ. Βρεττού υπηρετεί, τιμά και καταξιώνει την ιστορία μικρό γιώτα.

“Το τύμπανο κρατάς

και παρελαύνει πίσω σου

η Ιστορία χιλιοσειπωμένη” (σελ 9)

Δεν τον ενδιαφέρει η “χιλιοσειπωμένη” Ιστορία αλλά η

“η ιστορία που θα μένει τελικά

να φαίνεται μόνο δική σου” (σελ 16)

Γνωρίζει την πραγματικότητα γι’ αυτό δέτει, μάλλον ρητορικά, το ερώτημα:

“γράφουν καθόλου, εφώναζαν, την Ιστορία

οι συρφετοί,

ή μήπως αυτή καράβι αδιάφορο σφυρίζοντας

τους εμβολίζει κι από πίσω;” (σελ 17)

Με μάτι διεισδυτικό και λόγο γεμάτο ελεγχόμενο συναίσθημα, με έντονη κριτική διάθεση αλλά και σαρκασμό, ο Βρεττός καταγράφει και “μεταποιεί” ποιητικά τη σύγχρονη ιστορική πραγματικότητα.

Αυτό φαίνεται με δύο τρόπους:

α. Με μια πρώτη εξωτερική ματιά.

Μερικοί τίτλοι ποιημάτων είναι χαρακτηριστικοί:

1. Σαρκασμός 1997 - 2. Μέρες του 1995 μ.Χ. - 3. Επικίνδυνη γεωγραφία - 4. Η κάθοδος των Συρφετών - 5. Θέρος 1998 - 6. Αλβανός;

β. Σ’ ένα δεύτερο επίπεδο το διαπιστώνει ο αναγνώστης διαβάζοντας τα ποιήματα.

Το περιεχόμενο παραπέμπει άμεσα ή έμμεσα στη σύγχρονη “ανιστόρητη” εποχή.

Και είναι ανιστόρητη η εποχή μας για δύο κυρίως λόγους: Πρώτον γιατί όλα εξελίσσονται τόσο γρήγορα και η αντικειμενική καταγραφή τους είναι δύσκολη. Δεύτερον γιατί οι ισχυροί την αντιλαμβάνονται και τη γράφουν, την ιστορία, όπως θέλουν, ενώ πολλοί είναι αυτοί που δεν ενδιαφέρονται για την ιστορική αλήθεια. Αρκούνται σε όσα βλέπουν και ακούνε μέσω τρίτων.

Ας δούμε όμως μερικά παραδείγματα ιστορικών σχολίων στα ποιήματα της συλλογής:

1. Το παραπάνω που δεν έγινε ποτέ

μέσα στον Αύγουστο γίνηκε εμπειρία

το λέγανε και σήμερα στα καφενεύα,

όμως με άλλα ονόματα και περιστατικά:

Ισαάκ λέγανε,

φρονάζανε Ισαάκ,

κι αυτός πρησμένος από τη θυσία,

στα σύρματα δεμένος... (σελ 12)

Εχουμε αναφορά στη θυσία του Κύπριου Ισαάκ που σκοτώθηκε στην πράσινη γραμμή από τους Τούρκους.

2. “Μα τώρα

δίχως κανέναν σαρκασμό

των ναυαγών και των πνιγμένων η

ώρα (σελ 14).

“Ήταν χειμώνας ζαφνικός.

Λάσπες στα πόδια μου και κολλημένα χόρτα.

Κατέβαινα από σχισμένα κράτη” (σελ.15).

Αναφορά στα πρόσφατα γεγονότα της Βαλκανικής, Μνήμη στους θαλασσοπνιγμένους Αλβανούς στα Ιταλικά παράλια. Τιμή στους πρόσφυγες που κατεβαίνουν από τα βόρεια σύνορά μας σε μια εποχή που όλα αλλάζουν και μετακινούνται και όλα μένουν ίδια και σταθερά.

“Μπήκες ξανά, του λείει τότε μια φωνή,

σε επικίνδυνη γεωγραφία

όπου φυσάει αέρας τον καημό

και στην αντάρα τον χτυπάει κάτω” (σελ 20-21).

3. Αν της ακτής τα μικροπράγματα είχανε τύψεις,

θα έσχιζαν το περιτύλιγμα

και θα ‘δειχναν γυμνή την προφητεία

που στην ακτή τα κράτησε

κι έδωξε τα καράβια φουντωτά

- χιλιάδες κόσμος -

αλλά και με βαριά ονόματα και χρόνια:

ΑΓΩΝΙΑ ‘97

ΑΥΛΩΝΑ ‘97 (σελ 46)

Μπροστά στο ανθρώπινο δράμα που άρχισε να εκτυλίσσεται

μπροστά μας μετά το 1990 στο χώρο της Βαλκανικής και ευρύτερα ο ποιητής, δεν έμεινε ασυγκίνητος. Την ανάγκη των ανθρώπων την έκανε και δική του. Το λυγμό τους τον έκανε ποίημα, τον πόνο τους σελίδα της δικής του ποιητικής ιστορίας.

Δημιούργησε και τον άγιο προστάτη τους, τον Άγιο Λύπιο.

Δεν τον ενδιαφέρουν τον Βρεττό τα σύνορα και οι σκοπιμότητες, ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ τον ενδιαφέρει και μαζί του πορεύεται σε τούτη τη θολή εποχή όπου η ιστορία έχει "πολλή ομίχλη". Νοιάζεται να αναδείξει τη μοναδικότητα της στιγμής.

Κάνει και την αυτοκριτική του, νιώθει και τις δικές του ενοχές για όσα συμβαίνουν και κάνει ποιήματα τις εμπειρίες του σήμερα χωρίς να θηρεύει το εφήμερο. Τον ενδιαφέρει το σήμερα γιατί γρήγορα ξεχνιέται. Όμως ο χρόνος των ποιημάτων του έχει διάρκεια και βάθος. Το χθες γίνεται σήμερα, το σήμερα χθες και όλα δείχνουν το αύριο.

Δεν έχει διάθεση ο Βρεττός να παραδώσει μαθήματα ιστορίας ούτε να κάνει διδασκάλους και υποδείξεις.

Υπαινίσσεται, δείχνει με διακριτικότητα, δίνει φωνή και εικόνα σ' εκείνους που κινούνται στο περιθώριο της ιστορίας και είναι τα θύματα των δυνατών.

Γνωρίζει ότι ούτε όλα λέγονται, ούτε όλα γράφονται ούτε όλα εκφράζονται γι' αυτό δηλώνει με σαφήνεια:

"Να μείνει το ανεπίπλωτο

ανεπίπλωτο,

το άλλο να μείνει

άλλο"

(σελ. 41).

"υπάρχει πάντως το άναρθρο

στης Αγίας Αγωνίας τον καιρό

και στην αυλή του τα παιδιά

παίζοντας κρυφτό και άγνωστο"

(σελ. 35).

Αν δεν κάνω λάθος, ο Βρεττός ανήκει στη λεγόμενη γενιά του '80, την επονομαζόμενη και γενιά "του ιδιωτικού οράματος".

Προσωπικά πιστεύω ότι δεν επιβεβαιώνει τον κανόνα. Η ποίησή του, όσο κι αν είναι προσωπική ποίηση, είναι ποίηση με κοινωνικές διαστάσεις και ο κόσμος του δεν είναι ιδιωτικός αλλά "κοινός" δηλ. και δικός μας.

Κι αυτό νομίζω ότι το στηρίζουν

τα εξής:

α. Η μυθολογία και το ιστορικό βάθος των ποιημάτων. Με άνεση κινείται ο ποιητής στο χτες και το σήμερα, στο μύθο και την ιστορία. Ξεκινάει από τον Οιδίποδα και έρχεται στον Ισαάκ τον Κύπριο και μπαίνει στον Ισαάκ της Παλαιάς Διαθήκης και της Κρητικής παράδοσης.

β. Δανείζει τη φωνή του σε ανθρώπους, ιστορικά υποκείμενα που καταδέτουν εμπειρίες και βιώματα προσωπικά. Δεν είναι τυχαίο που δίνει φωνή στον πλανόδιο φωτογράφο, στο δημόσιο υπάλληλο, στο λαθρομετανάστη.

γ. Η γλώσσα των ποιημάτων, η οποία είναι η γλώσσα της λαϊκής παράδοσης, της ποιητικής μας παράδοσης και του προσωπικού του εργαστηρίου. Τους μύθους και τις αλήθειες της γλώσσας δηλαδή του ίδιου του ανθρώπου που μιλά και γράφει τη γλώσσα διαπραγματεύεται στο "ΑΝΙΣΤΟΡΗΤΟ" ο Βρεττός.

Δεν εθελουφλεί, δεν κλείνεται στο γιάλινο πύργο του, ούτε μένει στην αυτοεξομολόγηση και τον εσωτερικό μονόλογο. Γνωρίζει ότι τα μεγάλα προβλήματα είναι κοινά προβλήματα και ότι τα αυθεντικά βιώματα και αισθήματα είναι πανανθρώπινα. Τον ενδιαφέρει ο ψυχισμός των ανθρώπων αλλά και των πραγμάτων.

"Να μεταβάλλεις των πραγμάτων

τις ψυχές"

(σελ. 33).

Ο Βρεττός βλέπει την ιστορία όχι ως νεκρό γράμμα, ως επιστήμη με τέλεια ερμηνευτική συλλογιστική, αλλά ως βίωμα και εμπειρία.

Τον ενδιαφέρει η προσωπική εμπειρία, η ατομική μαρτυρία, το προσωπικό μαρτύριο. Περιφρονεί την ομαδοποίηση και τη μαζοποίηση.

"Κι ακόμα, μια λέξη αταίριαστη να βρω

ώστε το σώμα μου να προκαλέσω

κι αυτό που λένε βίωμα προσωπικό και ευτελές

σ' ένα ρυθμό αλλιώςτικο να ζήσω"

(σελ. 24).

Φιλοξενεί και προσφέρει καταφύγιο σε βιώματα αβίωτα ή εξόριστα "στος πέντε χάρτες". Δεν είναι τυχαίο που η εικόνα του εξωφύλλου είναι μια λεπτομέρεια ενός πίνακα, ένα χέρι με όλους τους συμβολισμούς του.

Η ποίηση με μουσικά μοτίβα

Της Βάσως Φιλιππαίου

Ενα κείμενο μπορεί να προσληφθεί ως: 1. Τραγούδι (μελωδία, καντάτα, όπερα) 2. Απαγωγή (ιστορία του Στρατιώτη - Stravinsky) 3. Άλλος

μικτός ή ενδιάμεσος τρόπος.

Ένα μουσικό έργο μπορεί να μας παραπέμψει σε κάποιο συγκεκριμένο λογοτεχνικό κείμενο και να παρουσιαστεί σαν σχολιασμός του κειμένου, όπως γίνεται σε μερικά συμφωνικά ποιήματα του Liszt: Αμλετ Σέξπιρ), Μαζέππα (Ουγκώ), Fantasia quasi sonata (μετά από μια ανάγνωση του Δάντη) ή στον "Χάρολντ την Ιταλία" του Hector Berlioz για ορχήστρα και Αλτο, το οποίο είναι βασισμένο στο έργο "Τσαίλντ Χάρολντ" του Μπαίρον.

Γνωρίζουμε ότι ο Αισχύλος έγραφε μόνος του τα κείμενα και την μουσική των έργων του. Τα χορικά του ήταν σαν ένα είδος όπερας με μουσική και τραγούδια. Για

Έζρα Πάουντ

πολλά χρόνια ο Όμηρος "τραγουδιότανε" σαν τον "Ερωτόκριτο".

Έχουμε πλείστα παραδείγματα για τη σχέση των ανθρώπων της λογοτεχνίας με τη μουσική.

Στην "τέχνη του μυθιστορήματος" ο Κούντερα αναλύει τη σχέση μουσικής - λόγου. Αναφέρεται στα μυθιστορήματά του με τις λέξεις: μοτίβο, θέμα, ανάπτυξη θέματος. "...το μυθιστόρημα στηρίζεται κατ' αρχήν σε μερικές θεμελιακές λέξεις. Είναι όπως η "σειρά από νότες" στον Σένμπεργκ...".

Ο Μίλαν Κούντερα προσδιορίζει τη δομή του βιβλίου του "Η ζωή είναι αλλού" ως εξής:

Πρώτο μέρος: 11 κεφάλαια σε 71 σελίδες: Moderato

Δεύτερο μέρος: 14 κεφάλαια σε 31 σελίδες: Allegro

Τρίτο μέρος: 28 κεφάλαια σε 82 σελίδες: Allegro

Τέταρτο μέρος: 25 κεφάλαια σε 30 σελίδες: Prestissimo

Πέμπτο μέρος: 11 κεφάλαια σε 96 σελίδες: Moderato

Έκτο μέρος: 17 κεφάλαια σε 26 σελίδες: Adagio

Έβδομο μέρος: 23 κεφάλαια σε 28 σελίδες: Presto

Πολλές φορές ο Κούντερα συσχετίζει τη δομή των έργων του με τη φόρμα της σονάτας.

Ένα πεζό κείμενο δεν στερείται ρυθμού π.χ.

"Η βραδιά με τον κύριο Τεστ" (Ρ. Valery).

Ο πεζός λόγος κρύβει μουσικότητα και εκρήξεις μουσικότητας σε μορφή λυρικών φράσεων. Άλλες φορές η οργάνωση ενός κειμένου ακολουθεί αναλογίες της μουσικής, όπως στη νουβέλα "Τόνιο Κρέγκερ" του Τόμας Μαν, που έχουμε την επαναληπτική μορφή κά-

ποιων θεμάτων (επανάληψη φράσεων), κάτι που συναντάμε σε μια μουσική σύνθεση. Η δόμηση αυτή μας παραπέμπει στους μουσικούς τρόπους του Wagner και κυρίως στην τεχνική των Leitmotiv. Η δομή στο έργο του Marcel Proust "Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο" και του R. Mouzil "Άνθρωπος χωρίς ιδιότητες" παρουσιάζει στοιχεία που χρησιμοποιούνται στις μουσικές φόρμες (θέμα - ανάπτυξη - επανάληψη χαρακτηριστικών στοιχείων). Ίσως δεν είναι τυχαίο ότι ο Proust έπαιζε πιάνο.

Ως αυτόνομες τέχνες, όμως, η μουσική και η λογοτεχνία έχουν αναλογίες, αλλά και σημαντικές διαφορές. Άλλο μουσική και άλλο μουσικότητα του λόγου. Μπορεί η μελοποίηση ενός ποιήματος να είναι αριστουργηματική, διαβάζοντας όμως το ποίημα ανακαλύπτουμε έναν ξεχωριστό ήχο, μια διαφορετική μουσική των λέξεων.

Βροχή, άδειο ποτάμι ένα ταξίδι.

Ezra Pound

Ο Wagner στα γράμματά του στο Νίτσε έγραφε:

"Η φιλολογία έμεινε στο αίμα μου. Αυτή με κατευθύνει ως μουσικό". Ο Wagner έγραφε ο ίδιος τα λιμπρέττι του στις όπερές του και αρθρογραφούσε πολλές φορές σε φύλλα της εποχής του.

Διηγήματα του Γκόγκολ έγιναν όπερες, όπως η "Νύχτα του Μάη" από τον Ρίμσκι - Κορσακωφ. Η "Κάρμεν" του Μεριμέ έγινε η γνωστή όπερα του Μπιζέ. Ο "Ερνάνης" του Β. Ουγκώ όπερα από τον Verdi, ο "Βασιλιάς διασκεδάσει" πάλι του Β. Ουγκώ επηρέασε τον Verdi στον Rigoletto. Η "Ηλέκτρα" του Σοφοκλή έδωσε κίνητρο στον Ρίχαρντ Στράους. Ο "Βούτσεκ" από θεατρικό έργο του Μπύχνερ έγινε όπερα από τον Αλμπάν Μπεργκ.

Ο Carl Orff αντίλησε θέματα από δραματογράφους της ελληνικής αρχαιότητας στα έργα του: Οιδίπους, Αντιγόνη, Προμηθέας.

Ο Κοκτώ ενέπνευσε τον Στραβίνσκι στον Οιδίποδα και τον Χόνεγκερ στην Αντιγόνη. Ο Debussy χρησιμοποίησε το θεατρικό κείμενο του Μαίτερλινγκ για την όπερα "Πελλέας και Μελισάνθη". Το ορατόριο του "Το μαρτύριο του Αγίου Σεβαστιανού" στηρίχτηκε σε κείμενο του Ντ' Ανβούτσι και για την όπερά του "Η πτώση του οίκου Άσερ" χρησιμοποίησε κείμενο του Ελγκαρ Άλλαν Πόε.

Ο Β. Britten πάνω στο βιβλίο του Henry James "Το στριψίμο της βίδας" έγραψε την ομώνυμη όπερα δωματίου, αποδίδοντας με καταπληκτικό τρόπο την ανήσυχη και αμφίβολη ψυχολογική ατμόσφαιρα του

διηγήματος, η οποία θεωρείται ένα από τα πιο αξιολογικά παραδείγματα θεατρικής όπερας του 1900. Επίσης χρησιμοποίησε το μυθιστόρημα του Τόμας Μαν ως λιμπρέτο στην ομώνυμη όπερά του: "Θάνατος στην Βενετία".

Μπορούμε να αναφέρουμε εκατοντάδες ανάλογα παραδείγματα όπως: Ο Ravel που στηριξε το μπαλέτο του "Το παιδί και τα μάγια" σε διήγημα της Κολέτ, ο F. Rouleuc το έργο του "Ανθρώπινη φωνή" σε κείμενο του Κοκτώ. Σε κείμενο του Κοκτώ επίσης στηρίχτηκε ο Μιγιώ στον "Χριστοφορο Κολόμβο".

"Η μουσική υπάρχει για να μιλάει για όλα όσα

δεν μπορούν να ειπωθούν με λόγια" λέει ο κύριος Ντε Σαιντ-Κολόμπ στον κύριο Μαραί. (Πασκάλ Κινιάρ "Όλα τα ηρωικά του κόσμου").

Διαβάζοντας, ανακαλύπτουμε "κρυφές" μουσικές στιγμές στη ζωή των μεγάλων λογοτεχνών και ποιητών. Για παράδειγμα ο Ezra Pound στα 1918 στο Λονδίνο γράφει μουσικοκριτικές για να πληρώσει το νοίκι του. Στο δημιουργικό του έργο βρίσκουμε ορισμένα κομμάτια για solo βιολί και 2 όπερες: α) τη "Διαθήκη" που γράφτηκε στο Παρίσι το 1921 σε κείμενο Φρανσουά Βιγιόν και β) "Καβαλκάντι" που γράφτηκε στην Ιταλία το 1928. Ο Λόρκα ήταν και μουσικός. Ο Αλμπέρτο Σαβίνιο σπούδασε μουσική στην Αθήνα και 12 ετών κέρδισε Α' βραβείο πιάνου και σύνθεσης.

Άξια αναφοράς είναι και η σχέση λογοτεχνίας και μουσικής ως προς τη μουσική δημιουργία. Ο Σέξπιρ ενέπνευσε με τα έργα του μουσικούς. Το "Ρωμαίος και Ιουλιέτα" για παράδειγμα, χρησιμοποιήθηκε σαν πηγή έμπνευσης στην ομώνυμη εισαγωγή του Τσαϊκόφσκι, στο μπαλέτο σε μουσική του Προκόφιεφ, σε όπερα από τον Γκουνώ, σαν "Καπουλέτιο και Μοντέκο" από τον Μπελλίνι. Ο Hector Berlioz βασίστηκε στο "Πολύ κακό για το τίποτε" για την όπερά του "Βεατρίκη και Βενέδικτος". Ο Τομά στον "Άμλετ", ο Verdi στον "Οθέλλο", στον "Φάλοταφ" και στον "Μάκβεθ". Ο Mendel έγραψε την όπερα "Αρμίντα" πάνω σε κείμενο του Τορκουάττο Τάσσο. Σε κείμενα του Μεταστάσιο έγραψε μουσική ο Μότσαρτ, ο Χαίντελ, ο Γκλουκ, ο Χάσσε κ.α. Ο Πουτσίνι σε κείμενο του Γκότσι συνέθεσε την όπερα "Τουραντό". Ο "Φάουστ" του Γκαίτε μελοποιήθηκε από τους Μπερλιόζ, Γκουνώ, Μπόιτο, Σούμπερτ, Μάλερ. Ο "Βέρθερος" έγινε όπερα από τον Ζυλ Μασνέ. Τα έργα "Ντάμα Πικα" και "Ευγένιος Ονιέγκιν" του Πούσκιν έγιναν όπερες από τον Τσαϊκόφσκι. Ο "Ντον Κάρλος" του Schiller όπερα από τον Verdi.

Η ενσασχόληση με την γραφή κειμένων για τη

μουσική, φαίνεται να απασχόλησε εξ ίσου τους λογοτέχνες και τους μουσικούς: Ο Τόμας Μαν στο μυθιστόρημά του "Δόκτωρ Φάουστ" περιγράφει τη ζωή ενός μουσικού. Ο Χέρμαν Εσσε στο βιβλίο του "Παιχνίδι με τις χάντρες" αναφέρεται στη φιλοσοφική διάσταση της μουσικής. Ο T.S. Elliot γράφει τη "μουσική της ποίησης". Ο Σέξπιρ των τελευταίων χρόνων ασχολείται με τον πειραματισμό του πόσο μπορεί να γίνει περιπλοκή η μουσική χωρίς να χάσει την επαφή της με τη καθημερινή γλώσσα (της εποχής του). Ο Ερρίκ Σατί έγραψε γοητευτικά κείμενα, ο Στραβίνσκι τη "Μουσική Ποιητική".

"Έν συντομία, να συμπεριφέρεστε όπως ένας μουσικός, ένας καλός μουσικός, όταν καταπιάνεστε με τη φάση εκείνη της τέχνης σας που έχει ακριβείς αναλογίες με τη μουσική".

Ezra Pound

Πολλές φορές η δόμηση ενός ποιήματος, σύμφωνα με τα μουσικά πρότυπα, είναι ένας από τους πιθανούς δρόμους γραφής. Ο Mallarme είχε αναφέρει σχετικά με την ποίηση: "Επιδιώκει να πάρει πίσω τα αγαθά της από τη μουσική". Σε ποίηση του Mallarme γράφτηκε το "Πρελούδιο στο απόγευμα ενός φαύνου" (Debussy). Ο Ravel επίσης χρησιμοποίησε 3 ποιήματα του Aloysius Bertrand (Νεράιδα, Το ικριώμα, Σκάμμο) στον "Γκασπάρ της νύχτας".

Από την εποχή του Mendelsohn χρησιμοποιείται ένας όρος σαν αντίφαση: "Τραγούδια χωρίς λόγια" ένα τραγούδι (romance) ή ένα Lied (Γερμανικός όρος) = τύπος μελωδίας, που βασίζεται σε λόγια και ανήκει εξ ολοκλήρου στη φωνητική μουσική. Ο όρος τραγούδι - romance - είχε χρησιμοποιηθεί και από τον Beethoven και αργότερα από τον Schumann, Faure κ.α. Οι δύο romances του Beethoven είναι κομμάτια για βιολί και ορχήστρα όπου το solo βιολί, κρατάει το μελωδικό μέρος όπως ακριβώς μία φωνή που τραγουδάει μια μελωδία χωρίς λόγια.

"ut poesis musica - ut musica poesis"

Η χρήση περιοδικών θεμάτων που υπάρχει στη μουσική σύνθεση, είναι το ίδιο δυνατή και στην ποίηση. Η ανάπτυξη ενός θέματος από διαφορετικές ομάδες οργάνων, σίγουρα μπορεί να δώσει δυνατότητες κίνησης σε ένα στίχο.

Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, ο Adorno είχε αναρωτηθεί αν μετά από αυτά που συνέβησαν, ήταν δυνατόν να ξαναγραφεί ποίηση. Ο Πάουλ Τσέλαν με τη "Φούγκα του Θανάτου" έδωσε απάντηση, συνθέτοντας ένα αριστούργημα που αναφέρεται στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το ποίημα έχει 4 στροφές και ακολουθεί τη δομή της μουσικής φούγκας. Ο Adorno στο "μουσική και γλώσσα" α-

ναφέρει: "Η μουσική μοιάζει με γλώσσα κατά την έννοια ότι είναι μία χρονική ακολουθία αρθρωμένων ήχων που είναι κάτι περισσότερο από απλοί ήχοι".

Στο stile rappresentativo (αναπαραστατικό ύφος) έχουμε την προσπάθεια της μουσικής να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες έκφρασης της γλώσσας. Στα lieder (Schubert, Schumann) δείγμα υψηλής μουσικής γραφής, η ποίηση χρησιμοποιήθηκε σκόπιμα σε μια ολοκληρωμένη μορφή ένωσης με τη μουσική.

Εξετάζοντας τον όρο "καθαρή - απόλυτη" μουσική (Bach, Mendelsohn, Schumann, Brahms) και συγκρίνοντάς τον με την "καθαρή" ποίηση (Baudelaire - Valery, Mallarme) βγάζουμε το συμπέρασμα ότι εξέφραζε μια ακαθορίστη διάθεση ή σειρά ακαθορίστων διαθέσεων που θα είναι εντελώς αποκομμένες από σχέσεις με συγκεκριμένους ανθρώπους και συγκεκριμένα τοπία ή γεγονότα.

Στο τέλος του 18ου ο Schiller περιγράφει τη μουσική ποίηση ορίζοντάς την ως "μουσική την ποίηση που είναι απαλλαγμένη από τις υλικές εμπειρίες της ζωής". Την ίδια εποχή ο Novalis παρουσιάζει τις απόψεις του για τη μουσική ποίηση.

Ας μην ξεχνάμε και τις αναφορές του "δικού μας" Σεφέρη για τη μουσική, στις Μέρες 1931 - 1934.

Τα συναισθήματα που του προκάλεσαν οι ακροάσεις των Preludes του Claude - Achille Debussy. "... τ' άκουσα..., τώρα είμαι ζαλισμένος, σακαταμένος, ανυπόστατος, και δυστυχής...". "Τι σημασία έχει τι μου θυμίζει, αν με κάνει να νοιώθω τι μου λείπει...".

Την αγάπη του για τη μουσική την εκφράζει και με τη σκέψη - επιθυμία του (ΐ) να ήταν μουσικός. "...Αν ήμουν μουσικός θα γράφα μια μουσική που θα λεγότανε "το ρολόι και η αργοναυτική εκστρατεία" πέντε - έξι πνευστά, το σιδερένιο τρίγωνο και τα κύμβαλα (δεν ξέρω τα σωστά τους ονόματα) θάταν η θάλασσα, τα κουπιά, και ο ήχος του ρολογιού θα 'ρχότανε α contra tempo να τα χαλάσει όλα. Στο τέλος, με μεγάλο κέφι και ευχαρίστηση θα κλειούσανε οι μαύρες συμπληγάδες να τα κάνουν όλα κομματάκια σα χαρτοπόλεμο, και η θάλασσα πάλι σαν την πρώτη μέρα της δημιουργίας".

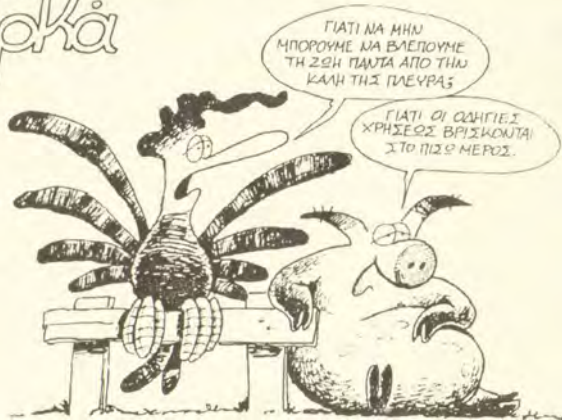
... Τ' απόγευμα άκουσα το δεύτερο μέρος της συμφωνίας του Φρανκ, εκείνο που αρχίζει με τις άρπες, κι άρχισα ένα ποίημα που λέγεται "Τυφλοί"... έτσι επηρεάζομαι από τις μουσικές, γιατί βαρέθηκα να επηρεάζομαι από τους λογοτέχνες...

Μέρες 1931 - 1934

Ο χάρρινος κόσμος των κόμικς

Του Ξενοφώντα Αργ. Παπαευθυμίου

ο
Κοκκορα
του
Αρκά

ζουμε κόμικς και η οποία στον κύριο χαρακτηριστικό της έχει την αφήγηση ιστοριών με τη συμπάρθεση εικόνων, που συνοδεύονται από λόγο, στην τυπογραφική επιφάνεια.

Οι αγγλόφωνοι συνήθιζαν να αποκαλούν τα κόμικς "comic setips" δηλαδή "κωμικές λουριδες" υπονοώντας βέβαια την αφήγηση ιστοριών, οι οποίες δεν είναι κατ' ανάγκην κωμικές ή αφελείς, μέσα από μία γραμμική παράταξη εικόνων που αποτέλεσε την αρχική μορφή της τέχνης αυτής.

Οι αγγλόφωνοι τους έδωσαν την αντίστοιχη ονομασία "bandes desssiness" δηλαδή "ζωγραφιστές λουριδες" ενώ οι Ιταλοί τους έδωσαν τον πιο αντιπροσωπευτικό χαρακτηρισμό "fumetti" δηλαδή "συννεφάκια καπνού" επισημαίνοντας αφενός μεν τους συνειρμούς των ονειροπολήσεων που ενέχουν και αφετέρου το κύριο επικοινωνια-

Κάθε πραγματικός καλλιτέχνης - δημιουργός αναζητά συνεχώς καινούρια μέσα και κώδικες έκφρασης, μέσω των οποίων να μπορεί να προσεγγίσει τη σύγχρονη πραγματικότητα ανταποκρινόμενος στα ερεθίσματα που δέχεται.

Έτσι ανανεώνει τα εκφραστικά του μέσα, χρησιμοποιώντας τα επικοινωνιακά επιτεύγματα της εποχής του και δημιουργώντας τρόπους έκφρασης που συνδυάζουν άλλους παραδοσιακότερους όπως είναι ο λόγος και η εικόνα.

Από ένα τέτοιο πάντρεμα προέκυψε τον προηγούμενο αιώνα - ένα αιώνα στον οποίο ξεκίνησε ουσιαστικά η τεχνολογική πρόοδος και έγιναν μεγάλες κοινωνικές αλλαγές - μία μορφή τέχνης που σήμερα ονομά-

κό στοιχείο τους τα μπαλονάκια, μέσα στα οποία γράφονται οι διάλογοι.

Ο Πέτρος Μαρτινίδης στο βιβλίο του "Κόμικς - Τέχνη και Τεχνικές της Εικονογράφησης" προτείνει σαν ακριβέστερο ορισμό τη λέξη "εικονογράφηση" αποδίδοντας έτσι τη λειτουργία της τέχνης αυτής.

Το εικονογράφημα - κόμικ σαν αφηγηματικό μέσον μεταχειρίζεται το λόγο υπό μορφή κειμένου που μαζί με την εικόνα, σε δοσολογίες που ποικίλουν κατά περίπτωση, συνεργάζονται στην ανάπτυξη της πλοκής μιας ιστορίας.

Έτσι ο λόγος θα πρέπει να περιοριστεί στις απαραίτητες ποσότητες που επιτρέπει ο σχεδιαστικός χώρος, ενώ το σχέδιο να αναπτυχθεί έτσι ώστε να εξυπηρετήσει την αφη-

γηματική ροή, έχοντας με αυτόν τον τρόπο ένα συνδυασμό ρόλων που αυτονομεί την εικονογράφηση στην τέχνη, όπου το "κειμενο πρέπει να γίνει σχέδιο και το σχέδιο κείμενο" κατά τον Πέτρο Μαρτινίδη.

Επομένως δεν πρέπει να συγχέουμε την τέχνη των κόμικς με άλλα είδη έκφρασης, όπως η γελοιογραφία όπου έχουμε την πυκνότητα της μοναδικής εικόνας με κάποιες φράσεις σε μπαλονάκια ή λεζάντες στο κάτω μέρος της εικόνας να συμπληρώνουν το σχολιασμό του θέματος, χωρίς να συγκροτεί την αφηγηματική διαδοχή που προϋποθέτουν τα κόμικς.

Επίσης είναι απαραίτητη η διαφοροποίησή τους και από το κινούμενο σχέδιο, παρ' όλο ότι μεταχειρίζονται κοινά στοιχεία πολλές φορές, αφού δεν έχουμε μια χωρική συμπάρθεση εικόνων πάνω σε μια επιφάνεια, τη σελίδα αλλά μια χρονική διαδοχή εικόνων πάνω στην ίδια επιφάνεια, την οδόνη.

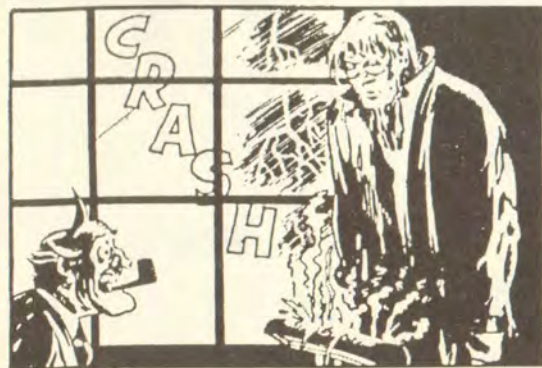
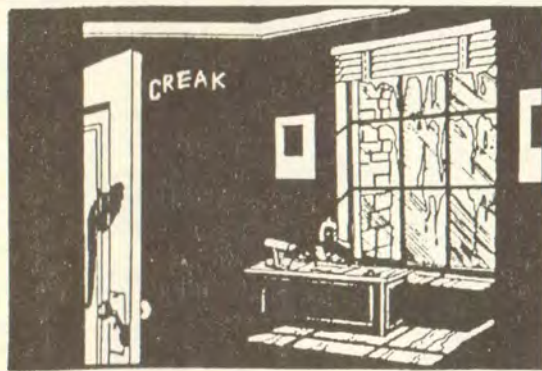
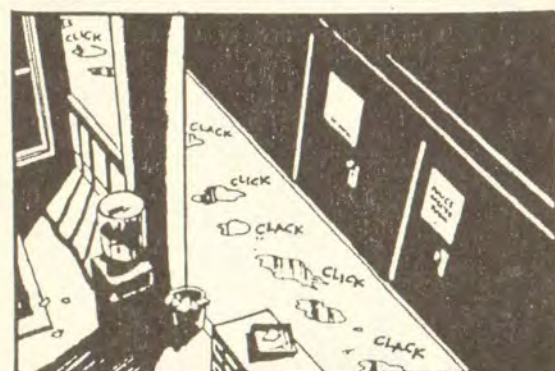
Εξετάζοντας λοιπόν προσεκτικά σε βάθος την ιστορία της τέχνης θα μπορούσαμε να διακρίνουμε πολλές

αντιστοιχίες οι οποίες θα ήταν δυνατόν να αποτελέσουν τις απαρχές της "εικονογράφησης" αρχίζοντας από τις σπηλαιογραφίες, τα Αιγυπτιακά ιερογλυφικά, τις παραστάσεις των αρχαίων αγγείων, τους εικονογραφημένους χειρόγραφους κώδικες και φτάνοντας μέχρι τις λαϊκές γκραβούρες του 18ου αιώνα.

Παρόλα όμως τα κοινά στοιχεία που μπορούμε να βρούμε θα λέγαμε ότι οι πραγματικές απαρχές εντοπίζονται περίπου εκατό χρόνια πριν, στα τέλη του προηγούμενου αιώνα, όταν οι επικοινωνιακοί και εκφραστικοί κώδικες των παραδοσιακών εικαστικών τεχνών, με τη συνεργασία της τυπογραφίας (λιθογραφία) και την ταυτόχρονη χρήση του κειμένου σαν βασικό στοιχείο, αποτέλεσαν ένα αυτόνομο εκφραστικό μέσο στα χέρια του Αμερικάνου Richard Felton Outcault (1863 - 1928) στον οποίο αποδίδεται και η πατρότητα των κόμικς.

Ο Outcault ήταν ο δημιουργός του πρώτου ήρωα - χαρακτήρα του Yellow Kid που αποτέλεσε τον πρωταγωνιστή μιας σειράς ιστοριών οι οποίες έκαναν την εμφάνισή τους στις 7 Ιουλίου του 1895 στην εφημερίδα New York World όπου και έχουμε τη χρήση του balloon το συννεφάκι που περιέχει τους διαλόγους.

Οι πρόδρομοι όμως αυτής της αρχής ήταν τα γνωστά στην Αγγλία των μέσων του 19ου

αιώνα penny dreadfuls (άθλιες εκδόσεις της δεκάρας) ευρείας κυκλοφορίας εικονογραφημένες μηνιαίες σατυρικές εκδόσεις, οι εβδομαδιαίες ιστορίες του πρώτου "χάρτινου" ήρωα Ally Sloper που δημιούργησε ο Charles Ross και τα Comic Cues.

Εμελλε όμως η Αμερική να καθιερωθεί σαν η γενέτειρα της τέχνης αυτής με τις ιστορίες του Yellow Kid, τις οποίες ακολούθησαν δημιουργίες σχεδιαστών όπως του Wladimir McCay (1869 - 1934) που παρουσίασε στις αρχές του αιώνα μας τον Little Nemo in Slumberland (Ο μικρός Νέμο στη χώρα των ονείρων) ένα μικρό ήρωα ο οποίος σε κάθε περιπέτεια ζει ένα όνειρο, στο δικό του φανταστικό - υποσυνειδητό κόσμο, από τον οποίο επιστρέφει με το φως της ημέρας στον πραγματικό κόσμο των μεγάλων.

Το φρουδικό κόσμο του Little Nemo ακολουθούν ο Crazy Cat και λίγο αργότερα οι ήρωες του W. Disney που πίσω από την παιδικότητα και τη διάθεση για αστεία, κρύβουν την αναζήτηση της περιπέτειας και του Αμερικάνικου ονείρου των πρώτων δεκαετιών, μιας περιπέτειας που θα αναδειχθεί μέσα από το πενάκι σχεδιαστών όπως ο Alex Raymond, δημιουργός του "Μυστικού Πράκτορα X-9" και του Flapli Gordon (του πρώτου ήρωα επιστημονικής φαντασίας), τον H. Foster, δημιουργός του Ταρζάν ή τον C. Gould, δημιουργός του Dick Tracy και πολλών άλλων.

Η νέα τέχνη των Comis Strips σχεδόν αμέσως εξαπλώθηκε και στην Ευρώπη και διαδέχτηκαν τα φτηνά μηνιαία και εβδομαδιαία σατυρικά έντυπα της Αγγλίας και τις δημιουργίες σχεδιαστών όπως ο Williwm Bujcli (1832-1905) πατέρα των άτακτων "Max & Maritz".

Στην Ευρώπη εμφανίστηκαν αρκετές "Σχολές" με τους δικούς τους σχεδιαστές και το ιδιαίτερό τους ύφος, κερδίζοντας σιγά σιγά έδαφος από τα αμερικανικά κόμικς.

Η ανάπτυξη κυρίως στα μεταπολεμικά χρόνια είναι μεγάλη, και αρχίζει από τον Herze και τον ήρωά του Τεν-Τεν, κύριο εκπρόσωπο της Βελγικής σχολής για να φτάσει στους σύγχρονους Ugo Pratt, Enki Bilal, T.Liberatore, A. Paziienza και μια πληθώρα μεγάλων δημιουργών που ανέβασαν την τέχνη των κόμικς σε ψηλά εκφραστικά επίπεδα.

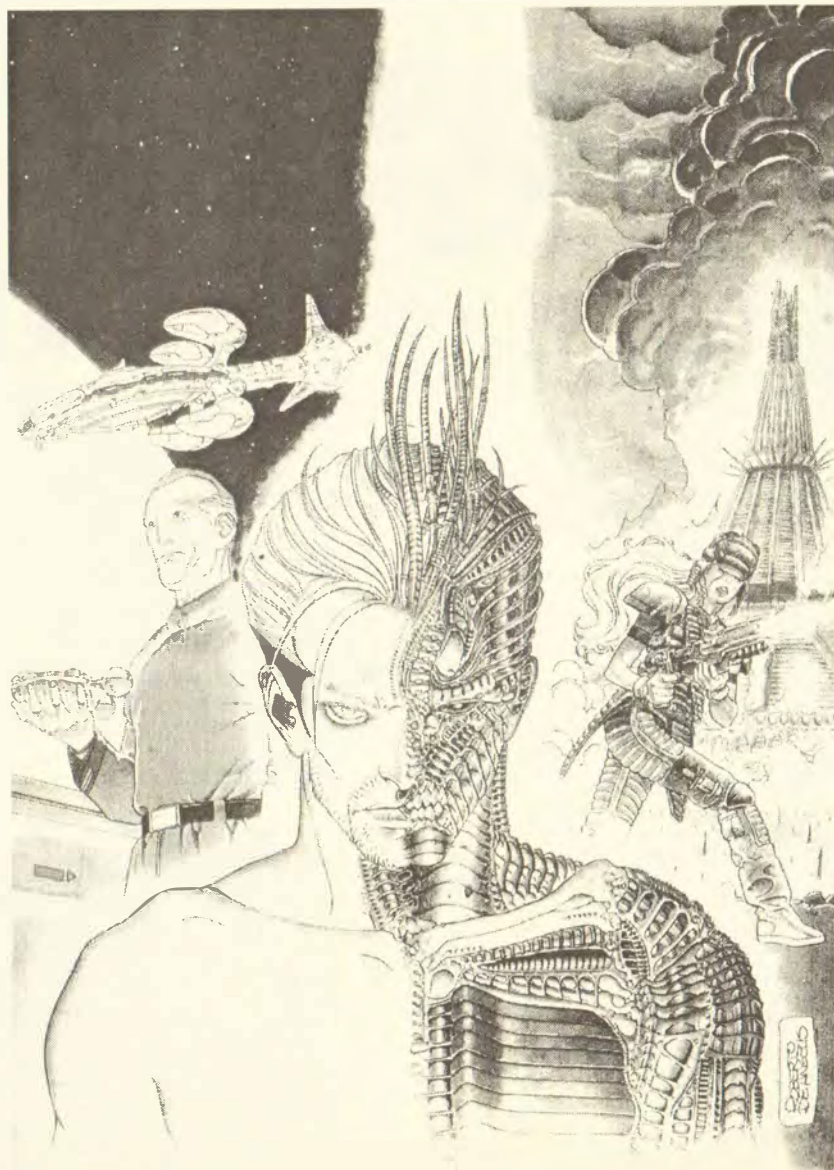
Αλλά και στη χώρα μας τα "εικονογράφηματα" έχουν μια μακρόχρονη παρουσία, αφού

την εμφάνισή τους την έκαναν, ήδη, από το 1904, όταν από το Σταμάτη Σταματίου (Σταμ-Σταμ) δημοσιεύτηκε το "Ημερολόγιο του Σκόκου" το οποίο κάλλιστα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πολιτικό κόμικ.

Ακολούθησαν σχεδιαστές όπως ο Γκείβελς, με πολιτική και κοινωνική σάτιρα και πολλοί άλλοι, οι οποίοι δημοσίευσαν σε φυλλάδια της εποχής, όπως ο "Γάτος" και άλλες εφημερίδες, έχοντας ένα σαφή διαχωρισμό των πολιτικών κόμικς και γελοιογραφιών που απευθύνονταν σε ενήλικες κόμικς και γελοιογραφιών που απευθύνονταν σε ενήλικες και σε αυτά που προορίζονταν για παιδιά με μυθολογικά και ιστορικά θέματα, παιδαγωγικού χαρακτήρα.

Στη δεκαετία του '50 έχουμε μερικές βραχύβιες προσπάθειες όπως το TAM-TAM του Θέμου Ανδρεόπουλου, όπου έχουμε την παρουσίαση αστυνομικών περιπετειών και φαντασίας μέσα από 94 εικόνες που ακολουθούν καθαρά το αμερικάνικο στήσιμο, ενώ ακολουθεί η σειρά των "Κλασικών Εικονογραφημένων" των εκδόσεων Πεκλιβανίδη, όπου παρουσιάστηκαν και πολλά λογοτεχνικά έργα σε μορφή κόμικ, εικονογραφημένα από σημαντικούς καλλιτέ-

χνες όπως ο Κ. Γραμματόπουλος, ο Μποστ, ο Βαλασαμάκης, ο Ζήσης και άλλοι.

Παράλληλα με αυτή τη σειρά έχουμε την έκδοση κόμικς που απευθύνονταν ή εδωρείτο τότε ότι απευθύνονταν σε παιδιά, τα οποία κυρίως προέρχονταν από την αμερικάνικη αγορά (Disney, Warner Bogos, M.G.M) για να έχουμε κάπως καθυστερημένα την πρώτη σοβαρή προσπάθεια για ένα ενήλικο περιοδικό το Μάιο του 1978, με την κυκλοφορία του πρώτου τεύχους της "Κολούμπρας" όπου για πρώτη φορά παρουσιάζονται ιστορίες γνωστών Ευρωπαίων Σχεδιαστών όπως του Breccia, Crepax, Munhoz, κ.α.

Μετά από 16 τεύχη η Κολούμπρα κλείνει, αφού όμως πρώτα έχει διαμορφώσει ένα μικρό κοινό το οποίο άρχισε να ενδιαφέρεται για το σύγχρονο ενήλικο κόμικ και έχει δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για νέες εκδοτικές προσπάθειες, όπως αυτή του "Σκαθαριού" το 1980 που πρωτοπαρουσίασε δουλειές Ελλήνων σχεδιαστών και αργότερα του MAMΟΥΘ COMIX, το οποίο επιβίωσε για 15 τεύχη, για να κλείσει και να εξελιχθεί αργότερα σε ένα σημαντικό εκδοτικό οίκο ο οποίος εκδίδει λευκώματα με δημιουργίες μεγάλων σχεδιαστών.

Μια επίσης βραχύβια και πειραματική εκδοτική προσπάθεια ήταν της ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΓΑΤΑΣ, που αρχίζει το Σεπτέμβριο του 1981 και τελειώνει μετά από 6 τεύχη, αφού πρόφτασε να παρουσιάσει τις απαρχές των κόμικς μέσα από ιστορικά άρθρα αλλά και underground δημιουργούς όπως ο R. Crumb.

Το Φεβρουάριο του 1981 εμφανίζεται η ΒΑΒΕΛ που έμελλε να καθορίσει την τέχνη των κόμικς στη χώρα μας, καταφέροντας να γίνει ένα περιοδικό ευρωπαϊκού επιπέδου και να κυκλοφορεί παρόλες τις αντιξοότητες και τα εμπόδια, εδώ και 18 χρόνια. Το 1984 κάποια μέλη της εκδοτικής ομάδας της ΒΑΒΕΛ αποχώρησαν, εκδίδοντας το ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ, ενώ ακολούθως έκαναν μια ποιοτική, αλλά βραχύβια εκδοτική προσπάθεια, με την ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ. Παράλληλα εμφανίζονται οι Αγροτικές Εκδόσεις, που θα δημοσιεύσουν τις ΚΟΜΩΔΙΕΣ του ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ, σε σχέδια του Γ. Ακοκαλίδη και κείμενα του Τ. Αποστολίδη.

Όλα αυτά τα χρόνια το κοινό συνεχώς διευρύνεται και σε αυτό ρόλο παίζουν όχι μόνο τα λευκώματα και τα περιοδικά, αλλά και οι εκθέσεις που κατά καιρούς οργανώθηκαν στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα με κυριότερες αυτή στον ΕΥΜΑΡΟ του 1987 από τη ΒΑΒΕΛ και αυτή του Πάρκου Ελευθερίας από το ΝΕΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.

Από το 1996 η ΒΑΒΕΛ έχει καθιερώσει κάθε Σεπτέμβριο ένα πολύ σημαντικό δεσμό, που τείνει να γίνει ένας από τους σημαντικότερους στην Ευρώπη, το Διεθνές Φεστιβάλ Κόμικς που κάθε φορά έχει και ένα ξεχωριστό θέμα.

Τις τρεις προηγούμενες χρονιές τα θέματα ήταν "100 χρόνια κόμικς", "Πόλεις" και ο "Ο ΗΧΟΣ ΣΤΑ ΚΟΜΙΚΣ" ενώ φέτος θα διεξαχθεί από 8 έως και 14 Σεπτεμβρίου πάλι στο Γκάζι και υπόσχεται πολλές εκπλήξεις και μοναδική αισθητική απόλαυση καθώς μαζί με τους ανθρώπους της Βαβέλ για άλλη μια φορά θα βάλει το χέρι του και ο δικός μας Στάθης Χρυσικόπουλος.

Βέβαια δεν πρέπει να ξεχάσουμε και την έκθεση που οργάνωσε στην πόλη μας στο βιβλιοπωλείο ΤΡΟΧΟΣ η ιδιοκτήτριά του Νέλη Βουτσινά τον περσινό Μάιο το 1998, όπου παρουσίασαν τις δουλειές τους 18 Έλληνες σχεδιαστές όπως ο Γιώργος Άγας, Μαργαρίτα Βασιλάκου, ο Σπύρος Δερβενιώτης, ο Κορνήλιος Διαμαντόπουλος, ο Δημήτρης Τιμπιλής και αρκετοί άλλοι, σε μια προσπάθεια εξοικείωσης του πατριού κοινού με μία νέα μορφή έκφρασης, που καταργεί τις συμβάσεις και τις σοβαροφάνειες, όντας ένας εναλλακτικός δημιουργικός χώρος ικανός να εξυπηρετήσει τις σύγχρονες ανάγκες δημιουργίας έκφρασης και επικοινωνίας.

Πηγές:

- Περιοδικό ΒΑΒΕΛ
- Περιοδικό ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ, ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ
- "Κόμικς - Τέχνη και Τεχνικές της Εικογράφησης" Πέτρος Μαρτινίδης (Αγροτικές Εκδόσεις)
- "ΚΟΜΙΚΣ ή ΚΟΜΙΞ - Ιστορία μίας Σχεδόν Τέχνης" Robert Subin (Tezzo Books)
- 100 Years of American News paper Comics. Maurice Horn (Gramercy)
- "Χάρτινοι θρύλοι" Νίκος Πλατής - Αρης Μαλανδράκης (Ars Longa)
- Αρχείο γράφοντος.

Γυναικεία ραδιοφωνική δημιουργία

Δύο - τρία πράγματα που ξέρω γι' αυτήν

Της Σωτηρίας Τσαπαλίρα

Ο δημιουργικός χαρακτήρας του ραδιοφώνου, όπως και όταν παίρνει σάρκα και οστά, μετουσιώνεται σε ραδιοφωνική γραφή από γυναίκες παραγωγούς, δημοσιογράφους, τεχνικούς, σπάνια απασχολεί - είναι αλήθεια - τους ανθρώπους των μέσων. Από αυτήν την άποψη είναι προκλητικό και άκρως γοητευτικό να μιλά κανείς για το "σκοτεινό αντικείμενο του πόθου" του.

Πριν αναφερθώ στην αποστολή των γυναικών και όλων όσων θεραπεύουν τη "ραδιοφωνική τέχνη", θα ήθελα να πω δυό λόγια για τον παρεμβατικό ρόλο του ραδιοφώνου, ο οποίος μοιάζει εξασθενημένος και ωχρός μπροστά στη δύναμη που φαίνεται να ασκεί η τηλεόραση. Όταν ο Μπέρτολντ Μπρέχτ το 1932 έδετε το θέμα της λειτουργίας του ραδιοφώνου προτείνοντας τη μετατροπή του "από μηχανισμό διανομής σε μηχανισμό επικοινωνίας" κανένας δεν φανταζόταν ότι

το ερώτημα για τον παρεμβατικό αυτό ρόλο θα ήταν επίκαιρο 70 σχεδόν χρόνια μετά.

Το τυφλό μέσο, "το ταμ-ταμ της φυλής" κατά McLuhan με αγχωμένο, αποσπασματικό και κατακερματισμένο, κατά κανόνα, λόγο ψάχνει τη θέση του σ' ένα θολό και συγκεχυμένο επικοινωνιακό τοπίο. Το πρότυπο του ζωντανού ενημερωτικού ραδιοφώνου πεποικιλμένοι με μουσική ευρείας κατανάλωσης και αμφιβόλου ποιοτικής στάθμης κατακλύζει τους αιθέρες και αναζητεί ακροατές ανταγωνιζόμενο τη μεγάλη του αδελφή, την τηλεόραση, μετερχόμενο δάνειους, δικούς της τρόπους. Η ομοιομορφία των εκπεμπομένων προγραμμάτων προκαλεί σύγχυση περί την ταυτότητα και των σταθμών και των ανθρώπων, οι οποίοι παράγουν πρόγραμμα. Λες και η απευθείας μετάδοση, η ζωντανή εκπομπή που μετατρέπει τους ραδιοθαλάμους σε τηλεφωνικούς θαλάμους, αποτελεί πανάκεια και τη λύση για τη ζωντανία του ραδιοφωνικού λόγου. Η παρεμβατικότητα του ραδιοφώνου, όπως και κάθε επικοινωνιακού μέσου, είναι πολυσήμαντη. Ενδεικτικά αναφέρω μερικές α-

πό τις παραμέτρους της, αφού δεν είναι αυτό το θέμα μας. Αυτές λοιπόν είναι η μορφολογία και η θεματολογία των εκπομπών, η συμμετοχή του κοινού και η διαμόρφωση προγραμμάτων ή μέρους αυτών από τους ίδιους τους ακροατές, η συμμετοχή των φορέων της δημόσιας ζωής, η εκφορά του λόγου, το είδος και η ποιότητα των ειδήσεων, το είδος και η ποιότητα της μουσικής και η συνύφανσή της με το λόγο, οι απευθείας μεταδόσεις.

Θα ήθελα εδώ να σταθώ σε μια ικανή και αναγκαία, κατά τη γνώμη μου, συνθήκη, χωρίς την οποία είναι σχεδόν αδύνατη η πραγματοποίηση των προγραμμάτων. Κι αυτή δεν είναι άλλη από την αισθητική. Η αισθητική - ως ηθικό ζήτημα - δεν εξαντλείται στη γνώση του μέσου, το "καλό γούστο", την εμπειρία, την παιδεία ή την τεχνική, οι οποίες, βεβαίως, είναι απαραίτητες σ' αυτούς οι οποίοι υπηρετούν το μέσο. Εκείνο, το οποίο, συνιστά κατά κύριο λόγο τον πυρήνα της αισθητικής είναι ο τρόπος, με τον οποίο τροφοδοτούμε και τροφοδοτούμαστε από το κοινό. Ο σεβασμός στην ευαισθησία, το μυαλό και την καρδιά των ακροατών, η έλλειψη κολακείας και το αίσημα ευθύνης είναι μερικά από τα συστατικά της.

Πριν από μερικά χρόνια ρώτησα έναν παραγωγό του ραδιοφώνου με πολύ μεγάλη εμπειρία και γνώση, ο οποίος εργαζόταν σε μεγάλο ευρωπαϊκό, ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό, τι πρέπει να έχει κατά του όποιος επιθυμεί να ασχοληθεί με το ραδιοφώνο και την παραγωγή ραδιοφωνικών εκπομπών. Έλαβα μια απάντηση, η οποία με εντυπωσίασε και εξακολουθεί να με συντροφεύει κάθε φορά που καταπιάνομαι με ένα πρόγραμμα ή ακούω προγράμματα συναδέλφων. Άκουσε, μου λέει, σε κάθε πρόγραμμα οφείλουμε να δουλεύουμε όπως ένας παπουτσής, ένας τσαγκάρης. Πρώτα επιλέγουμε τα υλικά, σχεδιάζουμε και μετά με προσοχή αρχίζουμε να ράβουμε, να κολλάμε όπου χρειάζεται, να λειαίνουμε το δέρμα. Αν έχουμε και φαντασία, τόσο το καλλίτερο. Το αποτέλεσμα θα είναι πιο θελκτικό. Έτσι συμβαίνει και με τα προγράμματα. Οφείλουμε να δουλεύουμε όπως οι παλιοί παπουτσήδες με μεράκι, φαντασία και αγάπη

γι' αυτό που παράγουμε κάθε φορά.

Καλούμαστε όμως να απαντήσουμε σε ένα βασικό ερώτημα σχετικά με τα χαρακτηριστικά της γυναικείας δημιουργίας στο ραδιοφώνο. Είναι διακριτά σε σχέση με εκείνα των ανδρών συναδέλφων της; Θα απαντούσα, όχι αβασάνιστα, ότι αν η συνέπεια, η τρυφερότητα, η διεισδυτικότητα, ο σεβασμός στο κοινό ανεξαρτήτως φύλου, χρώματος, καταγωγής και ιδιότητας, η ταπεινότητα και η διακριτικότητα που συνάδει με τη φύση του μέσου, ίσως και μια κάποια αιχμηρότητα είναι γυναικείες ιδιότητες, το έργο, το οποίο παράγει η γυναίκα για το ραδιοφώνο είναι διαφορετικό απ' αυτό των ανδρών συναδέλφων της. Θα ήταν άδικο, βεβαίως, να ενστερνιστούμε συλλήβδην κάτι τέτοιο και να υποστηρίξουμε ότι αυτά τα χαρακτηριστικά προσιδιάζουν κατ' αποκλειστικότητα στο γυναικείο φύλο.

Αν μου ζητούσαν, όμως, να προσδιορίσω τη δική μου σχέση με το "μικρό κουτί" που κρατά "συντροφιά στις αποδράσεις" των ανθρώπων θα δανειζόμουν τους στίχους μιας γυναίκας:

*Πρώτη χαιρέτησε η μουσικότης
ύστερα μίλησε η αγάπη αναπτύσσοντας
διά μακρών τις φυλακές της
με τους ελάχιστους κρατούμενους
κάπου στα μισά της λειτουργίας
έβγαλε δίσκο η ισότης
και τελευταία καταπέλετη
η φτιαξιά του καθενός προστάζοντας
τους ζυγούς λύσατε.
Οι λέξεις φταίνε. Αυτές
ενθάρρυναν τα πράγματα σιγά
σιγά ν' αρχίσουν να συμβαίνουν.*

Της Κικής Δημουλά από τη συλλογή
"Ενός λεπτού μαζί"

Το κείμενο εκφωνήθηκε στο πλαίσιο ημερίδας που διοργάνωσε η ΕΡΑ στις 27 Νοεμβρίου 1998 στην Αθήνα με γενικό τίτλο "Η Γυναίκα και το Ραδιοφώνο-Γυναίκα και Ραδιοφώνο"

"...Αν δεν τη φτιάξει το κράτος θα τη φτιάξω εγώ ως εκκλησία!"

Του Παναγιώτη Ανδριόπουλου

Στη Ζάκυνθο,
ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος
είναι συνεχώς στο δρόμο
παράγοντας κάτι αυτόνοπτο
για τον ίδιο. Έργο...

Αν δεν αναλώσεις τον εαυτό σου στο έργο σου, τι νόημα έχει;" μου είπε με τρόπο αφοπλιστικό ο Μητροπολίτης Ζακύνθου Χρυσόστομος Β', απαντώντας στην έκπληξή μου για την υπερδραστηριότητά του. Με την πρωτοβουλία του και την προσωπική του καθημερινή επιστασία αναστηλώνονται αυτόν τον καιρό στη Ζάκυνθο ιστορικοί ναοί και μοναστήρια. Στα Στροφάδια γίνονται οι απαραίτητες εργασίες για την άρση της ετοιμορροπίας της Μονής που ίδρυσε τον 13ο αιώνα ο αυτοκράτορας της Νίκαιας Θεόδωρος ο Α΄ Λάσκαρις. Σκοπός απώτερος η πλήρης αποκατάσταση και ανάδειξη του ιερού μνημείου, όπου ετάφη το 1622 ο πολιούχος της Ζακύνθου Άγιος Διονύσιος.

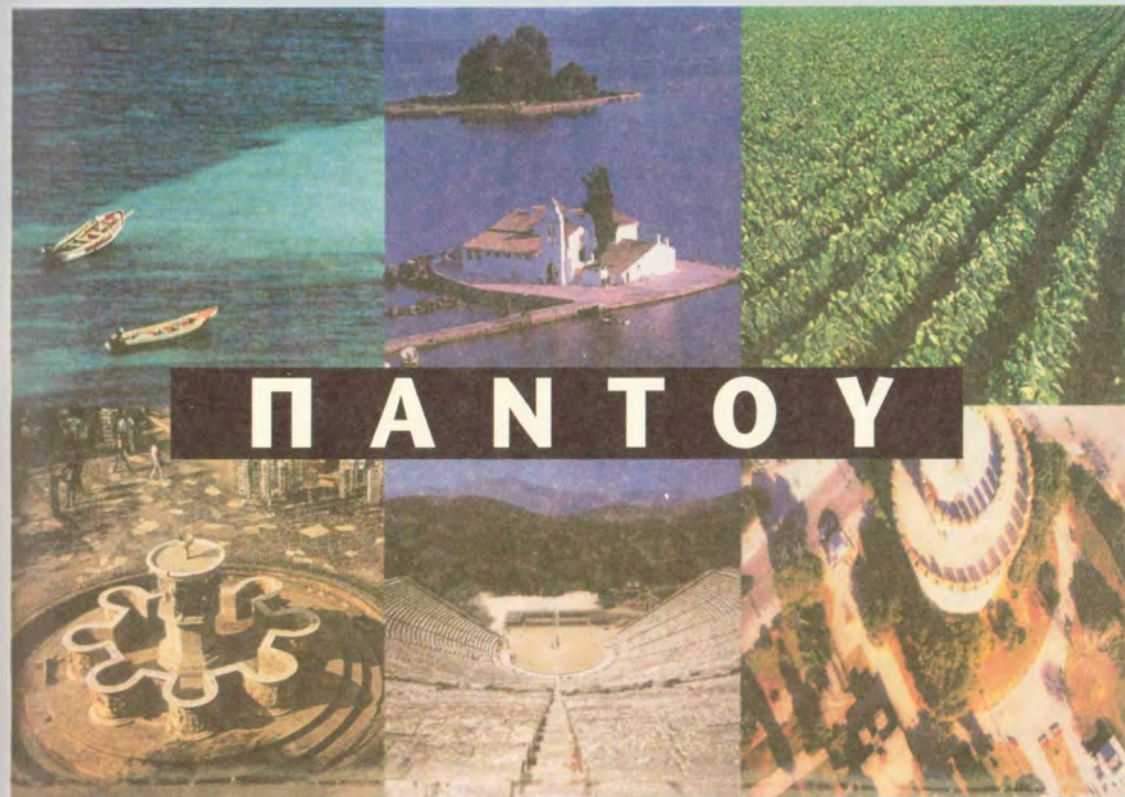
Η Μονή του Αγίου Γεωργίου των Κρημνών (16ος αι.) έχει ήδη αποκατασταθεί κατά το ήμισυ. Στη Μονή αυτή ασκήτευσαν επιφανείς εκκλησιαστικοί άνδρες, όπως ο άγιος Γεράσιμος (προστάτης της Κεφαλλονιάς) και ο διδάσκαλος του γένους μοναχός Παχώμιος Ρουσάνος. Τα έργα συντήρησης και ανοικοδόμησης των ερειπωμένων κτιρίων της συνεχίζονται, ενώ τα κειμήλιά της καταγράφηκαν και συντηρήθηκαν. Οι ειδικές εργασίες αναστήλωσης και αναπαλαιώσης στη Αναφωνήτρια (η εικόνα της Παναγίας έφτασε θαυματουργικά εκεί από την αλωμένη Κωνσταντινούπολη) αποδεικνύουν ότι το ιερό είναι φτιαγμένο τον 12ο αι.!!! Αναστηλωτικές εργασίες πραγματοποιούνται επίσης στις ιστορικές μονές της Παναγίας Σηπλαιωτίσσης και του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου

στη Λαγκάδα (16ος αι.), στο ναό της Παναγίας στο Βουγιάτο και σε άλλους ναούς που έχουν υποστεί τις ζημιές του Εγκέλαδου. Ταυτόχρονα έχει ανεγερθεί η καινούρια πτέρυγα της Μονής του Αγίου Διονυσίου (πίσω από το ναό του Αγίου), η οποία θα περιλαμβάνει συνεδριακό χώρο και 31 δωμάτια για φιλοξενία.

Παράλληλα συντελείται η πλήρης ανακαίνιση του παλιού μοναστηριού. Έργα πολλών δεσκατομμυρίων. Στην ερώτησή μας πού βρίσκεται τα χρήματα ο κ. Χρυσόστομος ήταν αποκαλυπτικός. "Πηγαίνω στην Κέρκυρα στα συμβούλια της Περιφέρειας και καταθέτω τις προτάσεις μου, παίρνω το λόγο... Πολλή δουλειά. Όλα γίνονται με απόλυτη διαφάνεια μέσω δημοπρασιών". Αλλά ο Μητροπολίτης στη Ζάκυνθο δεν ενδιαφέρεται μόνο

ΘΑ ΜΑΣ ΒΡΕΠΤΕ ΟΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ, ΟΝΕΙΡΑ, ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ...

ΠΑΝΤΟΥ

PANAFON

ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΟΥ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ζωή είναι δεμένη με την επικοινωνία, και η PANAFON υπάρχει για να την κάνει ακόμα καλύτερη.

- ♦ Με φροντίδα, ποιότητα και σεβασμό στο συνδρομητή.
- ♦ Με υποδειγματική εξυπηρέτηση όλο το 24ωρο, όλο το χρόνο.
- ♦ Με κάλυψη παντού: σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, σε κάθε άκρη της Γης. Η PANAFON είναι η μόνη που ταξιδεύει μαζί σας σε περισσότερα από 100 δίκτυα σε όλο τον κόσμο.
- ♦ Με την πιο προηγμένη, την πιο πρωτοποριακή τεχνολογία.
- ♦ Με μοναδικές υπηρεσίες που αγγίζουν την τελειότητα.
- ♦ Με προϊόντα και προγράμματα χρέωσης απόλυτα προσαρμοσμένα στις ανάγκες κάθε συνδρομητή.
- ♦ Με τη δύναμη και το κύρος που, από την πρώτη στιγμή, έφεραν την PANAFON στην πρώτη θέση, στην καρδιά των περισσότερων Ελλήνων.

για τα εκκλησιαστικά έργα. "Στο Υπουργείο Υγείας μ' έχουν βαρεθεί να ανεβοκατεβαίνω για τα θέματα του Νοσοκομείου.

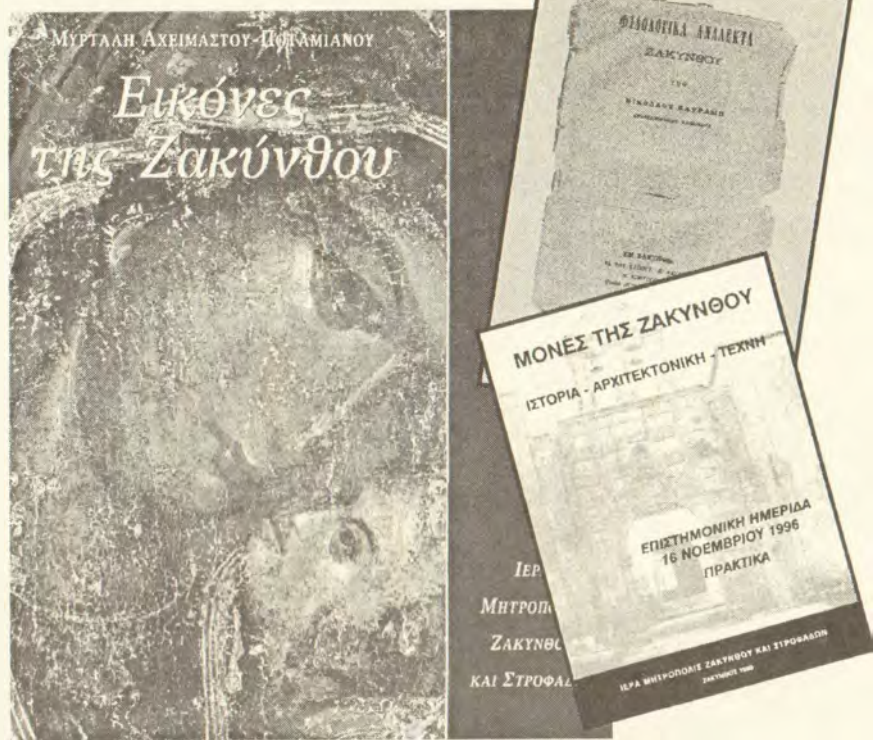
Μετά από εισήγησή μου το Νοσοκομείο Ζακύνθου ονομάστηκε "Άγιος Διονύσιος". Έχω ηγηθεί μιας τεράστιας προσπάθειας για να γίνει μια πτέρυγα τεχνητού νεφρού και είπα ότι εάν δεν τη φτιάξει το κράτος θα την φτιάξω εγώ ως εκκλησία".

Ακόμη ο Μητροπολίτης

Ζακύνθου Χρυσόστομος είναι πρόεδρος του ΟΔΑΖ (Οργανισμός Δημοσίας Αντιλήψεως Ζακύνθου), ενός οργανισμού που ιδρύθηκε τον περασμένο αιώνα και περιλαμβάνει Γηροκομείο, Οργανοτροφείο, εκπαίδευση ανθρώπων με ειδικές ανάγκες κ.ά. Σ' αυτόν τον κρατικό οργανισμό που έχει πάντοτε ως πρόεδρο κάποιο πολιτικό πρόσωπο για πρώτη φορά προεδρεύει ο Μητροπολίτης Ζακύνθου (εδώ και 4 χρόνια).

Φυσικά ο δεσπότης δεν είναι εργολάβος αλλά Αρχιερεύς, ποιμένας του λογικού ποιμνίου, γι' αυτό και δεν παραλείπει να λειτουργεί τακτικότητας, τον Ιούλιο μάλιστα σχεδόν κάθε μέρα λόγω πλήθους πανηγυριών σε όλο το νησί. "Δεν μπορώ να μην πάω ή να τα τροποποιήσω γιατί εγώ είμαι και Ζακυνθινός και τ' αγαπάω τα έδιμά μας".

Και μέσα σ' όλα αυτά ξεχωριστή θέση κατέχουν οι εκδόσεις της Μητροπόλεως. Ο Σεβασμιώτατος φαίνεται πως έχει επίγνωση του εγχειρήματος: "Είναι πράγματι πρωτοφανές για την ιστορία της Εκκλησίας της Ζακύνθου". Τα δύο πρώτα βιβλία που κυκλοφόρησαν είναι γνωστά και περιζήτητα έργα, τα οποία έχουν πλέον την αξία πηγών, γι' αυτό και η Μητρόπολις προέβη στην επανέκδοσή τους. Το πρώτο βιβλίο είναι το πολύτιμο σύγγραμμα του ιστο-

ρικού της Ζακύνθου και λογοτέχνη Ντίνου Κονόμου (1918 - 1990) και φέρει τον τίτλο "Άγιος Διονύσιος ο Πολιούχος Ζακύνθου" (α' έκδοση 1969). Πρόκειται για το σημαντικότερο - κατά κοινή ομολογία των ειδικών - σύγγραμμα που έχει ποτέ γραφτεί για τον Άγιο της νήσου. Ιστορική και βιογραφική πραγματεία, έργο δηλαδή επιστημονικό. Στα 1997, που ήταν το έτος Αγίου Διονυσίου, έγινε η φωτοαναστατική έκδοση του τόμου του Ντίνου Κονόμου, αλλά παράλληλα κυκλοφόρησε και μια πιο εύχρηστη που περιλαμβάνει μόνο το πρώτο μέρος (βιογραφία Αγίου Διονυσίου). Και στις δύο μορφές προστέθηκε 16σέλιδο φωτογραφικό παράρτημα. Το έργο κυκλοφορεί και σε αγγλική έκδοση (Ιανουάριος 1999).

Το δεύτερο βιβλίο που κυκλοφόρησε σε φωτοαναστατική έκδοση είναι τα "Φιλολογικά ανάλεκτα Ζακύνθου" (α' έκδοση 1880) του λογίου Αρχιεπισκόπου Ζακύνθου Νικολάου Β' του Κατραμή (1820 - 1886). Το βιβλίο εκτείνεται σε 488 πυκνογραμμένες και μεστές περιεχομένου σελίδες. Ο συγγραφέας διαπραγματεύεται ενδιαφέροντα θέματα της ιστορίας και του πολιτισμού της Ζακύνθου στηριζόμενος στην έρευνα, σε χειρόγραφα και κώδικες του νησιού αλλά και της Δύσεως. Το έργο αυτό αποτελεί σίγουρα α-

ξιόπιστη πηγή και χρηστικό εργαλείο έρευνας.

Οι "Εικόνες της Ζακύνθου" είναι ένας τόμος επιστημονικός που συμπληρώνει το κενό της διενδούς επί του θέματος βιβλιογραφίας. Το εισαγωγικό σημείωμα του μεγάλου Ακαδημαϊκού Μανόλη Χατζηδάκη έμελλε να είναι και το κύκνειο άσμα του: "Ιστορικά για τις τύχες της Συλλογής των εικόνων του Μουσείου Ζακύνθου". Ο Χατζηδάκης στο κείμενό του παρουσιάζει την προσημιακή ιστορία της Συλλογής, με συγκεκριμένα στοιχεία, καθώς και την προσωπική του συμβολή στη διάσωση και οργάνωση του υλικού αμέσως μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1953. Τις "Εικόνες της Ζακύνθου" παρουσιάζει κατά τρόπο άρτια επιστημονικό η Επίτιμη Διευθύντρια του Βυζαντινού Μουσείου Δρ. Μυρτάλη Αχειμάστου - Ποταμιάνου. Όπως σημειώνει η ίδια στην εισαγωγή οι εικόνες αυτές "αποτελούν δείγματα, στην πλειονότητά τους εξαιρετά, των καλλιτεχνικών θησαυρών που δημιούργησε και συγκέντρωσε η Ζάκυνθος και ευτυχώς να έχει στους ναούς, στα μουσεία, σε επίσημα και ιδιωτικά της οικήματα". Πραγματικά η επιλογή είναι μεν αντιπροσωπευτική, αλλά ταυτόχρονα και ενδεικτική αφού όπως μας είπε ο Μητροπολίτης κ. Χρυσόστομος "στον τόμο παρουσιάζονται 75 έργα, αλλά σκεφθείτε ότι 72 σημαντικά έργα έχει μόνο το Επισκοπικό Μέγαρο της Ζακύνθου, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν έναν άλλο τόμο". Το έργο "Εικόνες της Ζακύνθου" κυκλοφορεί και σε αγγλική έκδοση.

Ένα ακόμα βιβλίο - σταθμός στην εκδοτική δραστηριότητα της Μητροπόλεως είναι και το "Ζακύνθου Εορτοδρόμιον" που κυκλοφόρησε το 1998 με την γενική επιμέλεια του πρωτοπρεσβύτερου και ποιητή π. Παναγιώτη Καποδίστρια. Όπως σημειώνει στον πρόλογο του τόμου ο Μητροπολίτης κ. Χρυσόστομος "πρόκειται για μια επιστημονική καταγραφή, προς διάσωσιν και μάλιστα λειτουργική χρήση, όλων των γνωστών και αγνώστων υμνογραφικών κειμένων, που αφορούν σε Ζακυνθίους Αγίους, θαύματα λοιπών Αγίων που σχετίζονται με το νησί και ιδιαίτερος τιμώνται σε αυτό, μνήμες σημαντικών ιστορικών γεγονότων, αλλά και περιπτώσεις εικόνες της Παναγίας. Ο υμνογραφικός αυτός πλούτος απαρτίζεται από Ακολουθίες, Παρακλητικούς και Λιτανευτικούς κανόνες και Χαιρετισμούς, αλλά και σκόρπια Απολυτικά, Κοντάκια και Μεγαλυνάρια, τα οποία κατεχοχόν ψάλλονται στους Ναούς της Ζακύνθου".

Στο "Ζακύνθου Εορτοδρόμιον" συναντώνται το παρελθόν και το παρόν. Περιλαμβάνονται υ-

μνογραφήματα μεταβυζαντινών Ζακυνθίων Λογίων αλλά και ολόκληρο το περί των Ζακυνθίων Αγίων έργο του αιμνήστου γέροντος, μεγάλου υμνογράφου του καιρού μας, Γεράσιμου Μικραγιαννανίτου. Δημοσιεύονται ακολουθίες από κώδικες της Μαρκιανής Βιβλιοθήκης αλλά και υμνογραφικά ποιήματα του υμνογράφου των ημερών μας Δρος Χαράλαμπος Μπούσια. Το "Ζακύνθου Εορτοδρόμιον" δεν αποτελεί μόνο την πρώτη πλήρη και συστηματική καταγραφή της Ζακυνθινής υμνογραφίας αλλά και μια εξαιρετικά σημαντική βιβλιογραφική κατάθεση στην μεγάλη υπόθεση που λέγεται "Υμνογραφία της Εκκλησίας".

Ουσιαστική συμβολή στην επιστημονική έρευνα αποτελεί και η έκδοση των πρακτικών (1998) επιστημονικής ημερίδας που πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 1996 στη Ζάκυνθο με θέμα "Μονές της Ζακύνθου. Ιστορία - Αρχιτεκτονική - Τέχνη". Το βιβλίο με τα πρακτικά της ημερίδας αυτής είναι πραγματικά πολύτιμο, καθώς περιλαμβάνει εκτός των εισηγήσεων, περίληψη στα αγγλικά, σπάνιο φωτογραφικό υλικό και αρχιτεκτονικά σχέδια που τεκμηριώνουν τις αντίστοιχες εισηγήσεις και σημαντική βιβλιογραφία για κάθε θέμα. Όπως μας είπε ο Μητροπολίτης κ. Χρυσόστομος σε λίγο καιρό θα εκδοθούν σε δύο τόμους και τα πρακτικά ενός άλλου επιστημονικού συμποσίου με θέμα "Ο Άγιος Διονύσιος και εκκλησιαστικές προσωπικότητες" στο οποίο συμμετείχαν με πρωτότυπες ανακοινώσεις 50 επιστήμονες.

Αφήσαμε για το τέλος το βιβλίο "Ανθολόγιο ποιημάτων για τον Άγιο Διονύσιο" (1997) που επιμαλήθηκε ο Ζακυνθινός λογοτέχνης Διονύσης Σέρρας. Το ανθολόγιο περιέχει 36 ποιήματα (ολόκληρα ή αποσπασματικά) που έχουν γραφεί για τον Άγιο Διονύσιο και έχουν δημοσιευθεί κατά καιρούς από την εποχή του Διονυσίου Σολωμού ως τις μέρες μας. Τα ποιήματα αυτά δεν αποτελούν μόνο μια μικρή κατάθεση τιμής και μνήμης στον Άγιο της Συγγνώμης, αλλά διαλαλούν το θαύμα της αφθαρσίας. Μαρτυρούν την πάμφωτη υπόσταση της αθανατίζουσας Αγιότητας. Μετά από όσα παρουσιάστηκαν, αντιλαμβάνεται ο καθείς ότι οι εκδόσεις της Ι. Μητροπόλεως Ζακύνθου είναι ένα μείζον εκκλησιαστικό γεγονός. Το ενθαρρυντικό έγκειται στη διαβεβαίωση του Μητροπολίτου κ. Χρυσόστομου ότι αυτή η προσπάθεια θα συνεχιστεί με αμείωτη ένταση γιατί "αν δεν αναλώσεις τον εαυτό σου στο έργο σου, τι νόημα έχει;"...

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ & ΑΘΛΗΣΗΣ

ΔΗΜΟΥ

ΠΑΤΡΕΩΝ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ Μ.Ε.

ΠΑΙΔΕΙΑ

ΘΕΤΙΚΗ · ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ · ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

Πλήρως
οργανωμένο
εργαστήριο Η/Υ, για
τεχνολογική
κατεύθυνση

ΚΕΝΤΡΙΚΑ: ΖΑΪΜΗ 21 (ΔΙΠΛΑ ΣΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ)

ΥΠΟΚ/ΜΑ: Ρ. ΦΕΡΡΑΙΟΥ ΚΑΙ ΖΑΪΜΗ

ΤΟΜΕΑΣ Η/Υ: Ρ. ΦΕΡΡΑΙΟΥ 26

INTERNET: www.paideia.gr

ΤΗΛ.: 225.649, 621.318, 621.663

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Σ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Διονύσης Γερολυμάτος

"Τρέχεις εσύ περισσότερο από μένα; Πάρε τη σκυιάλη και προχώρα!"

Του Ανδρέα Τσιλίρα
Φωτογραφίες: Βίκυ Σπυριδωνος

Τρελλός Κεφαλλονίτης; Μπορεί. Αλλά μήπως δεν είναι αρκετοί αυτοί που θα ζήλευσαν μια τέτοια τρέλα; Πέρα από την πλάκα που συχνά γίνεται με όσους κατάγονται από το όμορφο νησί του Ιονίου, μια πλάκα που στην Πάτρα έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις λόγω του "λόμπι" που έχουν δημιουργήσει, οι Κεφαλλονί-

τες καλά τα πάνε όταν αποφασίζουν να καταπιστούν με κάτι. Και ο γλύπτης Διονύσης Γερολυμάτος όχι απλώς δεν αποτελεί εξαίρεση, αλλά επιβεβαιώνει τον κανόνα με το παραπάνω.

Ο ίδιος, βέβαια, είναι γεννημένος στην Πάτρα οπότε μας ...ανήκει και λίγο η επιτυχία του, η οποία είχε σχεδόν φανεί από τα εφηβικά του χρόνια, όταν στα τέλη της δεκαετίας του '50 έφευγε από την Πάτρα για να σπουδάσει στη Σχολή Καλών Τεχνών με

τέτοια αυτοπεποίθηση που σε πολλούς θα έμοιαζε με θράσος. "Σχεδόν πίστευα ότι δεν είχα να μάθω τίποτα κι ότι τα ήξερα όλα" θυμάται τώρα ο ίδιος, καμαρώνοντας ακόμα και όχι άδικα, για την κρατική υποτροφία με την οποία μπήκε στη Σχολή και για τη μαθητεία του στο εργαστήριο του γλύπτη και ακαδημαϊκού Γιάννη Παππά, καθώς και σε αυτό του γλύπτη Θανάση Απάρτη. "Όσπου άρχισα να συνέρχομαι και είδα πόσα πράγματα είχα να πάρω και πόσοι καινούριοι ορίζοντες μου είχαν ανοιχτεί"

Έχοντας ήδη μαθητεύσει κοντά στο ζωγράφο Γεώργιο Παπαδημητρίου - Φάωνα είχε από την αρχή ξεφύγει από την κλασική ζωγραφική. Ο πιλός και το μάρμαρο αποδείχτηκαν πολύ πιο ελκυστικά. Τόσο ελκυστικά που έκαναν ακόμα κι αυτή την άγρια ξενητεία στην Αθήνα απόλυτα υποφερτή. Δεν είναι κι ό,τι πιο εύκολο να σπουδάζεις σε μια πόλη όπου δεν ξέρεις κανέναν κι όπου τα πρωινά της Κυριακής δεν έχεις πού αλλού να πας, παρά μόνο και πάλι στη Σχολή που είναι φυσικά κλειστή.

Κι αφού οι γνωριμίες και οι επαφές με τους χώρους - κυκλώματα κατ' άλλους - της τέχνης φέρνουν, λένε, την καταξίωση, ο Διονύσης Γερολυμάτος γρήγορα ...καταξιώθηκε. Από το 1962 - φοιτητής ακόμα - έως σήμερα έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από εικοσιπέντε ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα, το Παρίσι, την Αίγυπτο, τη Βουδαπέστη και το Τόκιο, ενώ έχει εκπονήσει

πάνω από 150 μελέτες Ηρώων και άλλων μνημείων σε δημόσιους χώρους σε όλη την Ελλάδα. Πολλές είναι και οι διακρίσεις του, ενώ δεν τον άφησε ασυγκίνητο και το θέατρο. Ασχολήθηκε με τη σκηνογραφία για παραστάσεις του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδας, της Όπερας Θεσσαλονίκης, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και του Ελευθέρου Θεάτρου.

Είναι σύνηθες να αναφέρεται σε βιογραφικά καλλιτεχνών ότι έργα τους βρίσκονται σε διάφορες Πινακοθήκες και εκθέσεις σε όλο τον κόσμο. Με τη διαφορά ότι στις περισσότερες περιπτώσεις δεν μιλάμε για έργα αγορασμένα, αλλά για απλές δωρεές που θα μπορούσε να κάνει ο καθένας και να μην εκτεθούν πουθενά. Στη περίπτωση του Γερολυμάτου τα έργα του είναι όντως αγορασμένα και βρίσκονται, πέρα από τις ιδιωτικές συλλογές, στην Εθνική Πινακοθήκη, στην Πινακοθήκη Μοσχανδρέου στο Μεσολόγγι, στην Πινακοθήκη Δήμου Κονίτσης και σε εθνικές συλλογές στη Σερβία, τη Σουηδία, την Ουκρανία, τη Σαρδηνία και αλλού.

Μέχρι που ασχολήθηκε με το "συνδικαλισμό" και άρχισε να τα ...χαλά με τους ανθρώπους του χώρου που δεν ήθελαν και πολλές ...αναταράξεις. Ως πρόεδρος του Συλλόγου Γλυπτών (από το 1980 ως το 1986) είχε ονομάσει από την τηλεόραση ως "εμπόρους της ...λαϊκής αγοράς" τους ιδιοκτήτες των αιθουσών τέχνης, για τους οποίους πιστεύει ότι μόνο κακό κάνουν στο

χώρο. Δεν πάει, επίσης, πολύς καιρός από τότε που ένας διάσημος Έλληνας συλλέκτης του είχε ζητήσει ένα έργο του, όμως όταν του είπε πως με αυτό τον τρόπο θα τον κάνει διάσημο ο Γερολυμάτος τον έδιωξε κακήν κακώς. Είπαμε, Κεφαλλονίτης... Δεν μπήκε βέβαια και σε καμιά φοβερή "μαύρη λίστα", όμως σίγουρα θα μπορούσε να έχει κάνει καλύτερες δημόσιες σχέσεις. Όπως κάνουν πολλοί "διανοούμενοι" της εποχής μας. Αρκεί πρώτα να ορίσουμε το είδος..

"Διανοούμενος είναι αυτός που

ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
Δ.Ε.Π.Α.Π.
ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΑΤΡΑΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΖΟΥ

"Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ"

Με έργα από την Εθνική Πινακοθήκη

Ιωάννης Αλταμούρας: Το Λιμάνι της Κοπεγχάγης

Επιμέλεια έκθεσης: Αντρέας Ιωαννίδης

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΠΑΤΡΩΝ

8 Ιουλίου - 30 Αυγούστου '99

Παραγωγή: Δ.Ε.Π.Α.Π.

Η ΠΙΟ ΚΟΝΤΙΝΗ ΣΑΣ ΑΠΟΛΑΥΣΗ

Που σας πάει μακριά!

Restaurant

Conference Room

Bungalows

Guestrooms

Porto Rio Hotel
RIO PATRAS
Tel.: +30-61-99 21 02,
99 22 12
Fax: +30-61-99 21 15
Telex: (31) 22 07 GR

Casino Rio
RIO PATRAS
Tel.: +30-61-99 39 97
Fax: +30-61-99 33 63

ΕΔΩ Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΥΛΑΕΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ!

παράγει σκέψη πολλές φορές φαινομενικά αρνητικά, σύμφωνα με τα καθιερωμένα". Και στην Πάτρα; Έχουμε διανοούμενους; Ή μήπως δικαιούνται αυτόν τον τίτλο όσοι παρακολουθούν πολιτιστικές εκδηλώσεις και δημιουργούν με ποικίλα αποτελέσματα; "Υπάρχουν διανοούμενοι αλλά δεν φαίνονται". Επομένως αυτοί που φαίνονται δεν είναι; "Άς μην το γενικεύσουμε. Είναι κρίμα για κάποιους που δουλεύουν να τους υποβαθμίσουμε. Δεν είναι πως θέλω να κάνω τον καλό. Είναι η εποχή μας τέτοια που να μπορεί να βγάξει διανοούμενους;". Άρα, διανοούμενος δεν είναι υποχρεωτικά ο κάθε δημιουργός...

"Ο δημιουργός οφείλει να είναι διανοούμενος. Ο διανοούμενος δεν είναι υποχρεωτικά δημιουργός...". Στην Πάτρα τι απ' όλα έχουμε; "Σε κάθε κήπο υπάρχουν και τα ζιζάνια που χαλάνε το κλίμα". Αν όμως στην Πάτρα έχουμε απλώς ζιζάνια τότε μιλάμε για μια μειοψηφία. Επομένως καλά πάμε... "Σε πονηρές ατραπούς με οδηγείς...", λέει προσπαθώντας εμφανώς να αποφύγει τις επικίνδυνες κρίσεις για τους πολιτιστικούς "ταγούς" της πόλης.

Ταγοί που δύσκολα αφήνουν κάποιους άλλους να πάρουν τη θέση τους, έστω κι αν είναι αποδεδειγμένα καλύτεροι. "Τρέχεις εσύ περισσότερο από μένα; Πάρε τη σκυτάλη και προχώρα!", είναι η δική του αντιμετώπιση προς κάποιο νεότερο που δείχνει να τον ξεπερνά. "Είναι κουτό να προσπαθούμε να εμποδίσουμε τους νεότερους και καλύτερους από μας μόνο και μόνο επειδή έχουμε ανέβει κάποιο σκαλοπάτι από το οποίο δεν θέλουμε να μας κατεβάσει κανείς. Η ανασφάλεια πολλών δημιουργών είναι η αιτία των κακών".

"Να πούμε και για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα;", λέει δείχνοντας μάλλον πως ανησυχεί. "Ο χρόνος είναι λίγος. Αφού μας ρίξαν στη θάλασσα πρέπει να κολυμπήσουμε. Χεράκι - χεράκι...". Οι Πατρινοί θα είναι αυτοί που θα κολυμπήσουν ή θα μας έρθουν όλα έτοιμα από την Αθήνα; "Όχι μόνο οι Πατρινοί. Κι αν ο πολιτισμός που παράγουμε δεν είναι ευρωπαϊκού βεληνεκού, ας προσπαθήσουμε τουλάχιστον να είμαστε ειλικρινείς. Αυτό που πρέπει να μας μείνει είναι μια αίσθηση ότι δώσαμε και "πουλήσαμε" αυτό ακριβώς που είμαστε...".

Επόμενος στόχος του Διονύση Γερολυμάτου πέρα από την καθα-

ρά καλλιτεχνική δημιουργία, είναι η διαμόρφωση του δρόμου που μένει, της οδού Μανιακίου, σε ένα δρόμο - πρότυπο, "δρόμο αγάπης" όπως λέει ο ίδιος. Μπορεί τώρα αυτό το μικρό στενό (κάθετα στην πολυσύχναστη Κορινθού) να μην απολαμβάνει την προσοχή των περαστικών, όμως αν όλα πάνε καλά σε λίγο καιρό όλα θ' αλλάξουν. Φαίνεται πως αυτό το εντυπωσιακό κλίμα όασης που αποπνέει το σπίτι του γλύπτη (κανονικός εκθεσιακός χώρος μοιάζει), λίγα μέτρα από το κέντρο της πόλης, μπορεί να απλωθεί και παραπέρα. Το σχέδιο περιλαμβάνει τη διαμόρφωση της Μανιακίου σε πεζόδρομο και την αξιοποίηση όλων των σπιτιών και των γωνιών της σύμφωνα με τα πρότυπα μιας άλλης εποχής. Θα υπάρχουν καλλιτεχνικό καφενείο, αίθουσες εκθέσεων, ενώ ο πραγματικός στόχος είναι φαινομενικά πολύ πιο απλός: "Αν δεν κάνω εγώ τις

γριούλες να ξανακατέβουν στα πεζοδρόμια κι αν δε δημιουργήσω από την αρχή μια παραδοσιακή γειτονιά, να μη με λένε Γερολυμάτο!".

Σχετικά με αυτό το σχέδιο είναι αισιόδοξος πως θα βρει σύμφωνους τους κατοίκους, αφού όπως λέει έχει απάντηση σε όλες τις πιθανές ερωτήσεις τους σχετικά με το πώς θα πηγαίνουν στα σπίτια τους και πού θα παρκάρουν τα αυτοκίνητά τους. Απομένει βέβαια να βοηθήσει και ο Δήμος. Η γνώμη του, πάντως, για τη νέα Δημοτική Αρχή, σε ότι αφορά και τον Πολιτιστικό της Τομέα, είναι γενικά συγκρατημένη. "Δεν μπορώ να αμφισβητήσω σε κανέναν ότι αγαπά την Πάτρα και ότι θέλει να προσφέρει. Όμως πρέπει όλοι να καταλάβουμε ότι κανείς δεν τα ξέρει όλα κι ότι η τεχνοκρατική αντίληψη δεν είναι η σωτηρία για όλα τα προβλήματα. Πρέπει να μάθουμε ν' ακούμε και τις γνώ-

μες των άλλων...".

Μιλώντας για τεχνοκράτες... Ο Γερολυμάτος είναι ο εμπνευστής του Συμποσίου Γλυπτικής που διοργανώνεται τα τελευταία χρόνια στο Πανεπιστήμιο. Αλήθεια, τι δουλειά μπορεί να έχει μια τέτοια διοργάνωση σε ένα Πανεπιστήμιο καθαρά τεχνοκρατικό; "Αυτό ήταν όλο μας το πρόβλημα;" αναρωτιούνται πολλοί "κάτοικοι" του ιδρύματος του Ρίου; Ο ίδιος δε φαίνεται να πτοείται: "Και αυτό είναι το πρόβλημα, και αυτό πρέπει να μας απασχολεί. Έτσι κι αλλιώς το Πανεπιστήμιο, όπως και όλα τα πράγματα, δεν πρόκειται ποτέ να γίνει τέλειο. Τι μας πειράζει λοιπόν αν από όλη αυτή τη διαδικασία μείνουν και μερικά γλυπτά, τη στιγμή μάλιστα που κάτι τέτοιο δεν γίνεται σε κανένα άλλο Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα, ίσως και στην Ευρώπη;".

Άδικο έχει;

Η πιο κοντινή σας απόλαυση!

Γκλόμπους καλοκαιρινές νύχτες

PORTO CASINO RIO HOTEL

Casino Rio

ΡΙΟΝ, ΠΑΤΡΑ

Tel.: 061 - 99 39 97

FAX: 061 - 99 33 63

Υστερόγραφο

Γράφει ο Γιώργος Κοζίας

Γκρεμίστε τα αγάλματα

Ελλειψη σεβασμού, διαπιστώνουν παράγοντες του Δήμου, έλλειψη σεβασμού (sic) η αναγραφή συνθημάτων με υβριστικό περιεχόμενο σε αγάλματα της πόλης. Και σκέπτονται οι ειδήμονες να τα καθαρίσουν από την "περιποίηση" που δέχονται με μπογιές και μαρκαδόρους από άγνωστους νεαρούς (sic και πάλι).

Ας θέσουμε κατ' αρχήν δύο ερωτήματα:

α) Η ύβρις είναι ιερή ναί ή όχι; Η ολίγη αρχαιοελληνική γραμματεία που έχω κατά νου επιβεβαιώνει την ιερότητα της ύβρεως. Πλείστες επίσης περιπτώσεις δημιουργικής έκφρασης από τις αρχές του αιώνα μας διατυπώθηκαν με τη βρισιά, το χλευασμό, την γκράφιτι γκριμάτσα σε κάτι που αισθητικά ενοχλεί, σε οτιδήποτε αποτελεί το αποδεκτό για τον κοινό νού, στο κίτς της μαζικής δημοκρατίας, στο κίτς της μαζικής αντίληψης για το τι είναι γλυπτό ή γλυφτό, στο τι αντιπροσωπεύουν αγάλματα της πλάκας, που στολίζουν μια πόλη άκρως κατά τα άλλα φιλόκαλη (!). Και το κάλλος εδώ δεν υπάρχει. Είτε το θέλουμε είτε όχι, τα καλαίσθητα αγάλματα της πόλεως των εμπόρων και των νοικοκυραίων μετριοούνται μόλις μετά βίας στα δάχτυλα του ενός χεριού.

β) Γιατί σώνει και καλά είναι νεαροί οι βέβηλοι, οι άμυαλοι που δεν σέβονται τέτοια περίκαλα αντικείμενα τέχνης; Θα μπορούσε να είναι ο οιοσδήποτε. Η αφεντιά μου επί παραδείγματι. Κάποιος πολίτης που βλέποντας τέτοιες καρικατούρες σοσιαλιστικού ρεαλισμού και μικροαστικής αυταρέσκειας για ό,τι στολίζει τους δημόσιους χώρους αυτής της πόλης, αναφωνεί: Δεν πάτε στον διάβολο μαζί με τα αγάλματα που στήσατε δίχως αιδώς! Ή, αν θέλετε, πιο σκληρά θα αντιδρούσε ο συγχωρεμένος Γιαννούλης Χαλεπάς, που αν ζούσε, θα μας τα έτριβε στη μούρη. Για να καταλάβουμε ότι τα αγάλματα δεν γράφουν μόνο ιστορία αλλά καταγράφουν το όνειδος όταν είναι κακόγουστα, άτεχνα, χοντροκομμένα, τυραννικά για το μάτι που ξέρει να βλέπει. Γιατί όλα τα μάτια την όραση δεν την χρησιμοποιούν ως δώρο της φύσης, αλλά παραφύση.

Για να τελειώνουμε. Μετά τα δύο ερωτήματα, μια μικρή διαπίστωση. Μάλλον αποτελεί υπέρτατη ηδονή το μουτζούρωμα των αγαλμάτων που μας τα φόρτωσαν σαν δεκανίκια και τα πληρώσαμε για αναπηρικές καρέκλες. Γκρεμίστε, λοιπόν τα αγάλματα! Μήπως και περισώσουμε κάτι. Μήπως και περιμαζέψετε το ελάχιστο από τη αισθητική των σκατοαγαλμάτων που νεκροστολίζουν πλατείες και πάρκα. Για να σώσετε την τιμή των αγαλμάτων, ας μη τα καθαρίσετε! Να τα γκρεμίσετε με το φόβο της αδυναμίας σας, με τον φόβο της επίκρισης, με την βλακεία ενός κουτσομπολωμένου πολιτισμού...

Τίν' άνδρα, τίν' ήρωα, τίνα θεόν να βάλω ένα τενεκεδένιο στεφάνι.

ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ
ΡΑΔΙΝΟΥ

ABOUT
Men
KAROUSSOS

Σχετικά

με τον άνδρα...

- ☉ ΕΣΩΡΟΥΧΑ
- ☉ ΡΟΥΧΑ SPORT
- ☉ ΠΥΖΑΜΕΣ
- ☉ ΡΟΥΧΑ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ
- ☉ ΚΑΛΤΣΕΣ
- ☉ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΣΩΡΟΥΧΑ
- ☉ ΓΡΑΒΑΤΕΣ
- ☉ ΚΑΛΣΕΟΝ
- ☉ ΖΩΝΕΣ
- ☉ ΕΙΛΗ ΛΟΦΩΝ

ΟΠΑΠ

1958 - ΣΗΜΕΡΑ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΑ

E-MAIL

ΠΑΝΡΟΦΟΡΙΞ

Ο ΟΠΑΠ ΣΤΟ INTERNET

www.opap.gr

**Οτι θέλετε να ξέρετε
για τον ΟΠΑΠ...**

**...χρήσιμες
πληροφορίες**

**...και 24ωρη
ηλεκτρονική
επικοινωνία
με ΟΠΑΠ.**

**Οτι χρειάζεστε για συμμετοχή
στα ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ του...**

- Ταυτότητα και φυσιογνωμία των παιχνιδιών
- Πως παίζονται (γενικές οδηγίες, κανόνες, βήμα προς βήμα καθοδήγηση)
- Αποτελέσματα διαγωνισμών και κληρώσεων μέχρι και 6 μήνες πριν
- Στατιστικά κίνησης όλων των παιχνιδιών
- Πληροφορίες για επόμενους διαγωνισμούς
- Βαθμολογίες και επόμενες αγωνιστικές πρωταθλημάτων Α', Β', Γ' Εθνικής, Ιταλίας, Αγγλίας, Γερμανίας κ.λπ.
- Προγνώσεις εφημερίδων

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

**...τα τελευταία αποτελέσματα
όλων των παιχνιδιών**

ΔΙΑΛΟΓΗ

- Δωρεάν απόκτηση του προγράμματος διαλογής επιτυχιών όλων των παιχνιδιών

ΠΑΙΞΕ ΚΑΙ ΕΣΥ

- Δοκιμαστικά εκπαιδευτικά παιχνίδια

**...και πλούσιο φωτογραφικό
υλικό.**

ΟΠΑΠ

Στην υπηρεσία του Αθλητισμού
και του Πολιτισμού